

FOCUS, VERTROUWEN EN OPLOSSINGSGERICHT

COLLEGE VAN GEDEPUTEERDE STATEN 2011-2015

OVERDRACHTSDOCUMENT

FOCUS, VERTROUWEN EN OPLOSSINGSGERICHT

COLLEGE VAN GEDEPUTEERDE STATEN 2011-2015

Deze handreiking is een initiatief van de provincie Utrecht en vormt een project binnen het RAP 2012-2015.

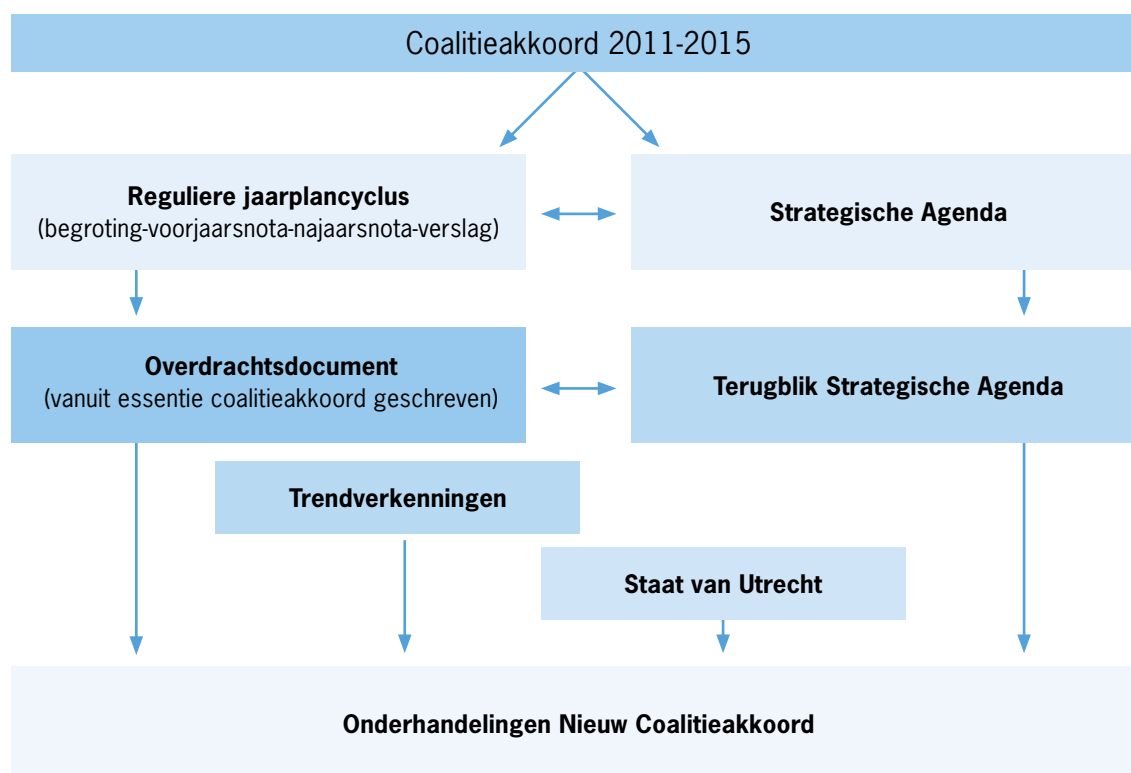
INHOUDSOPGAVE

I.	INLEIDING EN LEESWIJZER	7
II.	INHOUDELIJKE VERANTWOORDING EN DOORKIJK	9
	Programma 1 – Ruimtelijke ontwikkeling	10
	Programma 2 – Landelijk gebied	16
	Programma 3 – Bodem, Water en Milieu	23
	Programma 4 – Economische ontwikkeling	26
	Programma 5 – Bereikbaarheid	32
	Programma 6 – Cultuur en erfgoed	38
	Programma 7 – Jeugdzorg	44
	Programma 8 – Bestuur en middelen	46
III.	FINANCIEEL PERSPECTIEF	51
IV	BIJLAGE: NOTA RESERVES EN VOORZIENINGEN	69

I. INLEIDING EN LEESWIJZER

Op woensdag 18 maart 2015 vinden de verkiezingen voor Provinciale Staten plaats. Daarna zal er een onderhandelingsproces plaatsvinden om te komen tot een nieuwe coalitie en zal er een College van Gedeputeerde Staten worden gevormd. Ter ondersteuning van dit proces is onderstaande informatie bijeengebracht.

In de overdracht naar een nieuwe bestuursperiode is het van belang om de inhoudelijke thema's, keuzeruimte en maatschappelijke opgaven voor de volgende coalitieperiode te identificeren. Dit gebeurt deze keer met meerdere bouwstenen. Daarmee ontstaan verschillende complementaire perspectieven; vanuit de beleidsprogramma's conform de opbouw van de begroting (Overdrachtsdocument), vanuit strategische opgaven (Terugblik Strategische Agenda), vanuit maatschappelijke trends (Trendverkenning) en vanuit indicatoren voor de kwaliteit van de woon-, werk-, en leefomgeving (Staat van Utrecht).

Dit Overdrachtsdocument bevat feitelijke, inhoudelijke en financiële informatie en biedt inzicht in de keuzeruimte voor het bepalen van de koers van een nieuw college. Het Overdrachtsdocument is naar de essentie van het Coalitieakkoord geschreven. Programmabegrotingen en Jaarverslagen over de achterliggende vier jaar bevatten (beleids)specifieke informatie. Het Overdrachtsdocument volgt de opbouw van de begroting. Per programma is aangegeven wat de opgave is die in het Coalitieakkoord 2011-2015 staat aangegeven, wat is bereikt en welke ambities zijn bijgesteld. Daar waar aan de orde wordt ook benoemd wat niet is bereikt. Met betrekking tot de financiële informatie is ook terug te zien of – en in welke mate – verplichtingen doorlopen in de komende bestuursperiode.

Als gevolg van wetgeving die in december 2014 is vastgesteld, is besloten BRU te integreren in de provinciale organisatie. Dit kon niet meer integraal worden verwerkt in het Overdrachtsdocument. In hoofdstuk III.9. is een korte samenvatting opgenomen van de beleidsmatige uitgangspunten voor de integratie die bestuurlijk van belang zijn.

LEESWIJZER

Hoofdstuk II bestaat uit de beschrijvingen van de programma's. De programmabeschrijvingen starten telkens met de essentie van het betreffende programma. De paragrafen binnen de programma's zijn opgedeeld in de voornemens uit het Coalitieakkoord (**Provinciale opgave Coalitieakkoord**). De tekst uit het Coalitieakkoord is hier doorgaans letterlijk overgenomen. Als er kortom gesproken wordt over bijvoorbeeld voornemens die nog 'dit jaar' gerealiseerd worden, dan gaat het over het eerste jaar van de Collegeperiode, dus 2011. Om dat te benadrukken is de tekst in schuinschrift opgemaakt. Daarna wordt ingegaan op de resultaten van de afgelopen jaren (**Wat is bereikt**), of er sprake is van aanpassing in de ambities van het Coalitieakkoord (**Welke ambities hebben wij bijgesteld**) en of er sprake is van werkzaamheden die in de komende jaren nog van belang kunnen zijn (**Mogelijke opgave nieuw college**).

In het laatste hoofdstuk van het Overdrachtsdocument wordt inzicht geboden in de **financiële stand van zaken** voor de jaren 2015 tot en met 2018. Dat start met een terugblik op de begrote en de gerealiseerde uitgaven in de jaren 2011-2014, waarna de basis wordt uitgewerkt van het financiële beeld voor de jaren 2015-2018. Dan volgen (de ontwikkelingen in) onze algemene dekkingsmiddelen, de wijze van dekking van de programma's en de reservepositie, de mate waarin programmabudgetten zijn geoormerkt en de mogelijkheid tot herprioriteren van middelen. Verder zijn de belangrijkste financiële risico's en de weerstandscapaciteit aangegeven. De volgende paragraaf van het hoofdstuk bevat de samenvatting van de financiële mogelijkheden in tabelvorm en bevat tevens een overzicht van taken waarvoor in de komende periode extra middelen nodig zijn. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk staat de stand van zaken omtrent de intensivering van € 40 mln. in het Coalitieakkoord 2011-2015.

Als nadere uitwerking van de reservepositie is de **Nota reserves en voorzieningen** als bijlage opgenomen. In het hoofdstuk over financiën is een meer specifieke leeswijzer opgenomen.

II. INHOUDELIJKE VERANTWOORDING EN DOORKIJK

PROGRAMMA 1

RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

Utrecht is een aantrekkelijke regio om te wonen, werken, studeren en recreëren. Dit zorgt ervoor dat de ruimtevrage hier groot is. Om de (ruimtelijke) kwaliteit van stad en platteland hoog te houden en te versterken en zo bij te dragen aan het leef- en (economisch) vestigingsklimaat van de provincie, is ruimtelijke ontwikkeling een belangrijke kerntaak van de provincie. De provincie ondersteunt de (binnen)stedelijke kwaliteit onder meer door de keuze om de woningbouwopgave vooral binnenstedelijk te laten invullen en daarnaast ook het herbenutten van leegkomend vastgoed te stimuleren. Hierdoor wordt bovendien de druk op het landelijk gebied verminderd. Een goede afstemming van woningvraag en -aanbod en efficiënt ruimtegebruik zijn daarbij van belang.

PROVINCIAAL RUIMTELIJK BELEID

Provinciale opgave coalitieakkoord: *De provincie Utrecht blijft alleen een sterke regio, als er hier voor de mensen een aangenaam vestigingsklimaat is. Daarom werken wij aan een aantrekkelijke provincie door de ruimte evenwichtig en in onderlinge samenhang te ontwikkelen. De Kadernota Ruimte werken wij uit in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013 - 2025 en in de Provinciale Ruimtelijke Verordening. Het wordt een structuurvisie die voldoende randvoorwaarden biedt om het aantrekkelijke vestigingsklimaat te houden, maar ook ruimte biedt voor ondernemerschap en zorgt voor minder procedures. De verordening gaan wij iedere vier jaar herijken. De twee belangrijkste opgaven voor ons ruimtelijk beleid zijn inzetten op binnenstedelijke ontwikkeling en versterken van de kwaliteit van het landelijk gebied.*

Wat is bereikt: In februari 2013 hebben PS de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028 (PRS) en de Provinciale Ruimtelijke Verordening 2013 (PRV) vastgesteld, met drie pijlers: een duurzame leefomgeving, vitale dorpen en steden en landelijk gebied met kwaliteit. De provinciale ambities betreffen zowel landelijk als stedelijk gebied. In het landelijk gebied vervult het provinciaal ruimtelijk beleid een bepalende rol, hier heeft de provincie ook veel eigen taken. Bij de gewenste (binnen)stedelijke kwaliteit gaat het vooral om voldoende aantrekkelijke woonmilieus, economisch concurrerende vestigingsmilieus en een goed voorzieningenniveau. De PRS geeft aan wat wij de komende jaren met onze partners willen bereiken. De maatschappelijke opgaven staan centraal, wie welke rol vervult is daarvan een afgeleide. Wel is duidelijk gemaakt welke de provinciale belangen zijn en waar de provincie zo nodig wettelijk instrumentarium op inzet. De slag van toetsingsnaar ontwikkelingsplanologie is overduidelijk gemaakt, en er bestaat meer ruimte voor maatwerk en voor gemeenten om eigen kwalitatieve afwegingen te maken.

De PRS is in 2014 tweemaal partieel herzien, onder meer om duurzaamheid vorm te geven door de borging van duurzame energieopwekking en voor de begrenzingen van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), verstedelijking en cultuurhistorie. Hiermee is ingespeeld op actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Vanwege de dynamiek in de woningbouw en ontwikkeling van bedrijventerreinen is in 2013 bij vaststelling van de PRS/PRV aangekondigd dat in 2017 een herijking plaatsvindt van de PRS. Met het oog op de komende Omgevingswet is inmiddels besloten deze herijking al eind 2015 te starten en naar alle ruimtelijk relevante onderwerpen te kijken. Na vaststelling van de herijking van de PRS zal in 2017 gestart worden met het opstellen van een Omgevingsvisie voor de gehele fysieke leefomgeving. Deze Omgevingsvisie is verplicht op basis van de Omgevingswet en komt in de plaats van de bestaande strategische plannen van de provincie (PRS, Mobiliteitsplan en Bodem-, Water- en Milieuplan). Bij de Omgevingsvisie hoort een samenhangend pakket van (uitvoerings)programma's en plannen, en één Omgevingsverordening. Naast de Omgevingsvisie is ook de 'Laan van de Leefomgeving' van belang. Daarin staan 'digitale huizen' met informatie die een gezamenlijke basis vormen voor afwegingen.

In 2013 is een nieuwe Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit aangesteld die het provinciaal bestuur gevraagd en ongevraagd van onafhankelijk advies voorziet. Ook partners in de provincie kunnen een beroep doen op haar deskundigheid. Zij heeft onder meer adviezen uitgebracht over duurzame energie en landelijk gebied in de 21ste eeuw. In de afgelopen periode is een keer per jaar een Dag van de Ruimtelijke Kwaliteit georganiseerd en meerdere keren per jaar een landschapscafé. Tijdens deze bijeenkomsten wordt met een breed netwerk van externe adviseurs gezocht naar en ervaringen uitgewisseld over nieuwe benaderingen en wegen binnen de ruimtelijke ontwikkeling.

Mogelijke opgave nieuw college: Voor de Herijking Provinciale Structuurvisie is ontwikkelbudget nodig, evenals voor de ontwikkeling van de Omgevingsvisie later in de komende coalitieperiode.

GEMEENTELIJK RUIMTELIJK BELEID

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Wij gaan op zoek naar een nieuwe aanpak en instrumenten die het oppakken van ieders eigen rol en verantwoordelijkheid stimuleren. Deze aanpak wordt gekenmerkt door een cultuur van doelgericht en oplossingsgericht werken: meedenken in plaats van bezwaren en problemen opwerpen. Regels enkel om de doelen efficiënt en effectief te kunnen realiseren en niet als doel op zich. Voor provinciale ruimtelijke belangen stellen wij een inpassingsplan vast als gemeenten dit verzoeken of als wij onze verantwoordelijkheid moeten nemen.*

Wat is bereikt: De PRS 2013-2028 vult voor het gemeentelijk ruimtelijk beleid onze nieuwe aanpak en instrumenten in. De relatie met de gemeenten verandert: van een regulerende rol aan de hand van de PRV naar een proactieve en stimulerende rol. Meedenken aan de voorkant en vanuit gedeelde opgaven samenwerken aan de gewenste ontwikkeling van een gebied. Juist daar liggen de mogelijkheden voor ontwikkelingsplanologie.

De afgelopen jaren is veelvuldig met gemeenten overlegd over gemeentelijke ruimtelijke plannen, zodat de provinciale belangen daarin vroegtijdig een plek krijgen. In een beperkt aantal situaties, ongeveer 5% van de plannen, is uiteindelijk het wettelijk instrumentarium (zienswijzen, aanwijzingen) ingezet om achteraf bij te sturen.

Essentieel voor de beoogde samenwerking met gemeenten is het vaststellen van de gezamenlijke Ruimtelijke Agenda Gemeenten (RAG) per gemeente. Met twaalf gemeenten is inmiddels een RAG vastgesteld. Met vier gemeenten is deze in voorbereiding. In de agenda's staan de gemeenschappelijke ruimtelijke opgaven, trekken provincie en gemeente samen op in de realisatie ervan en is er vroegtijdig overleg. Het is een effectief middel om de opgaven uit de PRS in partnerschap uit te voeren en te bewerkstelligen. De RAG's vormen voor GS een kapstok om de onderwerpen in het ruimtelijk domein in samenhang te bespreken. De provincie heeft doelgericht het instrument inpassingsplan ingezet. Het gaat hierbij om ontwikkelingen rond de provinciale infrastructuur, geluid, (militair) erfgoed en om uitvoering van beleid in het landelijk gebied. Een voorbeeld is de herinrichting van het Uiterwaardengebied bij Nieuwegein/Vianen. In de afgelopen periode is dit instrument vijf keer ingezet.

Mogelijke opgave nieuw college: Het instrument inpassingsplan zal breder worden ingezet. Besloten is om deze na vaststelling van de thematische structuurvisie ook voor de kantorenaanpak in te zetten. De ambitie is om eind 2015 voor alle gemeenten te beschikken over een RAG. De nadruk in de RAG komt meer op de uitvoering van opgaven te liggen. Omdat het Rijk zich bij de ruimtelijke ontwikkelingen alleen nog richt op de nationale belangen, en omdat gemeenten - die daarin een wezenlijke rol vervullen - te maken hebben met een taakverzwaring op het sociale domein, wordt de provinciale positie in de ruimtelijke ontwikkeling vermoedelijk in de komende jaren belangrijker. De gemeentelijke rol in ruimtelijke ontwikkeling verschuift steeds meer van plannen en visies naar globale kaders en uitgangspunten en het stimuleren van de uitvoering door andere partijen. De provincie zal hier in de dagelijkse praktijk op moeten inspelen.

RUIMTELIJKE PROGRAMMA'S

Provinciale opgave coalitieakkoord: *De Wet ruimtelijke ordening vereist dat de structuurvisie ook uitvoerbaar is. Daarom stellen wij een structureel Ruimtelijk ActieProgramma op, dat zich richt op de feitelijke realisatie van het ruimtelijk beleid. In dit actieprogramma richten wij ons vooral op de uitwerking van de binnenstedelijke opgave, gebiedsontwikkeling en de kwaliteit van het landelijk gebied.*

Voor dit actieprogramma stellen wij structureel € 2 mln. per jaar beschikbaar.

Daar waar sprake is van een omvangrijke ruimtelijke opgave met meerdere belangen, die het lokale niveau overschrijden, pakken wij onze rol op in de gebiedsontwikkeling. Op dit moment participeren wij in de gebiedsontwikkelingsprojecten Hart van de Heuvelrug, Hof van Breukelen, A12-zone en Ruimte voor de Lek. Vanwege de bijzondere meerwaarde van gebiedsontwikkeling zetten wij onze rol hierin voort en reserveren wij hiervoor € 2 mln. structureel per jaar.

Wat is bereikt: Het Ruimtelijke ActieProgramma 2012-2015 (RAP2) is opgesteld om bij te dragen aan de uitvoering van de PRS. Vanuit RAP2 zijn 16 thema's op het gebied van landbouw, natuur, recreatie, duurzaamheid (energie), ruimtelijke kwaliteit en dergelijke opgepakt, in samenhang met casussen die zich actueel voordoen. Voorbeelden zijn onder meer het Eiland van Schalkwijk als experimenteergebied voor 'uitnodigingsplanologie', een onderzoek naar de praktijk rond 'rood-voor-kwaliteit', diverse handreikingen voor

de gemeentelijke praktijk waar het gaat om kernrandzonevisies, ruimtelijke inpassing van duurzame energie, recreatiezones en buitenplaatsen en een professionalisering rond ruimtelijke inpassing van infrastructuur. Het Integraal Gebiedsontwikkelingsprogramma 2012-2019 (IGP) heeft als centraal doel een gebundelde inzet van middelen (financiën, bestuurskracht, kennis) om gebiedsontwikkelingsprojecten te realiseren waarin meerdere grote provinciale beleidsdoelen bij elkaar komen. Vanuit dit programma is in de afgelopen periode investeringsgeld ingezet/toegezegd voor onder meer Hart van de Heuvelrug / Vliegbasis Soesterberg, de reconstructie van de N411 tussen Utrecht en Bunnik, en de verbreding van het Lekkanaal/bedrijventerrein 't Klooster.

Het IGP draagt met procesgeld bij aan de innovatieve netwerkaanpak van Utrecht-Oost/Utrecht Science Park. In 2014 heeft deze samenwerking al geresulteerd in veel bestuurlijke aandacht voor het gebied. Dit blijkt wel uit het bezoek van bewindslieden in oktober 2014 en de tweede conferentie in november 2014 waar heldere ambities zijn vastgesteld en allianties zijn gesloten tussen de provincie, de gemeenten Utrecht en de Bilt en private partners als UU, UMC en USP om de samenwerking in resultaten om te zetten.

Uit ervaringen met de IGP-projecten blijkt dat aantoonbaar integraler wordt gewerkt dan voorheen.

Mogelijke opgave nieuw college: Met name de handreikingen vanuit het RAP2 moeten nog hun plek krijgen in het gemeentelijke handelen. In 2015 benadert de provincie alle gemeenten om hen te helpen hun praktijk hierop te ontwikkelen en hun eigen afwegingen te maken. In de loop van 2015 zullen PS het nieuwe RAP 2016-2019 vaststellen.

Inzet van IGP-investeringsgeld voor N411 en verbreding Lekkanaal vindt plaats zodra de realisatieplannen gereed zijn. Voor andere projecten, zoals Eiland van Schalkwijk/Lunet aan de Snel en het Hollandse IJsselgebied, worden besluiten daartoe voorbereid. De oriëntatie op nieuwe kansen bij gebiedsontwikkelingsprojecten gaat voort.

Vanuit het structurele budget IGP/RAP van € 3 mln. per jaar vindt binnen de provinciale begroting jaarlijks tot en met 2017 voorfinanciering plaats ter compensatie van de rentederving rond het programma Hart van de Heuvelrug. In totaal bedraagt dit € 7 mln. PS hebben ingestemd met het terugvloeden van de jaarresultaten van programma 1 en 2 tot en met 2017 tot een maximum van die € 7 mln. In 2013 is reeds € 1,1 miljoen teruggevloeid.

Trajecten als Utrecht-Oost/Utrecht Science Park zijn nieuwe vormen van (gelijkwaardige) samenwerking waarin de provincie moet groeien. Onze rol in dergelijke netwerken is veranderd: de provincie is een van de partners in plaats van regisseur. Het is van belang dat goed wordt ingespeeld op onzekerheden, kansen en omstandigheden van elk van de partners en om de ambitie en outcome centraal te houden.

BOVENPROVINCIAAL RUIMTELIJK BELEID

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Ontwikkelingen houden niet op bij de provinciegrens. Wij maken deel uit van de Noordelijke Randstad, het meest dynamische deel van ons land. Inzetten op provinciegrens-overschrijdende samenwerking zoals met de Noordvleugelpartners, de NV Utrecht, het Groene Hart en de regio FoodValley is daarom van meer dan gemiddeld belang.*

Wat is bereikt: De provincie heeft de rol van coördinator vervuld of was partner in enkele provinciegrens-overschrijdende projecten en programma's zoals Groene Hart, Structuurvisie mainport Amsterdam-Schiphol-Haarlemmermeer (SMASH), Schaalsprong Almere (RRAAM), de Gebiedsagenda Noord-Holland-Utrecht-Flevoland (MIRT) en FoodValley.

Eind 2013 is in het bestuurlijk overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (BO-MIRT) de Gebiedsagenda Noord-Holland-Utrecht-Flevoland vastgesteld. Deze hebben wij in samenwerking met o.a. Noord-Holland, Metropoolregio Amsterdam MRA, Flevoland, Almere, Gemeente Utrecht, Regio Utrecht en het Rijk opgesteld. In deze Gebiedsagenda is de gezamenlijke visie van Rijk en regio op het fysiek ruimtelijk domein beschreven. De agenda biedt tevens een kader en een voorraadagenda voor besluitvorming in het jaarlijkse BO-MIRT. De verdienste van de Gebiedsagenda is dat Utrecht beter op de kaart staat bij het Rijk en dat er een goede basis ligt voor toekomstig beleid en investeringen.

Rijk en regiopartners hebben, onder andere via het BO-MIRT, strategische afspraken gemaakt over hoe de visie van de partners binnen NV Utrecht (Gemeenten Amersfoort, Hilversum en Utrecht, Regio's Utrecht en Amersfoort en de regio Gooi en Vechtstreek) zoals die is verwoord in de Eindbalans gerealiseerd kan worden. Een aantal in de Eindbalans geagendeerde onderwerpen heeft een eigen vervoltraject gekregen (onder meer Utrecht-Oost en de A12-zone).

In 2013 heeft het Rijk het initiatief genomen tot een verkenning of en hoe meer samenwerking en

(economische) samenhang van de drie prioritaire stedelijke regio's (Noordelijke, Zuidelijke Randstad en Brainport/Eindhoven) de concurrentiekracht van Nederland kan vergroten. Deze verkenning Ruimtelijk economische ontwikkelstrategie (REOS) verrichten wij in samenwerking met Rijk, betrokken provincies en grote steden. We willen via REOS ons profiel (inter)nationaal versterken.

In september 2013 is een MIRT-onderzoek afgerond dat de ruimtelijke kansen en belemmeringen in beeld brengt voor het uitbouwen van de internationale concurrentiepositie van FoodValley. Het onderzoek is verricht in opdracht van Rijk, Regio FoodValley en provincies Utrecht en Gelderland.

In 2012 hebben de Groene Hartprovincies, waterschappen en gemeenten afgesproken om de samenwerking vorm te geven via een moderne netwerkorganisatie, gericht op het boeken van concrete resultaten op de thema's ruimtelijke kwaliteit, water- en bodemgebruik en recreatie/toerisme. Op basis van duo-verantwoordelijkheden binnen de Stuurgroep zijn allianties met andere partners aangegaan. Op het vlak van waterrecreatie zijn al concrete fysieke resultaten zichtbaar, zoals het sloepennetwerk door plassen en vaarten. Over nieuwe initiatieven en ruimtelijke kwaliteit vindt steeds intensiever het gesprek plaats met belanghebbenden in het gebied. Dit gebeurt onder meer via de site www.kwaliteitsatlas.nl en goed bezochte bijeenkomsten. De drie Groene-Hartprovincies zoeken ook nadrukkelijker de afstemming in hun beleid en in de concrete beleidstoepassing.

Mogelijke opgave nieuw college: De provinciale rol in bovenprovinciale netwerken vereist dat goed wordt ingespeeld op onzekerheden, kansen en omstandigheden van elk der partners. Belangrijk is om de ambitie en outcome centraal te houden.

HART VAN DE HEUVELRUG

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Daar waar sprake is van een omvangrijke ruimtelijke opgave met meerdere belangen, die het lokale niveau overschrijden, pakken wij onze rol op in de gebiedsontwikkeling. Op dit moment participeren wij in het gebiedsontwikkelingsprogramma Hart van de Heuvelrug. Dit programma is een inspirerend voorbeeld van gebiedsontwikkeling. Dit geldt ook voor de herinrichting van vliegbasis Soesterberg. Samen met de gemeenten werken wij aan een optimalisatie van het woningbouwprogramma. Deze is noodzakelijk voor een verantwoorde financiering van het programma.*

Wat is bereikt: De uitvoering van het programma vordert gestaag. Inmiddels zijn er elf projecten gerealiseerd, zijn de eerste kavels op het bedrijventerrein Richelleweg uitgegeven en is de planvorming van met name de woningbouwprojecten Apollo Noord/Kontakt der Continenten en de Vliegbasis verder gevorderd. Verder is gestart met de aanleg van de verdiepte ligging van de N237, de realisatie van het ecoduct Boele Staal en de aanleg van de nieuwe ontsluitingsweg ten behoeve van de woonwijk van de Vliegbasis. Voor de op de Vliegbasis te realiseren woonwijk is een schetsontwerp van het Stedenbouwkundig plan inclusief haalbaarheidsberekening gereed. Het Park Vliegbasis Soesterberg is eind 2014 opengesteld voor het publiek. Begin 2013 hebben zowel de gemeenteraden van Soest en Zeist als Provinciale Staten ingestemd met het Afsprakenkader verdere samenwerking Hart van de Heuvelrug. Hierin is de ambitie vastgelegd de opbrengsten te maximaliseren en de kosten te beperken.

Met beide gemeenten wordt gewerkt aan nieuwe samenwerkingsovereenkomsten die, zoals het er nu naar uitziet, begin 2015 door de gemeenteraden en Provinciale Staten kunnen worden vastgesteld. Inzet daarbij is te komen tot een afronding van het programma in de komende tien jaar.

Mogelijke opgave nieuw college: Om het programma Hart van de Heuvelrug in de komende tien jaar te kunnen afronden, dient de volgende periode ook door de provincie nog de nodige extra inzet te worden gepleegd, met name voor wat betreft de uitvoering en voorfinanciering van het project Vliegbasis Soesterberg en de projecten waarvan de provincie trekker is.

WONEN EN BINNENSTEDELIJKE ONTWIKKELING

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Om als regio aantrekkelijk te blijven is het belangrijk dat de bestaande woningbouwopgave wordt gerealiseerd. Conform de NV Utrechtambitie, waarin invulling wordt gegeven aan de rijksopgave voor provinciale woningbouw, willen wij tweederde deel van de woningopgave binnenstedelijk realiseren. Daarmee voorzien wij in de toenemende vraag naar binnenstedelijk wonen, vergroten wij het draagvlak voor zowel openbaar vervoer als voorzieningen (waaronder het cultuuraanbod), verminderen we de toename van de druk op de rijksinfrastructuur en voorkomen wij extra claims op het landelijk gebied.*

Wat is bereikt: In de PRS is de binnenstedelijke opgave als provinciaal belang aangemerkt. Van de woningbouwopgave van 68.000 woningen tot 2028 moeten 55.000 binnenstedelijk ontwikkeld worden. Daarnaast is in 2012 de Kadernota Wonen en binnenstedelijke ontwikkeling vastgesteld met als hoofddambities: op de vraag afgestemd aanbod, toekomstbestendige binnenstedelijke kwaliteit en efficiënt ruimtegebruik. In het realiseren van die ambities wordt nauw samengewerkt met partners zoals gemeenten, corporaties, ontwikkelaars, financiers en initiatiefgroepen.

De provincie zet in op het ondersteunen van binnenstedelijke gebiedsontwikkeling en praktische pilots om vernieuwing op de woningmarkt te stimuleren. Zij zorgt tevens voor kennisdeling en netwerkopbouw.

Met zeven gemeenten zijn daartoe specifieke afspraken gemaakt.

Om per situatie maatwerk te kunnen leveren zet de provincie diverse financiële instrumenten in, zoals garantstellingen. Sinds 2012 heeft de provincie via dit programma aan ruim 65 projecten die gestagneerd waren of in de opstartfase zaten een impuls gegeven en zo direct bijgedragen aan de realisatie van circa 1.300 woningen en indirect aan circa 8.000 woningen.

In de voorbereiding van de aanpak wordt waar mogelijk de verbinding gelegd met leefbaarheid, duurzaamheid, klimaatbestendigheid, mobiliteit, economie, water en natuur/landschap.

Het ondersteunen van binnenstedelijke gebiedsontwikkeling en van praktische pilots om vernieuwing op de woningmarkt te stimuleren, transformatie van leegstaande gebouwen te ondersteunen en de gewenste (binnen)stedelijke kwaliteit te realiseren, waaronder het verduurzamen van het bestaande vastgoed, vindt plaats via het Programma Wonen en binnenstedelijke ontwikkeling.

Mogelijke opgave nieuw college: Deze opgaven vergen vaak langlopende processen, in dit geval met een doorkijk naar 2028. In dat opzicht is hier sprake van een structurele activiteit. Het budget voor dit programma is echter incidenteel voor de huidige programmaperiode (2012-2015). Zonder budget kan aan deze provinciale ambitie na deze periode niet verder invulling worden gegeven. De doorlooptijd van de Kadernota Wonen en binnenstedelijke ontwikkeling is tot 2028.

INFORMATIEVOORZIENING FYSIEKE LEEFOMGEVING

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Het bestuur van de provincie Utrecht staat ten dienste van de Utrechtse samenleving, bedrijven en instellingen en maatschappelijke organisaties. Wij zijn ons ervan bewust dat we het als overheid niet alleen kunnen. Wij hebben vertrouwen in de samenleving, in de kracht van mensen, en leggen daarom meer nadruk op de eigen verantwoordelijkheid en op ruimte voor ondernemerschap. Zowel van medeoverheden, als van inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties*

Wat is bereikt: Er is ingezet op het breed beschikbaar hebben van ruimtelijke informatie gericht op inhoudelijke verbindingen, vernieuwende toepassingsmogelijkheden en samenwerking met strategische partners. Zo heeft de provincie in overleg met gemeenten een afgeschermd digitale samenwerkingsomgeving ingericht waarbinnen in een vroeg stadium ruimtelijk beleid kan worden uitgewisseld. Dit bevordert de proactieve afstemming op beleidskaders. Daarnaast stelt deze digitale omgeving het provinciale ruimtelijk beleid en overige omgevingsinformatie op toegankelijke wijze beschikbaar aan partners.

Mogelijke opgave nieuw college: In het kader van de invoering van de Omgevingswet wordt landelijk informatie gebundeld die nodig is als gezamenlijke basis voor snellere beleidsvorming en uitvoering, bijvoorbeeld voor vergunningverleningen. Voor een goedwerkende informatievoorziening in de landelijke Laan van de Leefomgeving is ook de inbreng van de provincie Utrecht vereist. Omdat het actueel krijgen en houden van deze informatie een structurele taak betreft, is een bijpassend structureel werkbudget noodzakelijk. Het Rijk voorziet hier niet in. Decentraal dient voor het maken en publiceren van de nieuwe wettelijke instrumenten en het aansluiten op de Laan van de Leefomgeving onze eigen informatieomgeving aangepast te worden. Op landelijk niveau dient de Laan van de Leefomgeving gevuld te worden met de informatiehuizen. De provincies zijn in beeld voor de inrichting van de informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid.

Bestuurlijke besluitvorming door het Rijk wordt begin 2015 verwacht, dan zal er ook meer duidelijk moeten zijn over de financiële consequenties voor de diverse overheidslagen.

PROGRAMMA 2

LANDELIJK GEBIED

Wij richten ons beleid op het behoud en het verder ontwikkelen van de kernkwaliteiten en het beleefbaar zijn van het landschap. De landbouw is een belangrijke drager voor het agrarische cultuurlandschap.

Het beleefbaar zijn door de mens van natuur en landschap vinden wij belangrijk. Beleving van natuur en landschap draagt bij aan de gezondheid en het welbevinden van de mens.

KERNKWALITEITEN LANDSCHAP

Provinciale opgave coalitieakkoord: *De provincie stuurt op het behoud en het verder ontwikkelen van de kernkwaliteiten en het beleefbaar zijn van het landschap, zowel in de nationale landschappen als daarbuiten. De Kwaliteitsgids landschappen biedt de basis voor de in de Provinciale Ruimtelijke Verordening te borgen kernkwaliteiten. De Kids is ook een goede handreiking om bij initiatieven op deze kwaliteiten te sturen.*

Wat is bereikt: Door toepassing van de Kwaliteitsgids wordt landschap bij projecten als thema meegewogen. Deze gidsen voor de provinciale landschappen zijn op hoofdlijnen (kernkwaliteiten) vertaald in de Provinciaal Ruimtelijke Structuurvisie / Provinciaal Ruimtelijke Verordening (PRS/PRV). Om doorwerking te stimuleren zijn gebruikers, met name gemeenten, actief benaderd over de werkwijze.

Het behoud van kleine landschapselementen (KLE) vindt nu plaats via de provinciale Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). Door toezicht, handhaving en ontheffingsverlening op grond van de nieuwe landschapsverordening (LSV) voorkomt de provincie effectief landschappelijke verrommeling van vooral niet ruimtelijk relevante ingrepen en handelingen.

Mogelijke opgave nieuw college: Volgend uit de LSV stelt de provincie een waardenkaart vast waarmee de in de afgelopen jaren geïnventariseerde en beschreven kleine landschapselementen een beschermde status krijgen.

BELEEFBAAR LANDSCHAP EN NATUUR

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Het beleefbaar zijn door de mens van natuur en landschap vinden wij belangrijk. Beleving van natuur en landschap draagt bij aan de gezondheid en het welbevinden van de mens. In overeenstemming met het Akkoord van Utrecht, dat samen met maatschappelijke organisaties is opgesteld en het uitgangspunt is voor ons natuurbeleid, zetten wij ons in om 1.500 ha natuur te realiseren tot 2018. Voldoende rijksmiddelen zijn hiervoor een voorwaarde. Als de rijksmiddelen ontoereikend zijn om de 1.500 ha natuur te realiseren, zetten wij via beleid in de structuurvisie de ruimtelijke bescherming van de nog niet gerealiseerde natuur voort. Dit beleid biedt ruimte om het bestaande gebruik voort te zetten, maar voorkomt grootschalige ingrepen die het realiseren van de EHS onmogelijk maken.*

Wij nemen de groene contour uit het akkoord op in de structuurvisie. In de groene contour gelden geen aanvullende ruimtelijke beperkingen. De EHS kan hier op vrijwillige basis worden gerealiseerd. Dit kan onder andere door mogelijkheden te bieden aan ruimtelijke ontwikkelingen die financieel bijdragen aan het realiseren van de EHS (arrangementen). Wij stimuleren en ondersteunen dit, onder meer via ons ruimtelijke beleid. Indien plannen met een plus ten opzichte van de arrangementen ruimtelijk inpasbaar zijn, met inbegrip van het functioneren van de EHS, werken wij hieraan mee als de extra middelen beschikbaar worden gesteld voor de natuurontwikkeling binnen de genoemde 1.500 ha EHS (fondsvorming).

Wat is bereikt: In het beleidsdocument 'Natuurbeleid 2.0. Utrecht, netwerk van natuur' hebben PS in 2013 het nieuwe beleid voor natuur en landschap vastgelegd. Dit beleid sluit aan op het Natuurpact dat met het Rijk is afgesloten en er is een centrale rol weggelegd voor beleefbare natuur. Circa 400 ha nieuwe natuur is gerealiseerd. Door de integrale aanpak is waar mogelijk ook de landbouwstructuur rondom die natuurgebieden verbeterd. Bij het inrichten van een aantal natuurgebieden is de verdroging succesvol bestreden. Voor de resterende hectares zijn met de waterschappen afspraken gemaakt zodat deze eind 2015 zijn gerealiseerd. Er zijn natuurherstelplannen gemaakt voor beschermde natuurmonumenten. De uitvoering is in gang gezet en zorgt ervoor dat de toestand van de natuur in deze gebieden verbetert. Hierdoor ontstaat er voor omliggende landbouwbedrijven ontwikkelruimte. De Groene contour is vastgelegd in de PRS en PRV.

Welke ambities hebben wij bijgesteld: De in de PRS/PRV opgenomen mogelijkheden voor ontwikkelingen binnen de Groene contour hebben niet geleid tot EHS-realiseratie. Vanuit de markt zijn er geen haalbare initiatieven ontwikkeld. Er heeft geen fondsvorming plaatsgevonden.

Mogelijke opgave nieuw college: In de beleidsdocumenten Natuurbeleid 2.0 en het Grondstrategieplan hebben PS de planning voor de nieuwe natuur bijgesteld. De nieuwe planning is afgestemd op de afspraken tussen Rijk en provincies over taak- en middelenverdeling zoals deze zijn vastgelegd in het Natuurpact. De nieuwe planning kent drie einddata: de internationale opgaven KRW en N2000 moeten eind 2015 zijn gerealiseerd, de overige natuur eind 2021 respectievelijk 2028.

Vanuit het Bestuursakkoord Natuur wordt van de provincie Utrecht een co-financiering verwacht. Voor 2014 is bij de Voorjaarsnota besloten deze aan het Rijk toegezegde harde verplichting te dekken vanuit de Agenda Vitaal Platteland. Voor de periode na 2014 is nog geen financiering geregeld.

Voor het agrarisch natuurbeheer, waarvoor de provincies sinds 1 januari 2014 volledig verantwoordelijk zijn, geldt een bestuurlijke afspraak voor 2014, 2015 en 2016 dat Utrecht een financiële bijdrage levert. De financiering van deze bijdrage is nog niet geregeld.

De voorbereidingen voor de vernieuwing van het subsidiestelsel agrarisch natuurbeheer zijn gestart.

De besluitvorming hierover volgt in 2015. Doel is een effectiever en efficiënter agrarisch natuur- en landschapsbeheer en integratie met andere thema's. Dit wordt onder meer bereikt door te werken met collectieven in plaats van met individuele agrariërs.

De invoering van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) brengt met zich mee dat direct moet worden gestart met het uitvoeren van geborgde herstelmaatregelen en vanaf dat moment met intensieve monitoring.

De vergunningverlening mag niet te ver vooruit gaan lopen op de uitvoering van de herstelmaatregelen.

Er zal een transitie moeten plaatsvinden van het provinciale stikstofbeleid naar de PAS. De nieuwe vergunningtools en beleidsregels moeten worden ingevoerd. De kosten van de herstelmaatregelen en de monitoring zijn opgenomen in de reeds geprogrammeerde budgetten in het kader van het Natuurpact. Er is echter geen budget opgenomen voor de extra taken op het gebied van vergunningverlening en handhaving. Uit het Natuurpact en de invoering van de Wet natuurbescherming medio 2015 volgt onder meer het opstellen van een provinciale Natuurvisie en een aantal nieuwe taken op het gebied van soortenbeleid, exotenbestrijding, artikel 75 FFW, Boswet en faunaschadebeleid. De provincie krijgt ook meer monitoringsverplichtingen ten aanzien van de toestand van de natuur. In een implementatienotitie medio 2015 zullen de meer- en minderkosten van deze nieuwe Wet in beeld worden gebracht.

ECODUCTEN EN FAUNAPASSAGES

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Het gedurende deze coalitieperiode realiseren van de ecoducten N226 Maarsbergen-Leersum, N227 Maarn-Doorn en N237 Utrechtseweg Griffenstein. Bij de overige projecten waar aanvankelijk werd uitgegaan van een ecoduct kiezen wij voor het treffen van verkeersmaatregelen in combinatie met de aanleg van kleine faunapassages, tenzij zwaarwegende verkeersveiligheids-overwegingen dit onmogelijk maken. Het geldt dat voor deze verkeersmaatregelen beschikbaar is, wordt ondergebracht bij het Strategisch Mobiliteitsplan Provincie Utrecht (SMPU).*

Wat is bereikt: PS hebben in 2013 besloten om de ecopassages N226, N227 en N237 aan te leggen.

De voorbereidingen zijn gestart. Voor de faunapassages N237 Griffenstein, Biltse Rading en komingang Zeist hebben wij een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de gemeenten Utrecht en De Bilt en het Utrechts Landschap (HUL). Op dit moment wordt de mogelijkheid onderzocht van een realisatie waarbij de benzinestations behouden blijven. Als dit toch niet mogelijk blijkt wordt alsnog gestart met het verwervingsproces van de twee benzinestations.

Voor de ecoducten N226 en N227 vindt de projectvoorbereiding plaats. Daarbij wordt gezocht naar breed draagvlak bij de omwonenden en is samenhang met het convenant met de KAMM-landgoederen (Het Kombos, Anderstein, Huis te Maarn en Maarsbergen) relevant. Het realiseren van het ecoduct N226 roept nog diverse vragen op bij omwonenden. Voor de N227 is wel draagvlak. Deze wordt binnenkort aanbesteed. Met de bouw van het Hart van de Heuvelrug-ecoduct N237 bij Soesterberg is gestart. Tevens is in 2014 een grote faunatunnel gebouwd onder de N212 bij Wilnis.

In het door PS vastgestelde mobiliteitsprogramma is € 2 mln. gereserveerd voor verkeersmaatregelen in relatie tot natuur.

Mogelijke opgave nieuw college: De feitelijke realisatie van de ecoducten moet nog plaatsvinden. Ook zijn nog geen verkeersmaatregelen genomen.

AGENDA VITAAL PLATTELAND

Provinciale opgave coalitieakkoord: De gewenste kwaliteitsverbetering van het landelijk gebied krijgt vorm via Agenda Vitaal Platteland (AVP). De doelen van AVP richten zich op leefbaarheid, landbouwstructuurversterking, reconstructie, cultuurhistorie en het programma Groene Hart. Deze agenda wordt gecontinueerd. Vanwege de financiële wijzigingen binnen Inrichting Landelijk Gebied (ILG) en de inhoudelijke veranderingen, wordt een nieuw kaderdocument AVP opgesteld. De AVP-gebiedscommissies zorgen door hun rechtstreekse betrokkenheid met de gebieden voor uitvoerbare plannen met draagvlak. De gebiedscommissies worden voortgezet. Een herijking van de rol- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen de gebiedscommissie en de provincie moet leiden tot minder organisatiekosten en minder bestuurlijke drukte en dus meer slagkracht. De mogelijkheden voor één gezamenlijke ondersteunende organisatie voor de gebiedscommissies bekijken wij hier ook bij. Structureel lagere lasten die dit tot gevolg heeft zetten wij in de concrete AVP-projecten in.

Wat is bereikt: De herijking van AVP heeft plaatsgevonden. De resultaten zijn meegenomen in een aangepaste opzet die is verwoord in het nieuwe Kaderdocument AVP dat PS eind 2011 hebben vastgesteld. Conform het Kaderdocument is het aantal gebiedscommissies van zeven teruggebracht tot drie en het aantal ondersteunende organisaties van zeven naar twee. De structureel lagere lasten zijn ten goede gekomen van AVP. In de gebiedscommissies zitten gemeenten, waterschappen, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.

De op het verbeteren van de leefbaarheid op het platteland gerichte EU-aanpak Leader is afgerond. Zeventig projecten zijn gerealiseerd met een totale investering van € 15 mln. en ruim € 4 mln. Europees geld.

Mogelijke opgave nieuw college: Het huidige programma loopt tot 2016. In 2015 zal blijken of het totale programma voor deze periode is gerealiseerd. De in AVP opgenomen natuuropgave loopt inmiddels tot 2028. In het voorjaar 2015 wordt gestart met de uitvoering van het Europese Plattelandsontwikkelingsprogramma POP3. Dit richt zich onder meer op agrarisch natuurbeheer, water- en milieumaatregelen, LEADER en landbouwstructuurversterking. Er worden twee LEADER-gebieden geselecteerd. Een deel van de cofinanciering van de POP3-regeling moet door de provincie worden gedragen.

TOEKOMSTPERSPECTIEF LANDBOUW

Provinciale opgave coalitieakkoord: Voor het behoud van de diversiteit en kwaliteit van het landschap speelt de landbouw een belangrijke rol. Blijvend toekomstperspectief voor de landbouw is daarom een vereiste. Dit stimuleren wij via het ruimtelijk beleid en de agenda Vitaal Platteland.

Wat is bereikt: Met de vaststelling van de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) hebben de gemeenten een helder kader om uitbreidingswensen van landbouwbedrijven te beoordelen. Op basis van het provinciale stikstofbeleid, de stikstofverordening en de salderingsbank voor stikstof hebben zeker 600 veehouderijbedrijven een onherroepelijke Natuurbeschermingswetvergunning gekregen zonder extra stikstof te deponeren op de Natura 2000 gebieden. Daarmee is hun bedrijfsvoering gelegaliseerd. Ca. 225 vergunningen liggen bij de rechter. De provincie heeft circa 35 grote en kleine onderzoeks- en stimuleringsprojecten ondersteund waarmee uitstoot van stikstof is verminderd, nutriëntenbelasting van wateren is verlaagd en duurzaamheid van de energievoorziening is gestimuleerd. De landinrichtingsprojecten Noorderpark en RAK Kromme Rijn zijn afgerond. Hierbij is de landbouwstructuur van bijna 10.000 ha verbeterd. Verder zijn enkele kavelruilprojecten (zoals Modderbeek) succesvol afgerond. Landinrichtings- en kavelprojecten hebben ook bijgedragen aan natuur- en recreatiedoelen. In drie projecten is ervaring opgedaan met de Verkavelen-voor-groeiaanpak.

Welke ambities hebben wij bijgesteld: Het proces van ombuiging van stimuleringsbeleid en subsidieafhankelijkheid van de landbouw naar een meer eigen verantwoordelijkheid vergt meer tijd en moeite dan voorzien.

RECREATIE OM DE STAD

Provinciale opgave coalitieakkoord: Het Rijk draagt niet meer bij aan de in de Verstedelijkingsafspraken overeengekomen ambities voor Recreatie om de Stad (RodS). Een goed recreatieaanbod rond de stad is echter een noodzakelijke tegenhanger voor de binnenstedelijke opgave. Daarom handhaven wij deze recreatieve ambities in het ruimtelijk beleid. Ook bieden wij ondernemers ruimte om de voorzieningen te

realiseren en te exploiteren. Door ruimtelijk beleid en door onderzoek naar kansen te faciliteren ondersteunen wij dit. Het realiseren van deze recreatieve voorzieningen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeenten en provincie. Landschappelijke kwaliteit, bereikbaarheid en openbare toegankelijkheid zijn belangrijke voorwaarden voor de voorzieningen.

Wat is bereikt: Vanuit PRS/PRV bestaan er mogelijkheden voor rood voor groenontwikkelingen ter ondersteuning van recreatie om de stad. De regionale partijen hebben het RodS-programma herijkt. Er is een prioritering aangebracht voor de nog te realiseren inrichtingsopgave: Wielrevelt en Hamlaan in Haarzuilens zijn gerealiseerd. Voor Haarzuilens (Parkbos en De Rivier) en het Hollandse IJssel-gebied zijn (versoberde) inrichtingsplannen opgesteld. Het Parkbos en de uitbreiding van het IJsselbos gaan de uitvoeringsfase in. De andere projecten zijn in voorbereiding. Voor het beheer van deze RodS-gebieden zijn voor de periode t/m 2018 afspraken gemaakt (kwalitatief en financieel). Deze periode wordt gebruikt om met alternatieve financieringsvormen de gebieden zelfvoorzienend te krijgen.

Mogelijke opgave nieuw college: De huidige RodS-opgave is nog niet afgerond. Voor de periode na 2018 is er een risico dat het beheer niet volledig gedekt is.

RECREATIE IN RELATIE TOT VESTIGINGSKLIMAAT

Provinciale opgave coalitieakkoord: Recreatie wordt steeds belangrijker. Het recreatieve aanbod is belangrijk voor de kwaliteit van het vestigingsklimaat.

Recreatieve voorzieningen zoals poorten op de Heuvelrug maken de natuur beleefbaar. Bij de herbegrenzing van EHS betrekken wij de mogelijkheid grootschalige recreatieterreinen buiten de EHS te brengen. In de gebieden met EHS-status gaan wij op basis van de bestaande natuurwaarden uit van de mogelijkheden en niet de onmogelijkheden voor recreatieve ontwikkeling. Daarbij betrekken wij ook het belang van recreatieve zonerings voor de natuurwaarden.

Wat is bereikt: In de provincie is in de afgelopen periode 125 ha recreatiegebied en 55 kilometer aan recreatiepaden gerealiseerd. Het netwerk van fietsknopen is geactualiseerd en is nu verbonden met dat van de buurprovincie. Hetzelfde geldt voor het sloepknooppuntennetwerk. Ook zijn twaalf Toeristische Overstappunten (TOPs) en twee Poorten gerealiseerd. Bij programma 4 wordt hier verder op ingegaan. Voor recreatie als nevenschikt doel in natuurgebieden is in het Natuurbeleid 2.0 door PS de basis gelegd. Voor verdergaande recreatieve zonerings ontbreken echter middelen. In de door PS vastgestelde PRS en PRV, inclusief latere partiële herzieningen zijn opties voor recreatieve ontwikkeling opgenomen zoals de aangepaste saldobenadering in de EHS voor recreatieterreinen en soepele toetsing voor bestaande recreatieterreinen in de EHS. Voorts is het Henschotermeer buiten de EHS gelegd.

Mogelijke opgave nieuw college: Er zijn geen middelen voor het verlengen van de contracten voor boerenlandpaden. De paden maken vaak onderdeel uit van routestructuren.

De recreatiedruk op het buitengebied neemt toe, terwijl het toezicht steeds meer afneemt.

Deze problematiek raakt de provinciale groene taakuitvoering, maar ook de gemeenten en de terreinbeherende instanties. De collectieve ondergrens van het toezicht is bereikt. Een gezamenlijk onderzoeksproject zal leiden tot een concreet voorstel voor een extra investering in groene buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's).

GROOT MIJDRECHT NOORD

Provinciale opgave coalitieakkoord: Wij voeren het recente besluit van Provinciale Staten over Groot Mijdrecht Noord uit. Mochten de rijksmiddelen uitblijven dan opteren wij voor een soberder plan met een taakstellend budget. Het soberder plan is primair gericht op het realiseren van de ecologische verbinding Botshol-Marickeland.

Gezien de onrust die de plannen voor dit gebied de afgelopen jaren heeft veroorzaakt, vinden wij snelle besluitvorming over het soberder plan noodzakelijk. Als er een soberder plan komt, dan zal dit nog dit jaar klaar zijn. Al verworven gronden in Groot Mijdrecht Noord, die niet nodig zijn voor het soberder plan, komen terug op de markt.

Wat is bereikt: In juli 2012 hebben PS een plan vastgesteld dat tot stand is gekomen met bewoners en andere betrokken partijen. Zo'n 50 ha is inmiddels ingericht en als de onderhandelingen met een laatste

grondeigenaar zijn afgerond kan Moerasblok 2 ook worden ingericht. Drie van de vier in provinciaal eigendom zijnde woningen zijn weer verkocht. De verkoop van gronden loopt ook.

Mogelijke opgave nieuw college: De verkoop van de vierde woning en de overige natuurinrichting moeten nog worden gerealiseerd.

DIERENWELZIJN

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Het beleid om dierschade te bestrijden wijzigen wij niet. Om dierenwelzijn te bevorderen gaan wij, in overleg met de buurprovincies en natuurbeheerders, binnen het huidige beleid, alternatieve en innovatieve verjagings- en bestrijdingsprojecten opzetten en stimuleren. Als er nieuwe diersoorten naar de provincie komen die schade kunnen veroorzaken, ontwikkelen we nieuw beleid.*

Wat is bereikt: Met de nieuwe Beleidsnota Flora- en Faunawet is de hele keten van het Faunabeheer onder provinciale vleugels gebracht (Faunabeheereenheid Utrecht en Faunafonds). Gelijktijdig is het Utrechts Ganzenakkoord vastgesteld in lijn met het voormalige landelijk gesloten Ganzenakkoord. Dat betekent winterrust van 1 november tot 1 maart, ganzenrustgebieden en een forse reductie van de jaarrondverblijvende ganzen in de zomer.

Welke ambities hebben wij bijgesteld: De ambitie om zes topstallen te realiseren, die een voorbeeld moesten zijn op het gebied van onder meer dierenwelzijn en milieu, is in overleg met de landbouwsector omgevormd naar maatregelen waarbij boeren bij de uitbreiding van hun bedrijf ondersteuning krijgen op deze gebieden.

CULTUURHISTORISCH ERFGOED

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Voor cultuurhistorisch erfgoed is een passend gebruik, dat ook een basis biedt voor de financiering van het behoud en beheer, vaak een voorwaarde. In ons ruimtelijk beleid houden we hiermee rekening.*

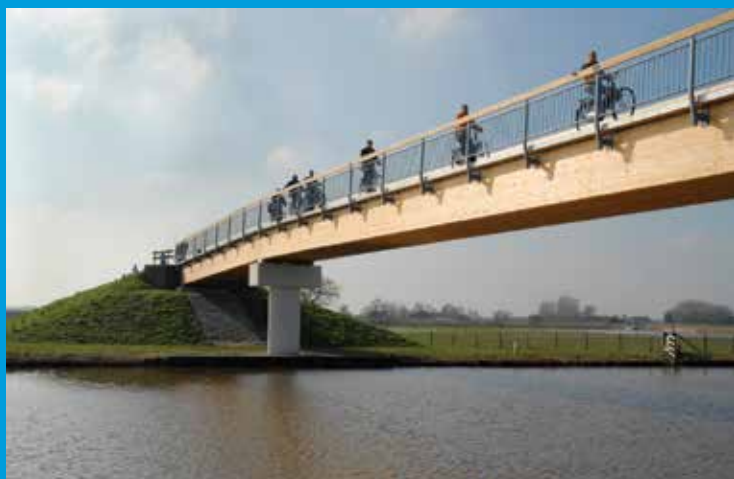
Wat is bereikt: Het uitvoeringsprogramma Nieuwe Hollandse Waterlinie 2007-2014, eerste fase van het nationaal Project tot 2020, is afgerond, waarbij onder meer enkele forten zijn gerestaureerd. De kroon op het werk, het Waterliniemuseum, wordt in 2015 geopend.

In het kader van het programma 'De Grebbelinie boven water' zijn delen van de linie in ere hersteld en beleefbaar gemaakt. Voorbeelden zijn de restauratie van het noordelijk deel van Fort aan de Buursteeg en het Hoornwerk aan de voet van de Grebbeberg.

Welke ambities hebben wij bijgesteld: PS hebben het koersdocument, voor de tweede fase van het nationale project, van de Nieuwe Hollandse Waterlinie 2015-2020 vastgesteld. Daarin is alleen voorzien in de financiën voor het overgangsjaar 2015. Om de ambities uit het koersdocument te halen, is het noodzakelijk om ook voor de periode 2016-2020 middelen te reserveren. In het door GS in juni vastgestelde koersdocument is op basis van de inventarisatie van Linie in Bedrijf (inclusief toetsing aan de hand van de waardenmeter) de oorspronkelijke ambitie in de provincie Utrecht teruggebracht tot de kernopgaven. Daarnaast is er in samenwerking met de provincies Noord-Brabant, Gelderland en Noord-Holland voor de uitvoering van het Liniebrede Programma 2014-2020 budget nodig.

PROGRAMMA 3

BODEM, WATER EN MILIEU

De provincie richt zich op krachtige steden en dorpen, een vitaal landelijk gebied en een sterke economische positie. Voor bodem, water en milieu (BWM) betekent het centraal stellen van deze doelen dat er gestreefd wordt naar:

- **een robuust bodem- en watersysteem, zodat onder normale omstandigheden functies goed kunnen worden uitgevoerd en extreme situaties kunnen worden opgevangen;**
- **bodem-, water- en milieukwaliteitseisen die passend zijn voor de functie van een gebied;**
- **een duurzaam gebruik van de leefomgeving, zodat de mogelijkheden die het natuurlijk systeem biedt ook in de toekomst gebruikt kunnen worden.**

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Het coalitieakkoord vraagt om een herijking van het bodem-, water- en milieubeleid. 'Koppen op wettelijke taken' worden alleen nog voortgezet als ze bijdragen aan de kerntaken op het fysieke domein, zoals waterveiligheid en waterkwaliteit voor natuur. De overige koppen en niet-wettelijke taken worden afgebouwd.*

Wat is bereikt: De herijking van het BWM-beleid heeft geresulteerd in de Kadernota Bodem, water en milieu (2012). We richten ons op de volgende vier prioriteiten en een goede basiskwaliteit.

WATERVEILIGHEID

Er is een actieve bijdrage geleverd aan de totstandkoming van de Deltabeslissingen. Voor Utrecht zijn Neder-Rijn en Lek cruciaal. Voor de Utrechtse dijken gaan strengere normen gelden. Onder leiding van de provincie Utrecht is, samen met andere partijen, het Regioadvies NederRijn-Lek opgesteld. Voortvloeiend uit het regioadvies NederRijn-Lek is inmiddels de Verkenning Centraal Holland gestart onder leiding van Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden. Met inbreng van de provinciale belangen, een integrale benadering en de mogelijkheden om wensen ten aanzien van natuur, recreatie of andere gebiedsontwikkelingen mee te nemen, leidt dit op termijn tot besluiten over dijkversterkingen en een grotere waterveiligheid. Ook de Grebbedijk heeft, als Deltadijk, een plek gekregen in het Deltaprogramma. Keringen langs de Hollandsche IJssel en het Amsterdam-Rijnkanaal kunnen door versterking van de Lekdijk een lagere status krijgen waardoor naar verwachting geen ingrijpende versterkingen meer nodig zullen zijn. In het kader van meerlaagsveiligheid stimuleren we ruimtelijke adaptatie. Door het aanbieden van tools ondersteunen we gemeenten om waterrobuust te bouwen en denken we mee bij nieuwe ontwikkelingen.

ZOETWATERVOORZIENING

In regionaal verband zijn adviezen opgesteld voor de Deltabeslissingen over de zoetwatervoorziening. Daaraan is bijgedragen vanuit de provinciale belangen in de fysieke leefomgeving. In de uitvoering van de Deltabeslissing Zoetwater heeft de provincie het initiatief genomen om in de komende periode regionaal voorzieningenniveaus te gaan opstellen. Het voorzieningenniveau geeft aan wat de verschillende gebruikers van de overheid mogen verwachten als het gaat om watervoorziening, in normale tijden en in tijden van droogte. Tevens participeert de provincie in de uitwerking van de vergroting van de wateraanvoermaatregelen naar West-Nederland om onder meer te zorgen dat de veiligheid van regionale keringen geborgd blijft. De eerste fase van de Toekomstverkenning bodemdalingsgevoelig gebied is afgerond. Deze verkenning maakt duidelijk dat een gedifferentieerde, gebiedsgerichte benadering van bodemdaling in het veenweidegebied zinvol lijkt. In 2014 is de tweede fase gestart, enerzijds een opschaling van het studiegebied, anderzijds een verdieping voor knelpuntgebieden.

In regionaal verband (Rijn-West en Rijn-Oost) zijn afspraken gemaakt over de invulling van de Kaderrichtlijn Water (KRW). In het nieuwe Bodem-,Water- en Milieuplan worden de begrenzing van de KRW-waterlichamen, de hoogte van de doelen, en de hoofdlijnen van maatregelen vastgelegd voor de periode tot 2021. Dit alles is gericht op het uiterlijk in 2027 voldoen aan de doelstellingen voor waterkwaliteit en het scheppen van de voorwaarden voor de internationale natuurwaarden.

In de afgelopen periode zijn in het grootste deel van de zogenoemde TOP en SUBTOP-gebieden – verdroogde natuurgebieden – maatregelen uitgevoerd om de verdroging terug te draaien. In de resterende gebieden zal de uitvoering binnen drie jaar plaatsvinden

LEEFKWALITEIT STEDELIJK GEBIED

De Utrechtse regio is aantrekkelijk als woon-, werk- en recreatiegebied. Door deze aantrekkingskracht en de centrale ligging wordt de provincie steeds drukker en intensiever gebruikt. Circa 80% van de Utrechtse bevolking woont binnenstedelijk. In de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS) heeft de provincie de keuze gemaakt om in te zetten op de ontwikkelingsmogelijkheden binnen de rode contouren, onder andere om hiermee de druk op het landelijk gebied te beperken. Gevolg hiervan is dat een verdichting van functies plaatsvindt en daardoor de milieukwaliteiten onder druk komen te staan. In het bijzonder gaat het dan om luchtkwaliteit, geluidsbelasting en de milieuveiligheidsrisico's.

Om de leefbaarheid in het stedelijk gebied hoog te houden zijn tools ontwikkeld om een betere afweging en slimmere keuzes te kunnen maken bij ruimtelijke ontwikkeling. Een belangrijke tool is de zogenaamde Ontwerptafel ('Map table'), waarmee de gevolgen van ruimtelijke keuzes in stedelijk gebied voor leefomgevingsfactoren direct zichtbaar worden.

Ter verbetering van de luchtkwaliteit zijn maatregelen uitgevoerd van het Nationale Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) waarin Rijk, provincie en gemeenten samenwerken. De provincie heeft ter bevordering van de duurzaamheid bijgedragen aan een basisinfrastructuur voor het gebruik van groengas en elektrisch rijden. Acht groengastankstations zijn gerealiseerd met behulp van een renteloze lening, vijf aanvragen worden nog gerealiseerd. In combinatie met andere NSL-maatregelen, heeft dat ervoor gezorgd dat de provincie Utrecht de Europese normen voor luchtkwaliteit in 2015 gaat halen.

Op grond van een EU-richtlijn heeft de provincie in 2013 een vijfjarig Actieplan geluid vastgesteld, gericht op vermindering van de geluidsbelasting van provinciale wegen. De doelstelling is om de overlast van provinciale wegen te beperken tot 61 dB. Tevens is een geluidskaart voor provinciale wegen opgesteld.

Er is een gezondheidskaart provincie Utrecht ontwikkeld, waarin de opgetelde effecten van milieubelasting op de gezondheid zijn weergegeven. Deze dient als kennisinstrument voor zowel provincie als gemeenten en wordt gebruikt om gezondheidsrisico's inzichtelijk te maken in gebieden waarin bijvoorbeeld bouwprojecten gaan plaatsvinden.

Stiltegebieden worden beschermd via de Milieuverordening, deze is de afgelopen periode geactualiseerd.

ONDERGROND

In de door PS vastgestelde Kadernota ondergrond is gekozen voor een nadrukkelijke bijsturing van het provinciale beleid. De nota anticipeert expliciet op landelijk beleid door enerzijds de strategische grondwatervoorraden voor toekomstige generaties vast te leggen en te beschermen. Anderzijds biedt de nota vanuit het oogpunt van duurzaamheid meer ruimte voor koudewarmte-opslag of aardwarmte. Tevens is op basis van provinciale belangen aangegeven waar mijnbouwactiviteiten, zoals schaliegaswinning, wel en niet mogelijk zijn. De bescherming van gebieden voor waterwinning voor drinkwater is adequaat geregeld in de Milieuverordening (herzieningen in 2012 en 2014). Daarnaast is het Uitvoeringsprogramma Drinkwater vastgesteld (2014) op grond waarvan we met een groot aantal samenwerkende partijen maatregelen uitvoeren om het drinkwater in Utrecht te beschermen.

Vanuit de verantwoordelijkheid voor de grondwaterkwaliteit, het onttrekkingenbeleid en de uitvoering van de KRW op het gebied van grondwater, had de provincie het voortouw voor het Utrechtse grondwater in de planvorming voor de KRW-periode 2016-2021. In het nieuwe BWM-plan wordt de begrenzing van de grondwaterlichamen vastgesteld, evenals het doelbereik en de benodigde maatregelen. De KRW-maatregelen zijn ook opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Drinkwater.

Voor de bodemsaneringsoperatie zijn na een eerste selectie van 750 spoedlocaties (verontreinigingen die een mogelijk risico vormen voor mens of milieu) op dit moment nog 91 spoedlocaties die moeten worden aangepakt. Ook is samen met een aantal gemeenten onderzocht of binnen hun grondgebied het saneren van grootschalige verontreinigingen door middel van een gebiedsaanpak mogelijk is.

BASISKWALITEITEN

Om de zes basiskwaliteiten –bodemkwaliteit, waterkwaliteit, waterkwantiteit, lucht, geluid en externe veiligheid– aan de eisen en wensen van het gebruik te laten voldoen, zijn de wettelijke taken uitgevoerd. De provincie Utrecht is bevoegd gezag op 19 beleidsterreinen binnen de fysieke leefomgeving. Naast vergunningverlening betekent dat toezicht houden en handhaving. Aan de hand van beleidsprioriteiten is

jaarlijks een Jaarprogramma Vergunningverlening en Handhaving (JUP) opgesteld, waarin aangegeven is hoeveel vergunningen, toezichts- en handhavingsactiviteiten er worden uitgevoerd. Daarnaast is de provincie regisseur van de professionalisering van de (milieu)handhaving met andere handhavingspartners. De afspraken over het gezamenlijk en integraal en daarmee efficiënt oppakken van deze taken hebben geresulteerd in het Uitvoeringsprogramma Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving 2015. De taken vergunningverlening en handhaving BWM zijn sinds 1 juli 2014 ondergebracht bij de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) evenals Toezicht en Handhaving van de groene regelgeving. De provincie is samen met elf Utrechtse gemeenten de opdrachtgever en eigenaar van de RUD. De oprichting van de RUD was complex, de transitie is gepaard gegaan met het overplaatsen van ruim vijftig medewerkers uit het primaire proces. Daarnaast vervullen tien medewerkers een bedrijfsvoerings- c.q. managementfunctie bij de RUD. De volledig ontvlechting zal medio 2015 zijn afgerond. De overdracht van taken aan de RUD is budgettair neutraal gerealiseerd. Er is een desintegratiereserve gevormd waaruit de projectkosten en de desintegratiekosten worden gefinancierd. Vanuit het programma Milieu zal hierin de komende jaren in totaal maximaal € 3 mln. moeten worden gestort. Dit is reeds in de begroting verwerkt.

Mogelijke opgave nieuw college: Het beleid voor bodem, water en milieu is voor de komende periode verder uitgewerkt en ingevuld in het Bodem, water en milieuplan 2016-2021. Vaststelling vindt eind 2015 plaats. In het plan staan de wettelijke taken beschreven, worden de verschillende beleidsterreinen integraal behandeld –vanuit een gebiedsopgave gedacht in plaats van vanuit het thema– en worden de diverse beleidscycli gelijkgetrokken. Dit zorgt voor beter toe te passen maatregelen en beter op elkaar afgestemd beleid. Het beleidsplan is op haar beurt weer een bouwsteen voor de Omgevingsvisie die op termijn ontwikkeld gaat worden (zie ook Programma 1). In 2015 wordt ook het eerste jaarlijkse uitvoeringsprogramma opgesteld en worden de bestaande verordeningen aangepast.

De toekomstige invulling van de bodemsaneringsoperatie is nog onzeker. Met het Rijk wordt eind 2014 een nieuw Convenant Bodem gesloten waarin een omslag wordt gemaakt van het saneren van vervuilde locaties naar duurzaam bodembeheer; de aanpak van bodemverontreinigingen moet integraal onderdeel gaan vormen van ruimtelijke ontwikkelingen. Tevens worden in het nieuwe convenant financiële afspraken gemaakt over de nog te saneren spoedlocaties. Het is nog niet zeker of de provincie van het Rijk voldoende financiën ontvangt om dit ook daadwerkelijk te kunnen uitvoeren. Wellicht is nog een extra bijdrage nodig.

Hoewel de luchtkwaliteit de afgelopen jaren deels verbeterd is, blijven er aandachtspunten. Het is nog onduidelijk of het rijk na het NSL nog een voortzetting van de gezamenlijke aanpak van de luchtverontreiniging voorstaat. Tenslotte zijn de financiële consequenties van SWUNG, de nieuwe regelgeving op het gebied van geluidsoverlast, op dit moment nog onduidelijk.

Voor de periode 1 juli 2014 tot 1 januari 2017 is afgesproken dat de RUD lumpsum gefinancierd wordt.

Na 1 januari 2017 zijn nieuwe financiële afspraken nodig. Daarnaast wordt in de nieuwe bestuursperiode landelijk de nieuwe Omgevingswet (Ow) ontwikkeld en ingevoerd, op zijn vroegst in 2018. De Ow verandert de taakuitvoering en bedrijfsvoering van de RUD. Over het realiseren van deze noodzakelijke veranderingen dienen financiële afspraken te worden gemaakt. De Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU) is de andere omgevingsdienst in de provincie Utrecht, waarvan vijftien gemeenten opdrachtgever zijn.

De bestuurders hebben onderling en met het Ministerie van Infrastructuur en Milieu afgesproken om beide omgevingsdiensten in de toekomst samen te voegen tot een provinciebrede RUD.

PROGRAMMA 4

ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Een internationaal concurrerend vestigingsklimaat is een voorwaarde voor goede economische prestaties van een regio. Uit onderzoek van de Europese Commissie komt de provincie Utrecht voor de tweede achtereenvolgende keer als de meest concurrerende regio van Europa naar voren. De belangrijkste opgave van het programma Economische ontwikkelingen is dan ook om samen met de partners in de triple helix deze positie te behouden en verder te versterken. We hebben daar in deze coalitieperiode invulling aan gegeven via innovatiestimulering (EBU), acquisitie van buitenlandse investeringen, de aanpak van de kantorenleegstand en herstructurering van bedrijventerreinen.

Het recreatieve aanbod is belangrijk voor de kwaliteit van het vestigingsklimaat. We hebben daar in deze coalitieperiode invulling aan gegeven door in te zetten op een samenhangend, herkenbaar en toegankelijk aanbod voor een breed publiek (onder andere met het Recreatief HoofdNetwerk en RodS). Ook duurzaamheid draagt bij aan een internationaal concurrerend vestigingsklimaat. Wij zien duurzaamheid als een integraal onderdeel van de kerntaken, daarom is duurzaamheid ook geen apart thema in het overdrachtsdocument. We hebben ondernemerschap gefaciliteerd door in te zetten op een digitaal ondernemersplatform. Om beheer en onderhoud minder afhankelijk te maken van financiering door de overheid is in deze coalitieperiode ingezet op het traject Toekomst Recreatieschappen en innovatieve financiering.

VESTIGINGSKLIMAAT EN CONCURRENTIEPOSITIE

Provinciale opgave coalitieakkoord: Met een gezamenlijke inzet van bedrijfsleven, kenniscentra en overheid zorgen voor een goed vestigingsklimaat en een concurrerende positie in binnen- en buitenland. Daarvoor voeren wij de door ons opgestelde Economische Visie 2020 uit en stellen een hieraan gekoppelde Economische Agenda op. Tegelijk zetten wij samen met de partners in op profilering van de regio met als speerpunten life sciences, creatieve industrie en duurzaamheidseconomie. Vanaf 2013 stellen wij jaarlijks € 2,15 mln. structurele middelen beschikbaar om het economisch beleid vorm te geven.

Wat is bereikt: De Strategische Agenda 2013-2020 van de Economic Board Utrecht (EBU) is door PS vastgesteld als kader voor de inzet van de € 2,15 mln. per jaar. Binnen de speerpunten Groen, Gezond en Slim (diensteninnovatie) vertaalt de EBU maatschappelijke opgaven naar economische kansen.

Mogelijke opgave nieuw college: Het zorgen voor een goed vestigingsklimaat en een concurrerende positie in binnen- en buitenland blijft door de (ruimtelijk) economische ontwikkelingen een continue opgave.

KENNIS EN CREATIVITEIT

Provinciale opgave coalitieakkoord: Onze economische strategie richt zich op kennis en creativiteit. Hiervoor zijn een goed ontwikkeld internationaal netwerk en acquisitie bij internationale bedrijven belangrijk. Maar ook nauwe samenwerking met naburige regio's zoals de Noordvleugel en regio FoodValley. Voor de kennisindustrie is Utrecht Science Park (USP) de basis. Op termijn zijn hiervoor satellietlocaties gewenst: kleinschalige clusters van soortgelijke bedrijven, in de nabijheid van en nauw verbonden met het Science Park. Wij ondersteunen lopende initiatieven binnen de integrale ruimtelijke afweging. Onze strategie richt zich ook op het bieden van ruimte aan al aanwezige economische sectoren, zoals de zakelijke dienstverlening. Dit betekent het verbeteren van de bereikbaarheid van de provincie, zorgen voor een optimaal woon- en leefklimaat, met culturele en recreatieve voorzieningen en werkmilieus van goede kwaliteit.

Wat is bereikt: Acquisitie van buitenlandse bedrijven heeft vanaf 2012 tot en met oktober 2014 29 investeringsprojecten opgeleverd, € 41,4 mln. aan investeringen en 459 arbeidsplaatsen. Het internationaal vestigingsklimaat verbetert door de opening van de internationale school (ISU) in augustus 2012 en de voorziene opening van een Expat Center. Door te focussen op economie heeft de samenwerking met zusterprovincie Guangdong (China) een nieuwe impuls gekregen. Ten behoeve van de samenwerking in de Noordvleugel is een economische agenda opgesteld. Mogelijkheden voor een Noordvleugelbreed investeringsfonds worden onderzocht en op het gebied van gaming wordt samengewerkt binnen het programma Growing Games. Voor landsdeel West heeft de provincie samen met de partners in de Randstad een programma opgesteld voor de besteding van de Europese middelen (EFRO) voor innovatie in de periode 2014-2020. Met FoodValley werken we samen bij de acquisitie van buitenlandse

bedrijven en cofinancieren we gezamenlijk het innovatieproject Go Without Salt. Via Veenendaal zorgen we voor het aanhaken van FoodValley bij de EBU. FoodValley is een belangrijke voedingsbodem voor de Nederlandse economie en een inspirerende kennisregio in Europa. Karakteristiek voor FoodValley zijn de toonaangevende innovatie en vakkennis op het gebied van agrofood, het aantrekkelijke vestigingsklimaat en de groene leefomgeving. In 2014 hebben de Triple Helix partners het initiatief genomen voor een nieuwe Strategische Agenda waarin Ondernemers, Onderwijs- en kennisinstellingen de lead hebben. De provincies Utrecht en Gelderland hebben bestuurlijk deelgenomen aan de startbijeenkomst en zijn actief betrokken bij de vorming van de Strategische Agenda.

Met de oprichting van de stichting Utrecht Science Park en de bouw van een tweede Life Science Incubator, dat voorziet in huisvesting met faciliteiten en begeleiding voor jonge life sciencebedrijven, worden kennisintensieve bedrijven beter gefaciliteerd. De beoogde satellietlocatie van het USP (het RIVM-terrein in Bilthoven) is gekocht door het Serum Institute of India. Het Utrecht Science Park onderzoekt nu de mogelijkheden voor samenwerking.

Mogelijke opgave nieuw college: Economische samenwerking met partners in de Randstad, de Noordvleugel, FoodValley en Guangdong staat nog in de kinderschoenen. Er is meer tijd en inzet nodig om de vruchten te kunnen plukken. De ontwikkeling van een internationaal netwerk en acquisitie van buitenlandse bedrijven is een continu proces. De ontwikkeling van het RIVM-terrein tot satellietlocatie van het USP is nog niet afgerond en zal ook de komende jaren nog de nodige aandacht vragen. Voor FoodValley geldt dat de provincies Utrecht en Gelderland de komende jaren als Triple Helix partners kunnen blijven bijdragen aan de versterking van de regionale innovatie en de verbetering van het woon- en werkklimaat.

EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID EN RUIMTE VOOR ONDERNEMERSCHAP

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Wij leggen meer nadruk op eigen verantwoordelijkheid en op ruimte voor ondernemerschap en willen ontwikkelingen met een regionaal belang versnellen. Voor onze rol ten aanzien van het stimuleringsbeleid investeren wij alleen in projecten met een vliegwieleffect. Wij doen dit zoveel mogelijk op basis van revolverende constructies en cofinanciering. De projecten moeten een meerwaarde opleveren voor werkgelegenheid, bedrijvigheid én duurzaamheid. Wij willen dat de Taskforce Innovatie wordt omgevormd van een projecten- naar een netwerkorganisatie.*

Wat is bereikt: De projectenorganisatie Taskforce Innovatie is omgebouwd naar een netwerkorganisatie: de EBU, waarin overheid, bedrijfsleven en onderwijs (triple helix) samenwerken. Binnen de speerpunten Groen, Gezond en Slim heeft de EBU in krap twee jaar tijd ruim € 50 mln. aan investeringen losgemaakt die, gebaseerd op ervaringscijfers, op middellange termijn 500 banen opleveren. De volgende projecten zijn in deze coalitieperiode met financiële steun van de provincie van start gegaan: Growing Games, Smart Grids, Portfoliogarantie duurzame energie, Life Sciences fonds, Life Sciences Incubator, Go Without Salt, NutriBrain, MBO Incubator, Kredietunie Midden Nederland en de UOA Masterclass. Ook het Netwerk Utrecht2040 waarin we samen met andere overheden, bedrijven en partners participeren draagt bij aan een duurzame Utrechtse regio.

Mogelijke opgave nieuw college: De Strategische Agenda van de EBU is een langetermijnagenda met de ambitie om tot 2020 € 500 mln. aan investeringen uit te lokken en daarmee veel werkgelegenheid te creëren.

RUIMTELIJK ECONOMISCH BELEID - HERSTRUCTURERING EN KWALITEIT

WERKLOCATIES

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Wij zetten met kracht in op intensivering en herstructurering van bestaande werklocaties, zodat bestaande bedrijventerreinen worden aangepast aan de eisen die het moderne bedrijfsleven stelt. De regio's stellen regionale convenanten op met afspraken over herstructurering, kwaliteit en planning. Deze convenanten zijn een belangrijke basis voor de concretisering van ons ruimtelijk economisch beleid. Een belangrijk instrument voor de aanpak van verouderde bedrijventerreinen is de Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht (OMU). Vanuit de Ontwikkelingsmaatschappij dragen wij ook financieel bij aan de herstructureringsprojecten. Dit doen we alleen als een project past binnen een regionaal convenant en als bij de herstructurering speciale aandacht bestaat voor energiebesparing en CO2-reductie.*

In de praktijk blijkt dat bedrijven deze inspanning goed terugverdienen.

Wij voorzien niet in extra ruimte voor bedrijventerreinen. De restcapaciteit in de structuurvisie vinden wij toereikend. Wij realiseren ons dat in zuidwest-Utrecht herstructurering niet helemaal toereikend zal zijn om vertrek van bedrijven te voorkomen. De nog beschikbare capaciteit aan bedrijventerreinen stellen wij alleen beschikbaar als de ontwikkeling past in een regionaal convenant.

Wat is bereikt: Voor de ontwikkeling van nieuwe en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen zijn vier convenanten gesloten met regionale samenwerkingsverbanden van gemeenten. In de convenanten zijn afspraken gemaakt over de behoefte aan nieuwe bedrijventerreinen en de herstructurering van de bestaande terreinen voor de periode 2012-2020. De geraamde behoefte aan nieuwe terreinen is slechts deels ruimtelijk vastgelegd in de Provinciale Structuurvisie. Om herstructurering te borgen is in de Provinciale Ruimtelijke Verordening opgenomen dat de ontwikkeling van nieuwe terreinen in redelijke verhouding moet staan tot de herstructurering van bestaande terreinen. De doelstellingen van de OMU zijn aangescherpt ten opzichte van het oorspronkelijke businessplan. Tussen 2012 en 2020 moet de OMU 50 ha bedrijventerrein herstructureren. In 2012 heeft de OMU geïnvesteerd in de herontwikkeling van de Prodentfabriek in Amersfoort. In de eerste helft van 2014 zijn hier twee projecten op Lage Weide bij gekomen. Vanwege het belang van energiebesparing bij de verhuur van bedrijfsgebouwen wordt bij de (her-)ontwikkeling van bedrijfspanden veel aandacht besteed aan energiebesparende mogelijkheden en CO2-reductie. Een nieuwe ontwikkeling is de winkelproblematiek. Die is in de provincie Utrecht relatief beperkt, maar zal de komende jaren naar verwachting toenemen. We hebben de problematiek verder in beeld gebracht en zijn hierover met gemeenten en marktpartijen het gesprek aangegaan.

Mogelijke opgave nieuw college: Afgesproken is dat vier jaar na vaststelling van de PRS een herijking van de convenanten zal plaatsvinden. Op basis van de dan geconstateerde behoefte kunnen eventueel nieuwe terreinen worden vastgelegd. Het grootste deel van de herstructureringsopgave van de OMU zal de komende jaren gerealiseerd gaan worden. T.a.v. de winkelproblematiek willen wij begin 2015 een beleidsadvies met PS bespreken.

TRANSFORMATIEOPGAVEN - LEEGSTAND KANTOREN

Provinciale opgave coalitieakkoord: *In een provincie met grote ruimtedruk is een toenemende leegstand van kantoren niet aanvaardbaar. Wij zetten de mogelijkheden die het ruimtelijk instrumentarium ons biedt zoveel mogelijk in om te voorkomen dat er nog meer kantoren bij komen. Ook onderzoeken wij de mogelijkheden voor herbestemming. Alleen voor enkele OV-knooppunten, zoals Hof van Breukelen en station Driebergen-Zeist, bieden wij mogelijkheden voor nieuwe kantoorlocaties. Wij onderzoeken of de Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht een rol kan spelen bij de transformatie van kantoren.*

Wat is bereikt: In februari 2014 hebben Provinciale Staten unaniem ingestemd met de provinciale aanpak van de leegstand van kantoren. Het gaat om een aanpak waarbij niet alleen het ruimtelijk instrumentarium wordt ingezet (spoor 1); naast het ruimtelijk spoor is er een faciliterend spoor (spoor 2). Op dit moment ligt de Thematische structuurvisie kantoren ter visie. Deze vormt de basis voor provinciale inpassingsplannen om waar nodig plancapaciteit te reduceren en bestemmingen te verruimen met als doel herontwikkeling van leegstaande panden te stimuleren. Met spoor 2, het faciliterende spoor, biedt de provincie ondersteuning aan gemeenten en marktpartijen bij herontwikkeling van kantoorlocaties. Voorbeelden hiervan zijn De Hoef in Amersfoort en Planetenbaan in Stichtse Vecht. De OMU heeft geen rol gekregen bij de transformatie van kantoren naar andere functies. Wel is de OMU op locaties waar kantoren- en bedrijventerreinen elkaar raken betrokken bij de herontwikkeling van vastgoed, bijvoorbeeld Middelland in Woerden en Noordwerk in Veenendaal.

Mogelijke opgave nieuw college: De thematische structuurvisie zal in 2015 worden vastgesteld. De daadwerkelijke afname van de kantorenleegstand zal de komende jaren moeten plaatsvinden. Daarbij is de uitwerking van het faciliterend spoor minstens zo belangrijks als de inzet van het ruimtelijk instrumentarium. Over de taakverdeling tussen gemeenten en provincie bij het faciliterend spoor zijn nog geen afspraken gemaakt. Datzelfde geldt voor de kosten.

ONTWIKKELING BINNENHAVENS

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Ter bevordering van goederenvervoer over water zetten we in op concrete ontwikkeling van binnenhavens (zogenaamde Blue Ports) die op voorhand kansrijk lijken. Dit gaat dan bijvoorbeeld om de binnenhavens Lage Weide, Het Klooster en de Isselt.*

Welke ambities hebben wij bijgesteld: Uit een kansenanalyse voor Blue Ports in regio Utrecht (najaar 2011) leek Het Klooster (Nieuwegein) als enige kansrijk en deze optie is uitgewerkt met een marktpartij. De combinatie van de business case, nautische veiligheid en akoestische consequenties voor de leefomgeving maakten realisatie echter niet haalbaar.

KWALITEIT VESTIGINGSKLIMAAT - VERSTERKEN RECREATIE

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Vanwege het toenemende belang van recreatie, onder meer voor de kwaliteit van het vestigingsklimaat, en omdat groene recreatieve voorzieningen bijdragen aan de gezondheid en het welzijn van de inwoners van de provincie, stimuleren wij de verdere ontwikkeling van het recreatieve aanbod, ook door de markt.*

De toeristisch-recreatieve bedrijvigheid draagt direct bij aan de economie van de provincie. Desalniettemin zien wij promotie van deze sector niet als taak voor de provincie. Dit is een taak voor het bedrijfsleven.

Wat is bereikt: De provincie heeft ingezet op meer samenhang in en grotere bekendheid van het aanbod voor een breed publiek en gezorgd dat de basisinfrastructuur beter aansluit op het toeristisch-recreatief product. Provincie heeft met de AVP-programmabureaus gewerkt aan het realiseren van Toeristische Overstappunten (TOPs) waarin de markt participeert; twaalf TOPs van de 25 zijn inmiddels geopend op strategische locaties, veelal samen met ondernemers. Daarbij is met de ANWB een publiek-privaat partnerschap gesloten om het publieksbereik te vergroten. Het fietsknooppuntensysteem is uitgebreid en knelpuntvrij gemaakt. De mogelijkheden voor wandelen zijn verbeterd door onder andere de realisatie van een 600 km lang wandelknooppunten-systeem in Utrecht West. In 2015 wordt op basis van dit systeem de wandelrouteplanner gelanceerd en invulling gegeven aan de verdere uitrol ervan. Het ontwikkelde sloepenknooppuntennetwerk is met zijn 170 km het grootste van Nederland. Het netwerk van de landelijke LangeAfstandWandel- en Fietsroutes is gereconstrueerd.

Om ondernemers te faciliteren is het Platform UtrechtYourWay tot stand gebracht; een digitaal netwerk dat hen de noodzakelijke data biedt om nieuwe businessmodellen te ontwikkelen. Het biedt recreanten een overzicht van de mogelijkheden in de regio. Het digitale platform heeft nu al 1,6 miljoen unieke bezoekers per jaar en 23 deelnemende partners. In 2015 wordt de aanpak voor toeristisch-recreatieve open data verder uitgerold; een dertigtal nieuwe partners (routeaanbieders, erfgoed- en natuurpartners) koppelen hun data automatisch met de provinciale U-base.

Om de recreatiedruk van de stedeling te accommoderen zet de provincie in op recreatief groen rondom de stad Utrecht in het programma Recreatie om de Stad (RodS). Met het decentralisatieakkoord Natuur (2011) zijn de taken en middelen voor RodS vanuit het Rijk vervallen. De regionale partijen hebben het programma herijkt (zie voor een verdere toelichting hierop programma 2).

De toeristisch-recreatieve sector dient bij te dragen aan een duurzame versterking van natuur, landschap en erfgoed en tegelijkertijd wil de provincie ruimte bieden voor ondernemerschap. Daarom is met RECRON, Natuur en Milieufederatie Utrecht en Het Utrechts Landschap een handreiking voor ondernemers opgesteld om de kwaliteit van de verblijfsrecreatie en natuur in regio Utrechtse Heuvelrug te verbeteren en mogelijkheden te stimuleren.

Het Stimuleringsfonds zakelijk toerisme heeft geleid tot veertien biedingen voor internationale wetenschappelijke congressen. Dit krijgt vervolg in EBU-verband. Ook zijn vanuit de provincie vijf kenniscongressen ondersteund.

In het ruimtelijk beleid is in de PRS en PRV het landelijke toerismenetwerk en de ontwikkelruimte voor recreatieve voorzieningen expliciet verankerd. Dit is het geval in de recreatiezones rondom de steden, voor (boven)regionale recreatiegebieden en door de aangepaste saldobenadering voor nieuwe en soepele toetsing van bestaande recreatiegebieden in de EHS. In Natuurbeleid 2.0 is toegankelijke en beleefbare natuur het voornaamste doel (zie ook programma 2).

De toeristische gebiedsmarketing en daarmee profilering is na 2014 geheel afgebouwd (van jaarlijks € 1,5 mln. naar € 0).

Mogelijke opgave nieuw college: De provincie zet in op het behouden en versterken van het Recreatieve HoofdNetwerk, maar er zijn, naast structurele budgetten voor de recreatieschappen, geen structurele in investeringsbudgetten beschikbaar voor de versterking van het (boven)regionale routenetwerk met haar TOPs en vanaf 2018 voor het onderhoud van het fietsknooppuntensysteem.

RECREATIESCHAPPEN

Provinciale opgave coalitieakkoord: *De recreatieschappen vormen wij om naar een organisatie die beter past bij de huidige tijd. De organisatie van beheer en onderhoud moet beter aansluiten bij de mogelijkheden van het bedrijfsleven. Daardoor worden beheer en onderhoud minder afhankelijk van financiering door de overheid.*

Wat is bereikt: Met gemeenten wordt hiervoor een traject doorlopen. De beoogde uitkomst van het traject is vastgelegd in de Koersnotitie Toekomst Recreatieschappen en stelt maatwerkoplossingen voor die worden ondersteund door de deelnemers van de recreatieschappen. Voor de verzelfstandiging van de uitvoeringsorganisatie is een interim-directeur aangesteld. Provincie Utrecht en Recreatie Midden Nederland laten een verkenning uitvoeren naar een Utrechts Routebureau; de afronding vindt plaats begin 2015. De huidige stand van zaken van de recreatieschappen is als volgt:

- Het Recreatieschap Utrechtse Heuvelrug, Vallei en Kromme Rijngebied wordt gefaseerd opgeheven en de borging van onderdelen wordt onderzocht.
- Het Plassenschap Loosdrecht werkt met gebiedspartijen en ondernemers aan een Masterplan en quick wins.
- Het Recreatieschap Vinkeveense Plassen wordt opgeheven omdat Amsterdam wil uittreden. Het liquidatietraject heeft vertraging opgelopen. Nu wordt gewerkt aan een toekomstplan met een duurzame financieringsparagraaf. De Legakkervisie is opgesteld en met ondernemers zijn kansen voor publiek-private financiering van de recreatie-eilanden verkend.
- Recreatieschap De Stichtse Groenlanden blijft vooralsnog voortbestaan, onder de provinciale voorwaarde dat men ontwikkelingsgerichter gaat werken. Het schap stelt daarom vraaggerichte ontwikkelplannen op om beter in te kunnen spelen op de markt.

Mogelijke opgave nieuw college: Alle recreatieschappen en de uitvoeringsorganisatie zijn in transitie. Er vindt in de vier schappen en de uitvoeringsorganisatie maatwerk plaats in de uitvoering. De verwachting is dat een periode tot na 2015 nodig is om de verschillende recreatieschappen toekomstbestendig te maken. Voor de opheffing van de recreatieschappen Utrechtse Heuvelrug, Vallei en Kromme Rijngebied en Vinkeveense plassen zijn transitiemiddelen nodig. Ook kent het programma een aantal projecten, zoals de uitrol van de Legakkervisie Vinkeveense plassen en het veenslibproject Loosdrechtse plassen, waarvoor naar verwachting een investering van de provincie gevraagd wordt.

PROGRAMMA 5

BEREIKBAARHEID

Onze provincie is zowel het kruispunt van verbindingen als het centrumgebied van Nederland. Dit betekent dat als de Utrechtse draaischijf niet goed functioneert, dat gevolgen heeft voor de regio, maar ook voor andere delen van het land.

Wij willen waar mogelijk tegemoet komen aan de behoefte aan mobiliteit en tegelijkertijd de negatieve effecten voor mensen, natuur en milieu verminderen. Wij gaan daarom voor een passend, doelmatig verkeers- en vervoersysteem dat dienstbaar is aan de maatschappelijke behoeften, bijdraagt aan de economische ontwikkeling, en daarmee een essentiële voorwaarde vervult voor duurzame welvaart, leefbaarheid en welzijn.

Omdat het mobiliteitssysteem in onze regio functioneert als een samenhangend netwerk, benaderen we deze opgave integraal en met onze partners. Vanuit onze provinciale ambitie zetten wij in op versterken van de bestaande netwerken. Comfort en kwaliteit van de verplaatsing zijn daar onderdeel van, maar ook ruimtelijke kwaliteit door inpassing van infrastructuur in de omgeving.

MOBILITEITSBELEID

Provinciale opgave coalitieakkoord: Ten aanzien van het Mobiliteitsbeleid streven wij naar een passende bereikbaarheid voor de economische kerngebieden van de provincie Utrecht. Hiervoor zijn maatregelen voor zowel auto, openbaar vervoer als de fiets noodzakelijk. Omdat het mobiliteitssysteem juist in onze regio functioneert als een samenhangend netwerk, moet de keuze voor mobiliteitsmaatregelen zorgvuldig afgestemd worden met decentrale overheden en met het Rijk. Onze inzet is met het Rijk en betrokken decentrale overheden voor de (noordelijke) Randstad te komen tot een thematische structuurvisie Bereikbaarheid. Dit om een integraal ruimtelijk kader te creëren waarmee mobiliteitsoplossingen op de juiste schaal uitgevoerd kunnen worden. Om ons mobiliteitsbeleid te actualiseren en te laten aansluiten op het rijksbeleid zal binnen een jaar na vaststelling van het geactualiseerde rijksbeleid het Strategisch Mobiliteitsplan Utrecht (SMPU) aangepast worden.

Wat is bereikt: In 2014 is er een nieuw mobiliteitsplan 2015-2028 vastgesteld door PS. Dit plan bestaat uit een Mobiliteitsvisie (tot 2028) en een Mobiliteitsprogramma (tot 2018). De doelstellingen van het Mobiliteitsplan zijn:

- Versterking van de bestaande netwerken van autovervoer, fiets, openbaar vervoer en vaarwegen.
- Inzetten op verbinding van die netwerken met elkaar.
- Open staan voor vernieuwing (innovatie en duurzaamheid) door samenwerking met bedrijven en andere partners.

Voor de planning van de projecten die bedoeld zijn om de bereikbaarheid te verbeteren is gekozen voor een nieuwe manier van werken: de trajectaanpak. Met deze werkwijze minimaliseert de provincie de hinder van wegwerkzaamheden en worden kansen benut om alle aspecten die spelen op en rond de weg in één keer integraal en duurzaam mee te nemen in het werk. Het ritme van het onderhoud van een weg bepaalt wanneer de werkzaamheden plaatsvinden. Hierdoor is het voor belanghebbenden als weggebruikers en omwonenden, maar ook voor gemeenten, waterschappen en andere domeinen zoals landschap, cultuurhistorie en natuur, mogelijk tijdig en in alle aspecten van het wegvak betrokken te zijn.

Welke ambities hebben wij bijgesteld: Besloten is af te zien van een thematische structuurvisie Bereikbaarheid. Wel is er in het najaar 2013 een Gebiedsagenda opgesteld voor de Noordvleugel in samenwerking met de provincie Noord-Holland, de Metropoolregio Amsterdam en het Rijk. Deze gebiedsagenda werkt in de BO-MIRT overleggen agenderend.

PLANSTUDIES HOOFDWEGENNET

Provinciale opgave coalitieakkoord: Ten aanzien van de Planstudies Hoofdwegenet streven wij naar een goede inpassing van de Hoofdinfrastructuur. We zoeken hierbij naar kansen voor de versterking van landschappelijke en natuurwaarden. In voorkomende gevallen zijn we bereid middelen vrij te maken voor verbeterde inpassing die de leefkwaliteit van inwoners van de provincie Utrecht verhoogt.

Aandachtslocaties zijn gelegen langs de A28, waaronder de locaties Schuilenburg, en langs de A27 bij Lunetten en Groenekan-Maartensdijk-Hollandsche Rading.

Bij de Planstudie knooppunt Hoevelaken zetten wij richting het Rijk in op een innovatieve manier van

aanbesteden. Wij willen dat de markt wordt uitgedaagd en binnen een gemaximeerd budget een realistische uitvoeringsvariant ontwikkelt. Wij ondersteunen het pleidooi voor het openhouden of verplaatsen van de afslag Hoevelaken en zijn bereid hier een financiële bijdrage aan te leveren. Daarbij gaan wij uit van provinciale cofinanciering van de gemeentelijke bijdrage.

In het kader van de Planstudie Ring Utrecht zijn in december 2010 door het Rijk, de gemeente Utrecht en de provincie afspraken gemaakt. Onderdeel van deze afspraken is dat de Noordelijke randweg Utrecht (NRU) wordt opgewaarderd tot een volwaardig onderdeel van de ring Utrecht.

Wat is bereikt: Ten aanzien van goede inpassing van de Hoofdinfrastructuur zijn de volgende resultaten behaald:

- Bij Schuilenburg is een innovatieve aanbesteding met programma van eisen en wensen vastgesteld. In de voorkeursvariant zitten regionale eisen en wensen, onder andere met betrekking tot de inpassing geluid, gekoppeld aan de regionale middelen.
- De A27 Groenekan-Maartensdijk-Hollandsche Rading is onderdeel van afspraken van de regio met Rijkswaterstaat over geluidsschermen Planstudie A27/A1.
- Wat betreft de A27 heeft het Kabinet de voorkeursvariant Ring Utrecht vastgesteld. Hierbij heeft de provincie inhoudelijk met het Rijk meegedacht, met als gevolg dat onder andere een lager liggend knooppunt Lunetten, en dus minder overlast voor omwonenden, nodig bleek te zijn. Voor de inpassing is door de provincie advies gegeven over de besteding van extra € 15 mln. voor bovenwettelijke inpassingsmaatregelen. Op basis van gesprekken met omwonenden is het verminderen van geluidsoverlast hierbij een belangrijk onderdeel. Een ander onderdeel is de versterking van het fietsnetwerk voor onder andere het recreatieve verkeer in het gebied ten oosten van de A27.

Met betrekking tot de innovatieve manier van aanbesteden zijn de volgende resultaten behaald:

- Bij de Planstudie Hoevelaken is gekozen voor een manier van aanbesteden waarbij bedrijven worden uitgedaagd bij hun inschrijving zoveel mogelijk de wensen in te vullen. Gunning vindt plaats op basis van aanbidding van de meeste wensen.
- De afslag Hoevelaken is, onder andere door een regionale bijdrage, onderdeel geworden van het programma van eisen van de aanbesteding.

Er is voor de Noordelijke Randweg Utrecht van de Ring Utrecht een voorkeursvariant vastgesteld met een deels verdiepte ligging. Dit biedt kansen voor leefkwaliteit en recreatie. Het aanbestedingstraject is in 2012 met acht jaar uitgesteld door temporisatie van beschikbaarheid van rijksmiddelen. In 2014 is, door inspanning van onder andere de provincie, de realisatie weer met vijf jaar vervroegd naar uitvoering in 2020, als gevolg van het eerder beschikbaar komen van de rijksmiddelen.

Mogelijke opgave nieuw college: De Planstudies zijn nu in de realisatiefase. Bij de besluitvorming in deze fase blijft inzet van de provincie nodig om kansen voor een betere inpassing of op een betere aansluiting op het onderliggend wegennet, te kunnen blijven benutten.

REGIONALE (AUTO-, FIETS- EN OV-) NETWERKEN

Provinciale opgave coalitieakkoord: Het programma VERDER, het samenwerkingsverband voor mobiliteit in Midden-Nederland, is een evenwichtig pakket aan uiteenlopende maatregelen op het gebied van auto, fiets, openbaar vervoer en verkeersmanagement. Wij hechten aan een spoedige realisatie van deze maatregelen. Het afronden van het BRAVO-project bij Woerden zien wij als sluitstuk van de noodzakelijke mobiliteitsmaatregelen na de uitbreiding van Utrecht in Leidsche Rijn. Wij zetten in op zo min mogelijk verstoring van het landschap. Deze verbinding mag geen aanleiding zijn voor nieuwe woningbouw of realisatie van nieuwe bedrijventerreinen.

De fiets wordt een steeds belangrijker onderdeel van het woon-werkverkeer. De opkomst van de elektrische fiets versnelt dit. Daarom zetten wij ons in voor de verbetering van de kwaliteit van de fietsverbindingen. Wij verbeteren de doorstroming, de veiligheid en het comfort van fietsroutes tussen woon-, werk-, onderwijs- en centrumlocaties. Wij zetten ons in om, naast de fietsmaatregelen uit het VERDER-pakket, ook 'fietsfilevrije'-verbindingen te realiseren.

Andere onderdelen van het coalitieakkoord ter versterking van de netwerken zijn:

- Optimale benutting van bestaande infrastructuur door onder andere mobiliteitsmanagement.
- Realisatie van Tidal flow op de Rijnbrug bij Rhenen en cofinanciering van de Gelderse bijdrage van € 10 mln.

- *Onderzoek naar het bevorderen van medegebruik van de busbaan door vrachtverkeer (op onder meer de N229).*
- *Versterkingen van Openbaar Vervoer in de regio Utrecht (onder meer via een OV-MIRT-onderzoek).*
- *Verkenning naar mogelijk nieuwe of te verplaatsen treinstations.*
- *Het realiseren van een aantal ongelijkvloerse spoor kruisingen.*
- *Verbetering van de kwaliteit van fietsverbindingen*

Mede als onderdeel van het mobiliteitsplan is er vanuit het coalitieakkoord inzet op verbetering van de verkeersveiligheid en verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving voor mensen, natuur en milieu. Om de leefbaarheid langs provinciale wegen te bevorderen gaan wij medegebruik van busbanen door vrachtverkeer toestaan.

Wat is bereikt: Ter bevordering van een doelmatig verkeers- en vervoerssysteem zijn vanuit het uitvoeringsprogramma van SMPU+ dertig projecten gerealiseerd. Voorbeelden van projecten zijn:

- Rondweg in Loenen.
- BRAVO-projecten bij Woerden.
- N201 fietspad Loenersloot.
- N225 fietspad Grebbeberg.
- N421 verbindingsweg Houten-A12.

Binnen het programma VERDER coördineert de provincie 36 projecten om de bereikbaarheid van de regio te verbeteren. Onderdeel hiervan is onder meer de uitvoering van het programma Regionaal Verkeersmanagement (RVM) dat als doel heeft de doorstroming van het verkeer te bevorderen. Daartoe is de regionale verkeersmanagementcentrale gerealiseerd, voor de aansturing van verkeerslichten op het regionale wegennetwerk, en zijn panelen met actuele verkeersinformatie geplaatst.

Beter Benutten is een programma waarin Rijk, provincie en het bedrijfsleven samenwerken om de doorstroming te verbeteren. Tot eind 2014 zijn er vijftig projecten opgestart, waarvan dertien door de provincie worden gecoördineerd. Het aantal betrokken bedrijven is uitgebreid van vijftien naar vijfenveertig. Het merendeel van deze projecten is eind 2014 opgeleverd. Het Beter-Benutten-programma en ook een aantal VERDER-projecten geven concreet invulling aan de ketenmobiliteit en andere vormen van het bieden van keuzevrijheid. Hierbij is de focus ook het verminderen van de mobiliteitsdruk in de spits.

Met de trajectaanpak is gestart. Het gaat om twee pilots waarbij de leereffecten worden meegenomen om dit in te passen in het reguliere werkproces

Ter verbetering van de verkeersveiligheid zijn vanuit het uitvoeringsprogramma van SMPU+ negen projecten gerealiseerd:

- N229: corridor Oostromsdijkje (extra aanpassingen).
- N409: reconstructie van de aansluiting Koppeldijk.
- N210 Van Alterenlaan Lopik: verbetering oversteekbaarheid fiets.
- N228: reconstructie van de bebouwde kom van Oudewater (extra aanpassingen).
- N413: verbetering van oversteekbaarheid bij openluchttheater Cabrio.
- N210 Lopik: reconstructie kruispunt Van Alterenlaan.
- N212: aanleg van snelheidsremmend kruispuntplateau op het kruispunt N212-N405.
- N410: aanleg van snelheidsremmers om de snelheid van het verkeer terug te dringen.
- N413 bij kruispunt Heezerspoor oostzijde en westzijde: verbetering van de oversteekbaarheid.

Ter verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving zijn vanuit het uitvoeringsprogramma van SMPU+ zes projecten gerealiseerd.

- N228: reconstructie van de oversteekbaarheid binnen de bebouwde kom Oudewater.
- Vervanging van geluidsreducerend asfalt.
- N411 Achterdijk tot kilometergrens Bunnik: vermindering van de verkeershinder.
- N237 tussen de Berekuil en de N412: vermindering van de verkeershinder.
- Realisatie van diverse kleine wildtunnels en rasters.
- N228, N413, N230, N238 en de N237: realisatie van verlichting fietspaden en optimalisering van de kwaliteit van de openbare verlichting.

Tevens is de intensivering van het beleidsprogramma fiets in gang gezet in lijn met het nieuwe Mobiliteitsplan. Begin 2015 besluiten de betrokken partijen over de aanleg en financiering van de tidal flow op de Rijnbrug bij Rhenen. In die periode wordt ook een aantal ongelijkvloerse spoor kruisingen gerealiseerd.

Welke ambities hebben wij bijgesteld:

- Binnen het BRAVO is bij deelproject 6c uit een verkeerskundige analyse gebleken dat uitbreiding van de infrastructuur in de komende periode niet nodig is. Daarom is afgezien van de realisatie van deze nieuwe verbinding. De uitvoering van de andere projecten is in volle gang.
- De havenontwikkeling Het Klooster in Nieuwegein is, na onderzoek van de business case en de mogelijkheden van inpassing, voorlopig stilgezet (zie ook programma 4).
- Uitgebreide analyses (in samenwerking met Rijk, NS en Prorail) van mogelijk nieuwe stations in de regio Utrecht (met name rond Amersfoort) hebben geleid tot de conclusie dat er in de komende periode geen kansen liggen voor nieuwe stations met voldoende (nieuwe) reizigers.
- Het medegebruik van de busbaan door vrachtverkeer vindt na zorgvuldig onderzoek geen doorgang.

Mogelijke opgave nieuw college: Na de afronding van Beter Benutten 1 eind 2014 zetten Rijk en regio zich in op een vervolg samen met het bedrijfsleven en maatschappelijke partijen. Beter benutten 2 richt zich sterker op gedragsbeïnvloeding; besluitvorming over eerste tranche activiteiten wordt begin 2015 verwacht.

OPENBAAR VERVOER

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Het Openbaar vervoer (OV) vormt een belangrijk onderdeel van het mobiliteitssysteem in de regio. Samen met het Rijk voeren we het onderzoek Openbaar vervoer in de regio Utrecht uit. Wat ons betreft zal dit leiden tot een Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport-verkenning (MIRT) waarvoor cofinanciering vanuit de regio nodig is. Voor de periode na 2021 tot en met 2028 reserveren wij totaal € 59,5 mln. voor deze investeringen in het regionale OV-systeem. Dit is aanvullend op de regulier beschikbare middelen voor het openbaar vervoer tot 2028.*

Spoorvervoer is een belangrijke drager van het openbaarvervoersysteem in onze regio. Daarom is voor ons de aanleg van een nieuwe spoorverbinding Almere-Utrecht-Breda belangrijk. Deze zullen we blijven bepleiten bij het Rijk en wij nemen geen onomkeerbare ruimtelijke beslissingen die de realisatie van deze spoorverbinding onmogelijk maakt.

Ook blijven wij ons richting het Rijk inzetten voor een aantal nieuwe of te verplaatsen stations.

Concreet gaat het hierbij onder meer om de stations Amersfoort Eemplein, Amersfoort-Oost, Utrecht Majella, Utrecht Lage Weide en de mogelijke verplaatsing van station Hollandsche Rading naar Maartensdijk.

Wij stellen een regionaal overleg in tussen openbaarvervoerbedrijven en opdrachtgevende overheden.

Hierin willen we onder andere Randstadspoor en het regionale busvervoer zo organiseren dat een beter OV-aanbod voor de reiziger ontstaat.

Wat is bereikt:

- De OV-concessie wordt tot en met december 2016 uitgevoerd door Connexxion; de waarderingcijfers zijn goed.
- Voor de nieuwe OV-concessie worden de voorbereidingen getroffen om in 2015 tot gunning ervan over te kunnen gaan. De opgave vanuit het nieuwe mobiliteitsplan is een betaalbaar en vraaggericht OV-netwerk in te richten. Opgave is openbaar vervoer aan te bieden als kwalitatief goede keuzemogelijkheid binnen het totale mobiliteitsnetwerk om met name belangrijke woon- en werkgebieden te kunnen bereiken. Voor de nieuwe concessie openbaar vervoer is het Programma van Eisen vastgesteld. Via openbare Europese aanbesteding wordt in de loop van 2015 bepaald welke partij de concessie toegewezen krijgt.
- De overeenkomst voor de Regiotaxi Veenweide loopt per 31 december 2015 af en kan niet meer worden verlengd. In de loop van 2015 wordt dit opnieuw aanbesteed. De overeenkomst voor de Regiotaxi Eemland loopt af op 30 april 2016, maar kan nog tweemaal met één jaar worden verlengd tot 30 april 2018.
- De spoorverbinding Breda-Utrecht-Almere staat als gewenste spoorverbinding benoemd in de Lange Termijn Spooragenda (LTSA) die in maart 2014 is verstuurd aan de Tweede Kamer.
- Op landelijk niveau is een platform opgericht (NDOV) waar overheden (inclusief de rijksoverheid) en OV-bedrijven elkaar ontmoeten. Er is, door inspanning vanuit de provincie, een gedragen voorstel voor de harmonisatie van het 'productenhuis' op de OV-Chipkaart vastgesteld.

Mogelijke opgave nieuw college: Ontwikkelingen op het Utrecht Science Park/de Uithof (USP) maken het (OV-) bereikbaarheidsvraagstuk nog urgenter. Uit het OV-MIRT-onderzoek blijkt dat er ook na de realisatie van de Uithoflijn meer vraag is naar openbaar vervoer naar de Uithof dan de op dat moment beschikbare capaciteit. Voor dit vraagstuk wordt een regionale verkenning gestart om maatregelen te ontwikkelen ten behoeve van een OV-Terminal op station Utrecht Centraal en een bereikbaarheid van de Uithof die past bij een (nieuwe) economische ontwikkeling in dit gebied.

Er is geen overeenstemming bereikt met het Rijk om te komen tot een OV-MIRT-verkenning. Wel is de erkenning door het Rijk dat hier, op basis van onder andere het OV-MIRT-onderzoek en het spitsreizigers-onderzoek, een belangrijke opgave ligt. Het Rijk zal na afronding van haar herijking van de spoorprojecten (verwacht medio 2015) over haar (financiële) betrokkenheid besluiten.

De verkenning van de intensivering van het gebruik van de spoorcorridor Utrecht – Amersfoort – Harderwijk is gestopt omdat binnen de scope van het project niet tot een resultaat gekomen kon worden. Er is een nieuw onderzoek gestart met een bredere scope.

PROGRAMMA 6

CULTUUR EN ERFGOED

Het coalitieakkoord 2011-2015 benoemt cultureel erfgoed als één van de vijf provinciale kerntaken en kiest voor cultuur die een toegevoegde waarde heeft als vestigingsfactor in Utrecht Topregio. Het coalitieakkoord zet in op cultureel ondernemerschap, historische buitenplaatsen, militair erfgoed, cultuureducatie en festivals met een (inter)nationale uitstraling. Tevens is een bezuiniging op cultuur en erfgoed ingeboekt. Het programma Cultuur en cultureel erfgoed is uitgewerkt in de Cultuurnota 2012-2015 'Cultuur van U'. De drie pijlers van het beleid zijn het verrijken van de kwaliteit van de leefomgeving, het verbinden van mensen dankzij de inspirerende kracht van cultuur en erfgoed en het versterken van de cultuur- en erfgoedsector. Het stimuleren van ondernemerschap en maatschappelijk eigenaarschap loopt als een rode draad door de nota.

Mogelijke opgave nieuw college: Het structureel op de begroting beschikbare cultuur- en erfgoedbudget ligt grotendeels vast in exploitatiesubsidies aan instellingen die provinciaal beleid uitvoeren en in uitvoering van wettelijke taken en convenantsafspraken. Het vrij in te zetten structurele budget is daarom laag: voor erfgoed € 0,6 miljoen en voor cultuur nihil. In 2012-2015 is het beschikbare budget door reserves te benutten, door incidenteel budget uit algemene middelen en door budgetten uit 2011 door te schuiven nog op een werkbaar niveau gehouden. Maar vanaf 2016 is er niet meer voldoende budget om te voldoen aan convenantsafspraken met bestuurlijke partners en kan het huidige cultuurbeleid niet worden gecontinueerd. Voor monumentenzorg, cultuureducatie, de Limessamenwerking, het festivalbeleid en de inzet (op lager niveau) voor Utrecht Verhaalt en Cultuur Onderneemt is extra budget nodig. Ook voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie (zie programma 2) geldt dat een structurele erfgoedtaak (mede in het kader van de UNESCO-werelderfgoedambitie) incidenteel wordt gefinancierd. Na 2015 is voor dat programma geen budget meer beschikbaar.

CULTURBELEID ALGEMEEN

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Een rijk cultureel klimaat en sportvoorzieningen zijn factoren die mede bepalend zijn voor de concurrentiepositie van steden voor wonen en werken. Hierdoor zijn het vestigingsfactoren en zijn ze economisch van belang. Toch maken wij de keuze om de provinciale rol binnen deze beleidsvelden te beperken tot die delen waar wij een toegevoegde waarde hebben. De niet-wettelijke taken waarmee wij ons nu nog bezighouden, bouwen wij af, met uitzondering van cultuur- en kunsteducatie voor de jeugd. De bevordering van ondernemerschap op gebied van erfgoed en cultuur én het stopzetten van subsidies op gebied van podiumkunsten is een onderdeel van de zorgvuldige afbouw.*

Wat hebben we bereikt: Per 1 januari 2013 is gestopt met de subsidieverlening aan de 28 convenantsinstellingen Podiumkunsten. Waar een groter aandeel van de organisatie is gesubsidieerd, is een afbouw gerealiseerd (dat betreft het Centrum Beeldende Kunst, Zimihc en de Kunstuitleen). 2014 is het laatste jaar dat deze organisaties een bijdrage hebben ontvangen. Het programma Cultuur Onderneemt 2012-2015 heeft organisaties geholpen om de omslag naar ondernemerschap te maken. Via dit programma is een aantal instrumenten ontwikkeld, zoals een website voor crowdfunding voor cultuur (www.UtrechtvoorCultuur.nl), een revolverend fonds in samenwerking met de gemeenten Utrecht en Amersfoort, een betere samenwerking tussen de belangrijkste festivals en een betere bedrijfsvoering van culturele instellingen. Hiermee is bijgedragen aan een grotere professionalisering en vermaatschappelijking van de culturele- en de erfgoedsector.

We bevorderen de samenwerking van Utrechtse erfgoedinstellingen door te investeren in een gezamenlijk publieksplatform (UtrechtAltijd.nl) en een game voor Utrechtse erfgoedlocaties (Urule). Daarbij wordt samengewerkt met de toeristische sector en de gamingsector. Er zijn vijf cultuurpacten met gemeenten afgesloten om het belang van cultureel aanbod als economische factor in de regio – als trekker voor bezoekers, bewoners en bedrijven – te blijven ondersteunen. De omslag in het denken als gevolg daarvan is volop gaande; het programma cultureel ondernemerschap anticipeert daarop.

Het programma Utrecht Verhaalt is van start gegaan en biedt ondersteuning aan ondernemers, eigenaren en andere betrokkenen bij Utrechts erfgoed voor het vertellen van Utrechtse verhalen, het verbinden van locaties en het vergroten van het publieksbereik.

Met ingang van 2014 heeft het Rijk de financiering van RTV Utrecht op zich genomen. Via het IPO blijven de provincies zich inzetten voor regionale verankering en redactionele onafhankelijkheid van de regionale omroep.

Mogelijke opgave nieuw college: Door de snelle bezuinigingen van overheden en fondsen en de teruglopende sponsorinkomsten kozen organisaties eerder voor veilig programmeren en kostenreductie

(in deze sector meestal personeelsreductie) dan voor meer ondernemerschap en samenwerking. De eerste prioriteit na de aangekondigde bezuinigingen was de begroting op orde krijgen. Innovatie en ondernemerschap kwamen op de tweede plaats te staan. Onze verwachtingen waren te hoog gespannen. Het ontwikkelen van cultureel ondernemerschap heeft tijd nodig.

RUIMTELIJK ERFGOEDELEID

Provinciale opgave coalitieakkoord: *De provincie heeft veel waardevol cultuurhistorisch erfgoed, zowel in de dorpen en steden als in het landelijk gebied. Het gaat hierbij niet alleen om gebouwen, maar ook om complexen (zoals landgoederen), structuren (zoals de waterlinies) en om landschappen. Ons beleid richt zich op het behouden en het zichtbaar en beleefbaar maken van het cultuurhistorisch erfgoed.*

Wat hebben we bereikt: In de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie en in de Cultuurnota 2012-2015 'Cultuur van U' zijn vier cultuurhistorische thema's van provinciaal belang benoemd: historische buitenplaatsen, archeologie, agrarisch cultuurlandschap en militair erfgoed. Deze thema's worden zichtbaar en beleefbaar gemaakt door middel van ruimtelijk beleid, monumentenzorg, bijdragen aan gebiedsontwikkeling en aanvullende investeringen in publieksbereik. De ruimtelijke borging is gerealiseerd door bij alle thema's een aantal zones aan te wijzen als provinciaal belang in de Provinciale Ruimtelijke Verordening. Tevens worden de thema's waar relevant opgenomen in de ruimtelijke agenda's die wij opstellen met de gemeenten. Voor de buitenplaatszones zijn zogenaamde buitenplaatsbiotopen opgesteld, die gemeenten en eigenaren handvatten bieden hoe om te gaan met ruimtelijk-historische kwaliteiten. De digitale Cultuurhistorische Atlas (CHAT) – een handreiking voor gemeenten en opstellers van ruimtelijke plannen – is geactualiseerd en begin 2015 verschijnt een geheel herziene uitgave van de publicatie 'Tastbare Tijd'.

MONUMENTENZORG

Provinciale opgave coalitieakkoord: *De afgelopen jaren zijn vanuit het 'Parelfonds' restauratiebijdragen geleverd aan provinciale monumenten. Rijksrestauratiemiddelen komen ter beschikking voor een 'gebiedsgerichte monumentenzorg' onder voorwaarde dat andere partijen meebetalen. Wij zetten het 'Parelfonds' voort conform deze aanpak en stellen hiervoor structureel € 0,5 mln. per jaar beschikbaar.*

Wat hebben we bereikt: Van 2011 tot en met 2014 zijn 35 restauratieprojecten (buitenplaatsen, parken, industrieel erfgoed) gefinancierd vanuit het Fonds Erfgoedparels, voor een bedrag van ruim € 9,5 mln. Dit bedrag bestaat voor een belangrijk deel uit de in 2012 gedecentraliseerde rijksmiddelen voor monumentenzorg. Voor 2014 en 2015 heeft de provincie incidenteel het beschikbare 'eigen' budget verhoogd van € 0,5 mln. naar € 1,5 mln. (via de Jaarrekening 2013 en de Voorjaarsnota 2014). In 2014 is de Utrechtse Erfgoedmonitor gereed gekomen. Dit is een nieuw kennisinstrument waarmee we als eerste provincie niet alleen onze eigen beleidsopgave beter in beeld hebben, maar ook eigenaren, gemeenten en andere partners een goede basis geven voor verder handelen. De bijdragen van eigenaren en partners aan door de provincie gesubsidieerde restauratieprojecten ligt gemiddeld boven de 50%.

Mogelijke opgave nieuw college: In 2012 is het rijksbudget voor restauratiesubsidies deels overgeheveld naar het Provinciefonds. Het gaat om € 1,5 mln. per jaar. De provincie zet daar structureel € 0,5 mln. tegenover en slaagt er dus niet in dit bedrag te matchen, conform de verwachting van het Rijk. Voor 2014 en 2015 is dit opgelost met incidentele budgetverhogingen. Met het gereedkomen van de Utrechtse Erfgoedmonitor in 2014 is bovendien duidelijk geworden dat de restauratieopgave voor rijksmonumenten de structureel beschikbare middelen van het Fonds Erfgoedparels te boven gaat.

BUITENPLAATSEN EN MILITAIR ERFGOED

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Wij spitsen ons beleid toe op het cultuurhistorisch erfgoed waarin de provincie met name opvalt: de landgoederen en buitenplaatsen en de militaire historie. Voor cultuurhistorisch erfgoed is een passend gebruik, dat ook een basis biedt voor de financiering van het behoud en beheer, vaak een voorwaarde. In ons ruimtelijk beleid houden we hiermee rekening. Wij realiseren efficiencyverbeteringen onder meer door een verbeterde samenwerking van erfgoed behorende organisaties.*

Als wij financieel bijdragen aan het in stand houden van cultuurhistorisch erfgoed, dan stellen wij als voorwaarde dat het actief beschikbaar gesteld wordt voor onder meer onderwijsdoeleinden.

Wat hebben we bereikt: De beleidsinzet voor erfgoed spitst zich in het coalitieakkoord toe op historische buitenplaatsen en militair erfgoed. In 2012 hebben we het Jaar van de Historische Buitenplaats gevierd met tal van publieksevenementen. Ook werd het Platform Utrechtse Buitenplaatsen opgericht en werd het eerste buitenplaatsen-symposium georganiseerd, dat in 2013 en 2014 is herhaald, met onder meer duurzaamheid als thema. We hebben een Leidraad Behoud door Ontwikkeling Historische Buitenplaatsen opgesteld. Deze is gebaseerd op drie business cases op drie verschillende buitenplaatsen, expert meetings, input van het Platform Utrechtse Buitenplaatsen en het provinciale integrale buitenplaatsteam. Ook in ruimtelijk beleid en monumentenzorg is extra aandacht gegeven aan historische buitenplaatsen. De samenwerking tussen erfgoed beherende organisaties is versterkt. De Utrechtse kasteelmusea hebben een gezamenlijke stichting voor marketing en het bevorderen van zakelijk toerisme opgericht. Tevens hebben wij geïnvesteerd in de samenwerking en professionalisering van Kasteel Amerongen en Huis Doorn. In het kader van de Agenda Vitaal Platteland (AVP, zie programma 2) is en wordt gewerkt aan het zichtbaar en beleefbaar maken van de samenhangende, cultuurhistorisch waardevolle ruimtelijke structuren van militair erfgoed. De speerpunten zijn Park Vliegbasis Soesterberg, de Grebbelinie, de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) en de Romeinse Limes (Castellum Fectio). Voor de Grebbelinie en de NHW zijn tal van werken uitgevoerd die bijdragen aan behoud en beleefbaarheid, zoals reconstructie Fort aan de Buursteeg en zichtbare coupures in de Grebbelinie, de restauratie van de forten Nieuwersluis, de Lunetten, Blauwkapel en Jutphaas en het herstel van diverse sluizen, dammen en verbindingen. Nieuw speerpunt militair erfgoedbeleid is de voormalige Vliegbasis Soesterberg. Het park is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur en heeft tevens een recreatieve en culturele functie. Het is een goed voorbeeld van een gebiedsgerichte aanpak waarmee verschillende provinciale beleidsdoelen in samenhang worden gerealiseerd. Voor de NHW en de Limes werken we samen met de andere betreffende provincies aan het verwerven van de UNESCO-werelderfgoedstatus in 2018 respectievelijk 2019. Als beoogd 'siteholder' hebben we de voorlopige nominatiedossiers ingediend bij het Rijk.

Bij investeringen in cultureel erfgoed vormt publieksbereik altijd een belangrijk aandachtspunt. De gebiedsprogramma's hebben als neven doel het erfgoed beleefbaar te maken, en bij restauratiesubsidies stellen we voorwaarden aan de openstelling van het monument. Het onderwijs wordt bediend via Landschap Erfgoed Utrecht, dat zich inzet voor erfgoededucatie in het primair onderwijs. Erfgoedlocaties worden zichtbaarder en beter met elkaar verbonden in het kader van het programma Utrecht Verhaalt. De website UtrechtAltijd.nl speelt daarin een belangrijke rol.

Mogelijke opgave nieuw college: Het programma NHW is gestart in 2004 loopt door tot 2020. Sinds 2014 zijn de provincies geheel verantwoordelijk voor de uitvoering van het programma NHW. Daarvoor is voor de periode 2015-2020 een koersdocument vastgesteld. De financiering van het programma NHW is geregeld tot en met 2015. Voor Utrecht ligt er nog een uitvoeringsopgave die niet financieel is gedekt (zie ook programma 2).

Tijdens de volgende coalitieperiode zal duidelijk worden of het Rijk de Romeinse Limes en de NHW zal voordragen als UNESCO-werelderfgoed. Voor de landelijke Limesamenwerking is budget nodig om invulling te kunnen geven aan de UNESCO-werelderfgoedambitie en te voldoen aan de samenwerkingsafspraken met partners.

De samenwerkende Utrechtse kasteelmusea zijn gezien hun aard en schaal goede cultureel ondernemers en zien hun eigen inkomsten en vrijwilligersaanpak stijgen. Maar om hun bijdrage aan Utrecht Topregio ten volle te kunnen leveren, blijft een versterking van hun financiële basis noodzakelijk. Met name de ontwikkeling van Kasteel Amerongen en Huis Doorn zal de komende coalitieperiode aandacht vragen. Het is ten slotte ook aan het volgende college een vervolg te geven aan de verdere recreatieve en culturele ontwikkeling van Park Vliegbasis Soesterberg.

FESTIVALS EN EVENEMENTEN

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Festivals en evenementen met een (inter)nationale betekenis hebben een brede uitstraling en dragen bij aan een gunstig vestigingsklimaat. Wij gaan ons beperken tot de ondersteuning van een aantal evenementen. Voor de begroting van 2012 wordt een voorstel uitgewerkt. Hiervoor reserveren wij € 0,5 mln. structureel per jaar. Voor de kleinschalige festivals is een open subsidie-regeling voor twee jaar ontwikkeld. Hiervoor is 100.000 euro per jaar beschikbaar. Er is extra budget van*

€ 0,25 mln. per jaar vrijgemaakt in de najaarsrapportage 2011. Verder zijn de gezamenlijke festivals bezig met het maken van een samenwerkingsplan. Daarbij gaat het om een betere profilering en een gezamenlijke marketing, gezamenlijke inkoop en het delen van personeel. Gemeenten zijn de juiste bestuurslaag om maatschappelijke behoefte en betekenis op gebied van podiumkunsten te beoordelen. Het financieren van podiumkunsten is noch een wettelijke taak noch een kerntaak van de provincie. Wij komen voor de begroting van 2012 met voorstellen voor een zorgvuldige afbouw van deze activiteiten in de periode tot 2015. Onderdeel van de afbouw vormt de bevordering van ondernemerschap op gebied van podiumkunsten.

Wat hebben we bereikt: Binnen het festivalbeleid, dat loopt van 2013 t/m 2016, ondersteunt de provincie negen internationale culturele evenementen per jaar. Het European Youth Olympic Festival vond plaats in 2013: rond de 60.000 bezoekers kwamen naar Utrecht om circa 2300 jonge sporters uit 49 landen aan het werk te zien.

Op basis van de besluitvorming over de Nota Festivals, met beleid op gebied van grootschalige festivals en kleinschalige festivals met een (inter)nationale betekenis, worden vier grootschalige festivals ondersteund; dat zijn het Tweetakt festival, Festival Oude Muziek, Nederlands Film Festival en het SPRING festival.

Mogelijke opgave nieuw college: De samenwerking van de festivals onderling is later tot stand gekomen dan gepland, vooral de marketing van de gezamenlijke festivals moet nog ontwikkeld worden.

VREDE VAN UTRECHT EN CULTURELE HOOFDSTAD 2018

Provinciale opgave coalitieakkoord: De afgelopen jaren heeft de provincie € 2,1 mln. per jaar bijgedragen aan de Vrede van Utrecht. Wij willen onze bijdrage continueren, maar verlagen deze naar € 1,5 mln. per jaar voor 2012 en 2013. De Vrede van Utrecht is de opmaat naar de Culturele Hoofdstad 2018. Mede gelet op de economische betekenis van een mogelijke nominatie voor de regio stellen wij ons garant voor € 10 mln.

Wat hebben we bereikt: In 2013 is 300 jaar Vrede van Utrecht gevierd, waar ruim een miljoen bezoekers op afkwamen met 200 programma's en 375 partners. De afbouw van € 2,1 mln. naar € 1,5 mln. aan de stichting Vrede van Utrecht is gerealiseerd.

Welke ambities hebben wij bijgesteld: De kandidatuur van Culturele Hoofdstad 2018 heeft niet geleid tot de selectie van Utrecht tot Culturele Hoofdstad 2018. Van de garantstelling is dus geen gebruik gemaakt.

BIBLIOTHEKEN EN CULTUUREDUCATIE

Provinciale opgave coalitieakkoord: Een goed functionerend provinciebreed bibliotheekstelsel en kunst- en cultuureducatie voor de jeugd, dragen bij aan de versterking van het klimaat voor de creatieve en kennisindustrie van onze regio. Hiermee wordt ook de voorbereiding van nieuwe creatieve kenniswerkers voor de Utrechtse arbeidsmarkt gestimuleerd.

Wat hebben we bereikt: Er is ingaande januari 2013 een bezuiniging doorgevoerd van 22% op het bibliotheekbeleid en van 40% op Kunst Centraal (cultuureducatie). Met ingang van 2014 is het nieuwe bibliotheekbeleid van kracht. Het betreft een wijziging in het sturingsmodel met als doel om het bibliotheekstelsel in de huidige maatschappelijke context (digitalisering, economische crisis) beter te laten functioneren. Ingezet wordt op meer ruimte voor differentiatie, maatwerk en innovatie. Dit gebeurt door een intensievere samenwerking met gemeenten, een sterkere sturing op het Bibliotheek Service Centrum (BiSC) en een externe prikkel om door middel van nieuwe vormen van samenwerking, ondernemerschap en innovatie te bevorderen.

In de coalitieperiode heeft ruim 77% van de leerlingen in het primair onderwijs kennis gemaakt met cultuur- en erfgoededucatie via programma's van Kunst Centraal en Landschap Erfgoed Utrecht (LEU). De cultuureducatie voor het voortgezet onderwijs is beëindigd.

Mogelijke opgave nieuw college: In 2014 is een start gemaakt met de begeleiding op innovatie en ondernemerschap bij bibliotheken. Voor cultuureducatie is de bestuurlijke afspraak gemaakt om de inzet van Rijk, provincies en gemeenten tot en met 2023 te handhaven. Daarvoor is in de komende coalitieperiode budget nodig.

BOVENLOKALE CULTURELE VOORZIENINGEN

Provinciale opgave coalitieakkoord: *Activiteiten gericht op de bevordering van cultuurparticipatie, waarbij mensen actief in aanraking worden gebracht met het culturele leven, zijn niet een kerntaak of wettelijke taak van de provincie. Wij komen voor de begroting van 2012 met voorstellen voor een zorgvuldige afbouw van deze activiteiten in de periode tot 2015.*

Wat hebben we bereikt: Het programma Cultuurparticipatie 2009-2012 is een initiatief van het Rijk waar we bestuurlijke afspraken over hadden. In het kader van het coalitieakkoord is afgesproken om het programma minder te profileren en de onderdelen, waar mogelijk, op te laten gaan in de beleidsterreinen die gecontinueerd werden, zoals cultuureducatie en cultureel erfgoed. Per 1 januari 2013 is het programma afgerond.

PROGRAMMA 7

JEUGDZORG

Provinciale opgave: *De provincie heeft tot 1 januari 2015 de wettelijke taak om te zorgen voor kwalitatief en kwantitatief voldoende aanbod van jeugdzorg in Utrecht. Met ingang van het nieuwe jaar wordt deze bevoegdheid overgedragen aan gemeenten.*

Wat is bereikt: Het effectiever inrichten van de zorg en infrastructuur en de overdracht van deze bevoegdheden zijn de doelen geweest in de afgelopen coalitieperiode. Op basis van samenwerking en opgebouwd vertrouwen is, met nieuwe ideeën en met dezelfde middelen, een terugloop in de wachtlijst bewerkstelligd en zijn meer kinderen geholpen.

Verder is ingezet op een goede overdracht van taken en kennis. Een voorbeeld hiervan is de experimenteerregeling, waarbij gemeenten in 2014 ervaring konden opdoen met de inkoop van jeugdzorg, vooruitlopend op de formele overdracht per 1 januari 2015.

De wettelijke taak, inclusief lopende activiteiten, is per 1 januari 2015 overgegaan. De provincie staat daarna nog stand by om op verzoek te adviseren of informatie te verstrekken. De middelen voor het programma zijn tot 1 juli 2015 gereserveerd.

Op verzoek van gemeenten heeft de provincie gefaciliteerd om de bovenregionale samenwerking vorm te geven. De contracten tussen gemeenten en zorgleveranciers zijn begin november 2014 definitief geworden. De provinciale contracten met zorgaanbieders lopen op 31 december 2014 af.

De financiële eindverantwoording kent drie momenten: de interne verantwoording over 2014, de (gebruikelijke) verantwoording richting het Rijk over de besteding van de doeluitkering en de verantwoording van zorgaanbieders aan de provincie, die terugkomt in de jaarrekening van 2015.

PROGRAMMA 8

BESTUUR EN MIDDELEN

De provincie positioneert zich als een krachtig middenbestuur. Om onze doelen te bereiken en ontwikkelingen te versnellen werken wij samen met het Rijk, gemeenten en waterschappen. Hierbij hebben wij onze taken afgebakend en zijn de rollen helder verdeeld. Door op de provinciale kerntaken te richten is onze regionale toegevoegde waarde evident.

Het toespitsen op de kerntaken vertaalt zich door in de omvang van de organisatie én het bestuur. Zo wordt een college met vier gedeputeerden toereikend geacht en brengen we de formatie van de ambtelijke organisatie terug naar 675 fte met een taakstellend budget voor externe inhuur tot het niveau van 2007. Wij gaan op zoek naar een nieuwe aanpak en instrumenten die het oppakken van ieders eigen rol en verantwoordelijkheid stimuleren. Deze aanpak wordt gekenmerkt door een cultuur van resultaatgericht en integraal werken. In deze nieuwe aanpak kijken we ook naar onszelf. Het op elkaar afstemmen van projecten biedt mogelijkheden om onze middelen efficiënter in te zetten. Dit alles gericht op Buiten beter presteren.

BESTUURLIJKE ZAKEN

Wat is bereikt: In de achterliggende coalitieperiode hebben de fusieplannen van het kabinet veel tijd en aandacht gevraagd. De samenvoeging van de provincies Noord-Holland, Flevoland en Utrecht is uiteindelijk niet doorgegaan. Dit heeft echter wel geleid tot verdere bewustwording en aanscherping van onze positie als middenbestuur. In IPO-verband heeft dit zijn weerslag gekregen in Kompas 2020, het vervolg op Profiel provincies. Kern van dit document is dat maatschappelijke opgaven leidend zijn en dat de provincies zich ten opzichte van gemeenten nog sterker onderscheiden op het gebied van ruimtelijk-economische ontwikkeling en de fysieke infrastructuur.

De kracht ligt in 'grensonkenkende' samenwerking waarmee de positie van Utrecht als Topregio binnen en buiten Europa wordt versterkt. De provincie participeert en investeert in diverse netwerken zoals FoodValley, Groene Hart en in het Noordvleugeloverleg. Dit laatste is het bestuurlijk-economische overleg tussen de drie provincies in de Noordvleugel, BRU en Stadsregio Amsterdam, en de gemeenten Amsterdam, Almere en Utrecht. Ook de EBU is een succesvol voorbeeld van samenwerking tussen regiopartners.

Mogelijke opgave nieuw college: Voor de komende collegeperiode is het belangrijk verder te investeren in de relaties met de aangrenzende provincies, gemeenten en private partners zoals UU, UMC en RIVM. Het is van belang om doeltreffend in samenwerkingsverbanden te participeren, effectiviteit te monitoren en kennis en ervaring binnen de organisatie te borgen. Daarbij wordt voortgebouwd op de auditbevindingen (PW ex art 217a) van het 'Onderzoek provinciale aansturing ondersteuningsinstellingen' (2013), het 'Onderzoek Verbonden partijen' (2014) en het voorgenomen onderzoek 'netwerken in de provincie' in 2015.

GEMEENTEN

Wat is bereikt: De voortgaande schaalvergroting van gemeenten en de decentralisaties van taken in het sociale domein naar gemeenten leiden tot een toename van samenwerkingsverbanden tussen gemeenten en soms tot een oriëntatie op schaalvergroting. Daarbij spreken Utrechtse gemeenten ook met gemeenten uit andere provincies. De commissie Schutte heeft in opdracht van de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (Vianen) een eindrapportage opgeleverd over de bestuurlijke toekomst van hun samenwerking. Begin 2014 is door de provincie Noord-Holland een Arhi-procedure gestart gericht op samenvoeging van Muiden, Naarden en Bussum. Tevens heeft in opdracht van Noord-Holland een verdiepend onderzoek plaatsgevonden naar het middellangetermijnperspectief voor de regio Gooi en Vecht, waarbij ook de Utrechtse gemeenten Stichtse Vecht en Eemnes betrokken zijn.

Door werkbezoeken van de commissaris van de Koning, GS en directie is geïnvesteerd in contacten met gemeenten en wordt over de kansen en gevolgen van deze ontwikkelingen gesproken. Als medeverantwoordelijke voor de kwaliteit van het openbaar bestuur is op verzoek van Wijk bij Duurstede en Utrechtse Heuvelrug in 2013 een kwaliteitsmeting uitgevoerd. Daarnaast is maatwerk geleverd door ambtelijke capaciteit en kennis voor specifieke projecten beschikbaar te stellen zoals voor strategische trendvraagstukken (onder andere voor Stichtse Vecht) en in het ruimtelijk domein.

Conform het coalitieakkoord is in deze periode geen initiatief genomen voor gedwongen gemeentelijke herindelingen. Tevens is ervoor gekozen geen rol te spelen bij het oplossen van structurele bestuurlijke of financiële knelpunten bij gemeenten.

Mogelijke opgave nieuw college: Gezien de bestuurlijke ontwikkelingen is de verwachting dat in een

volgende kabinetsperiode de bestuurlijke rol en positie van het middenbestuur in relatie tot Rijk en gemeenten weer geagendeerd wordt. Dat geldt ook voor het thema 'burgerparticipatie' en de 'Agenda Stad'. De agenda kan niet los worden gezien van de regio. Voorstaande vraagt ook aandacht van het provinciaal bestuur.

EUROPA EN INTERNATIONAAL

Wat is bereikt: Voor de provincie is Europa een partner die steeds belangrijker wordt, zowel voor beleid en samenwerking als voor middelen. Wij hebben profijt van de afstemming met de overige Randstadprovincies en de aansluiting bij het Comité van de regio's. De samenwerking en vriendschapsband met Guangdong is verstevigd. Ook regionale partners, zoals Utrecht Science Park en de Economic Board Utrecht, zijn hier nu bij betrokken.

Door beïnvloeding van Europese beleidsvorming en door het netwerken in Europa draagt de provincie bij om Europees beleid praktisch uitvoerbaar te formuleren en lukt het om middelen te genereren voor de uitvoering van provinciale kerntaken. De kennis over het benutten van Europese subsidies wordt met gemeenten en bedrijfsleven gedeeld.

De belangrijkste programma's waarvoor middelen vanuit Europa beschikbaar zijn gekomen zijn: Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP3), het economisch stimuleringsprogramma Kansen voor West II (2014-2020) en Climate-KIC (Climate Knowledge and Innovation Community). Gericht op het verwerven en delen van kennis over regelgeving, beleid en uitvoering is de provincie actief in de volgende netwerken: AIR (Air-Quality Initiative of Regions), ERRIN (European Regions Research and Innovation Network), PURPLE (Peri Urban Regions Platform Europe), ENCORE (Environmental Conference of the Regions of Europe) en IMPEL (Implementation and Enforcement of Environmental Law).

Mogelijke opgave nieuw college: Voor de volgende collegeperiode is het van belang om bij Europese en internationale zaken samen op te trekken met regionale partners. Door vernieuwend samen te werken (bijvoorbeeld door co-creatie en co-productie) en te werken op basis van een gemeenschappelijke agenda op thema's die aansluiten bij de prioriteiten binnen de EU, worden de kansen voor de regio vergroot en de positie van Utrecht versterkt.

INTERBESTUURLIJK TOEZICHT

Interbestuurlijk toezicht (IBT) is de wettelijke toezichttaak van de provincie voor de uitvoering van de medebewindstaken door gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. Met de invoering van de Wet Revitalisering Generiek Toezicht in 2012 is deze toezichttaak wat betreft reikwijdte, methode en instrumentarium fundamenteel gewijzigd. Het gaat om horizontaal toezicht waarbij het bestuur op afstand staat als het gaat om provinciale beleidsdoorwerking. Het toezicht beslaat de werkerreinen archieftoezicht, erfgoed/monumenten, financieel toezicht, huisvesting verblijfsgerechtigden, ruimtelijke ordening, omgevingsrecht en waterschappen.

Wat is bereikt: De interne IBT-organisatie is grotendeels ingericht en in het Beleidsplan en uitvoeringsplan IBT zijn duidelijke lijnen vastgelegd hoe de vernieuwde werkwijze richting de lokale overheden uitgevoerd wordt. Samen met gemeenten en waterschappen zijn afspraken vastgelegd over het aanleveren van toezichtinformatie. De beoordeling hiervan is dit jaar op gang gekomen. Veel aandacht wordt besteed aan de versterking van de interne verantwoording en controletaak van de gemeenteraad. Deze versterking is noodzakelijk om als provincie goed in de beoogde IBT-rol te kunnen functioneren. Door middel van pilots bij diverse gemeenten is gestart om onze vernieuwde rol te toetsen.

Belangrijk is dat de provincie in staat is een toezichtsrelatie te onderhouden waarbij de lokale overheden zijn aangesloten op het vernieuwde IBT en waarbij de provincie op alle terreinen waar zij toezichthouder is ook volledig deze rol uitvoert. Dit gebeurt volgens de afgesproken principes risicogericht, proportioneel, op afstand waar het kan, ingrijpen waar het moet. Daarbij verdient de uitvoering van het financieel toezicht in het bijzonder aandacht.

Mogelijke opgave nieuw college: Gezien de complexe financiële vraagstukken waar gemeenten mee te maken hebben, voortkomend uit grondposities en de decentralisaties in het sociale domein, is de rol van toezichthouder de komende collegeperiode extra van belang.

SLAGVAARDIGE (PROCES)ORGANISATIE

Wat is bereikt: In de visienota De Toekomst begint Nu (2011) zijn de contouren van een nieuwe procesorganisatie weergegeven. De organisatie bestaat uit negen afdelingen, waaronder twee bedrijfsvoeringsafdelingen. De krimpdoelstelling is in goede samenwerking met de bonden en ondernemingsraad uitgevoerd door middel van een vernieuwende aanpak waarbij personele taakstellingen zijn geformuleerd op basis van functiegroepen in plaats van organisatieonderdelen. Op deze wijze hebben er geen gedwongen ontslagen hoeven plaats te vinden en is er een minimum aantal herplaatsers. Er is een structurele besparing van € 4,7 mln. ingeboekt. Door interne mobiliteit hebben veel medewerkers in een andere functie een nieuwe persoonlijke uitdaging gevonden. De overhead is substantieel teruggedrongen naar 30%. Dat is inclusief het management. Daarvoor zijn nieuwe processen ingericht waarmee efficiënter en goedkoper gewerkt kan worden. De medewerkers zijn zelfredzamer door ondersteuning van een serviceplein op basis van het click-call-faceprincipe. De lijnmanager kan op deze wijze beter invulling geven aan zijn integrale verantwoordelijkheid en wordt daarbij ondersteund door aanstelling van business controllers in de lijn. In samenspraak met de accountant is de verantwoordelijkheidsverdeling vastgelegd in een nieuw Controllersstatuut. Dat maakt het mogelijk om meer ruimte en vertrouwen te geven aan medewerkers op basis van hun professionaliteit. Vanaf 2014 is het project Duurzame Bedrijfsvoering gestart. Er is begin 2014 een nulmeting (CO2 footprint) uitgevoerd. In een benchmark is de uitkomst vergeleken met gegevens van referentieorganisaties in het openbaar bestuur en ZBO, zoals de gemeenten Amersfoort en Rotterdam en het UWV. Hieruit blijkt dat veel winst te behalen is voor de thema's energie en vervoer, en dat voor de thema's papier, afval en water het verbruik zeer laag is. Inkoop en catering zijn op de goede weg.

In april 2012 vond de verhuizing van de ambtelijke en politieke organisatie naar het huidige Huis voor de Provincie plaats. Bijna iedereen kan nu tijd- en plaatsafhankelijk werken (Het Nieuwe Werken). Communicatie is gericht op 'Communicatie in de kern van het Beleid'. Dat houdt in dat de afdeling faciliteert in het communicatiever maken van de medewerkers en in het omgevingsgericht werken. Externe communicatie verloopt door middel van themacommunicatie via de onderwerpen uit de Strategische Agenda. De afgelopen periode heeft geresulteerd in een vernieuwde middelenmix van relatie- en publiekscommunicatie met een andere formule, hogere effectiviteit, meer maatwerk per doelgroep, een hoger bereik dat is toegespitst op regio en interesse, meer samenhang tussen verschillende provinciale media (waaronder de website) en een verbeterde zichtbaarheid van provinciale activiteiten 'buiten'. Voorbeelden zijn het nieuwe social mediabeleid (onder meer het Provincie Utrecht Magazine), corporate twitteraccounts en accounts per beleidsveld. Verder is de provinciale website raadpleegbaar op tablets en smartphones.

Nu de organisatiestructuur en de personele bezetting is gerealiseerd zal de komende periode de focus liggen op het functioneren als procesorganisatie en de ambitie om een Great Place to Work te worden. Daarnaast zijn er voor de organisatie doelen gesteld, die volgen op het deel van de Veranderopgave dat nu gerealiseerd is, die gerealiseerd moeten worden om een slagvaardige procesorganisatie te worden.

Great Place to Work houdt voor de provincie Utrecht in het pakken van een rol die bij ons past en een rol die niemand anders neemt of die niemand anders durft te pakken. Op deze manier leveren we als provincie maximale toegevoegde waarde. Dit wordt alleen ervaren wanneer we in het oog houden welke maatschappelijke behoeften er spelen (vraaggericht). Wanneer de provincie Utrecht een middenbestuur wil zijn met toegevoegde waarde dan is inzet en bevlogenheid nodig van alle medewerkers binnen de organisatie. Trots zijn op de organisatie en ieders bijdrage aan het resultaat zijn hierbij erg belangrijk. Dit kan niet zonder vertrouwen en plezier en vergt andere kennis en competenties van medewerkers.

Er zal een kwaliteitsimpuls kunnen worden gerealiseerd door openstelling van vrijgevallen vacatures en interne ontwikkelprogramma's. Door intern meer als netwerk te functioneren worden onze medewerkers (nog) beter toegerust om effectief in externe netwerken te participeren.

De veranderagenda met de onderdelen Buiten beter presteren, Rolbewust leiderschap, Medewerker van de toekomst, Bedrijfsvoering met toegevoegde waarde en Procesgericht werken ondersteunt deze cultuurverandering. De ambitie is om als procesorganisatie verder te ontwikkelen en te profileren als een gidsorganisatie in een netwerksamenleving.

Mogelijke opgave nieuw college: Volgend jaar wordt de participatiewet van kracht. Die wet is bedoeld om meer mensen met een arbeidsbeperking aan de slag te helpen. Voor de provincie gaat het om 25 fte tussen 2015 en 2023.

Binnen het project Duurzame bedrijfsvoering wordt de focus gelegd bij energiebesparing. Voor dit thema worden scenario's van maatregelen en SMART-doelen opgesteld. Binnen het lopende beheer en onderhoud wordt gewerkt aan het terugdringen van het energieverbruik op de korte termijn. We stellen voor om voor

de onderwerpen afval, water en papier de huidige score als target te stellen en de daarvoor benodigde inspanningen te verrichten.

Voor inkoop, vervoer en (fair trade) catering wordt in overleg met de betrokken afdelingen bepaald op welke manier het project ondersteunend kan zijn aan de lopende uitvoering van beleid.

In 2014-2015 wordt er een meting gedaan naar warmte-koude-opslag (WKO) van de ASR om duidelijkheid te krijgen of de capaciteit groot genoeg is voor gebruik in het Huis van de provincie.

M.i.v. 1 januari 2015 is het BRU in zijn geheel overgenomen, dus niet alleen de werkzaamheden en de middelen, maar ook de mensen.

De rol van een omgevingsbewuste ambtenaar krijgt verder vorm. Voor wat betreft communicatie wordt in kaart gebracht hoe de corporate website nog verder kan worden doorontwikkeld naar een adaptieve site, zodat deze bijvoorbeeld veel bezochte onderwerpen aangeeft en de content daarop aanpast. Via de 'social media monitoring and webcare tool' kan vanaf 2015 in de gaten worden gehouden wat er op het web gezegd wordt over de provincie. Er wordt gekeken naar de mogelijkheden en bijbehorende kosten om een corporate website te ontwikkelen die in de volle breedte rekening houdt met de behoeften van bezoekers. Op basis van onderzoek zal de sitedoelstelling, inhoud, functionaliteit en techniek tegen het licht gehouden moeten worden. Wat dat betekent in termen van de sitedoelstelling, inhoud, onderliggende functionaliteit, kosten, etc. is nu nog niet te overzien.

De ontwikkeling van website en social media is steeds op projectbasis en incidenteel gefinancierd. Om de provinciale onlinemiddelen doorlopend aan de moderne eisen te kunnen laten voldoen is een structureel budget nodig.

III. FINANCIËEL PERSPECTIEF

III 1. INLEIDING EN LEESWIJZER

In dit hoofdstuk wordt inzicht geboden in de financiële stand van zaken voor de jaren 2015 tot en met 2018. Er wordt in paragraaf III.2 gestart met een terugblik op de begrote en de gerealiseerde programmalasten in de jaren 2011-2014, waarna in paragraaf III.3 de basis uiteengezet wordt van het financiële beeld voor de jaren 2015-2018. Paragraaf III.4 gaat hierna in op (de ontwikkelingen in) onze algemene dekkingsmiddelen. Paragraaf III.5 beschrijft vervolgens de wijze van dekking van onze programma's: incidenteel of structureel, waarna in paragraaf III.6 onze reservepositie uiteengezet wordt. Paragraaf III.7 beschrijft de mate waarin onze programmabudgetten zijn geoormerkt, onderverdeeld naar achterliggende taken. Hier gaat het om de mogelijkheid tot het herprioriteren van middelen; de "beïnvloedingsruimte". Paragraaf III.8 gaat in op onze belangrijkste financiële risico's en onze weerstandscapaciteit. Paragraaf III.9 bevat de samenvatting van de financiële aandachtspunten en ontwikkelingen. Paragraaf III.10 tenslotte beschrijft de stand van zaken omtrent de intensivering van € 40 mln. in het Coalitieakkoord 2011-2015.

LEESWIJZER

Onderstaand wordt toegelicht hoe de in paragraaf III.7 getoonde beïnvloedingsruimte is bepaald en worden een aantal hierbij gebruikte begrippen gedefinieerd.

Uitgangspunten

- De begroting 2015 inclusief BRU, zoals vastgesteld op 8 december 2014 door Provinciale Staten.
- De getoonde cijfers gaan uit van ongewijzigd beleid.

Bij het (kunnen) bepalen van de beïnvloedingsruimte per programma zijn onze programmabudgetten onderverdeeld naar de drie takentypen die wij uitvoeren.

Taaktypen

- **Wettelijke taken**
Alle taken die wij uitvoeren op grond van een wettelijke verplichting.
- **Kerntaken**
De in het Coalitieakkoord 2011-2015 genoemde taken die betrekking hebben op: economische ontwikkeling, ruimtelijke ontwikkeling, natuur en landschap, bereikbaarheid en cultuurhistorisch erfgoed, voor zo ver niet direct volgend uit een wettelijke verplichting.
- **Overige taken**
Alle taken die wij uitvoeren, die niet tot onze wettelijke en/of kerntaken behoren.

De gebruikte kleuren per taak zijn niet willekeurig; de beïnvloedingsruimte is het grootst binnen de overige taken en (in iets minder mate) binnen onze kerntaken. De beïnvloedingsruimte binnen de wettelijke taken is veel beperkter; deze taken moeten wij hoe dan ook (blijven) uitvoeren. Dat wil echter niet zeggen dat er binnen deze taken helemaal geen beïnvloedingsruimte is. Van belang hierbij is ook de mate waarin onderliggende budgetten zijn 'geoormerkt'.

Oormerken van budgetten

Geoormerkt

Geoormerkte budgetten zijn niet (meer) beïnvloedbaar door beleidsbesluiten. Het betreft bedragen waar een harde, juridisch afdwingbare, verplichting aan ten grondslag ligt (afgesloten contracten, verleende subsidiebeschikkingen, etc.).

Beperkt geoormerkt

Beperkt geoormerkte budgetten zijn slechts beïnvloedbaar tegen het maken van transactiekosten. De hoogte van deze kosten zal van geval tot geval afzonderlijk moeten worden bepaald. Aan beperkt geoormerkte middelen ligt een bestuurlijke toezegging ten grondslag (een GS -besluit, bestuursconvenant, etc.).

Niet geoormerkt

Voor deze middelen zijn nog geen juridische verplichtingen aangegaan of bestuurlijke toezeggingen gedaan.

Bovenstaande leidt tot een matrixindeling van onze programmbudgetten naar de drie genoemde taaktypen, waarbij bij iedere taak wordt aangegeven in hoeverre het totale beschikbare budget reeds geoormerkt is.

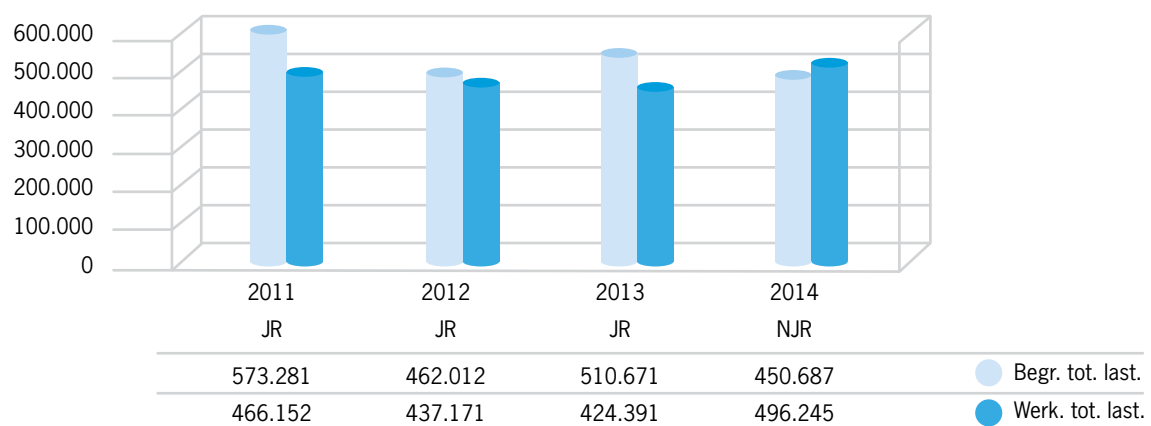
Beïnvloedingsruimte

Budgetten binnen alle drie de taaktypen die niet of beperkt zijn geoormerkt zijn herprioriteerbaar (beïnvloedbaar). Hierbij dient te worden opgemerkt dat;

- budgetten die beperkt geoormerkt zijn, slechts tegen het maken van transactiekosten zijn te herprioriteren. De hoogte hiervan zal van geval tot geval moeten worden bepaald;
- bij het herprioriteren van onverplichte middelen binnen de wettelijke taken, de achterliggende taak nog altijd uitgevoerd dient te worden.

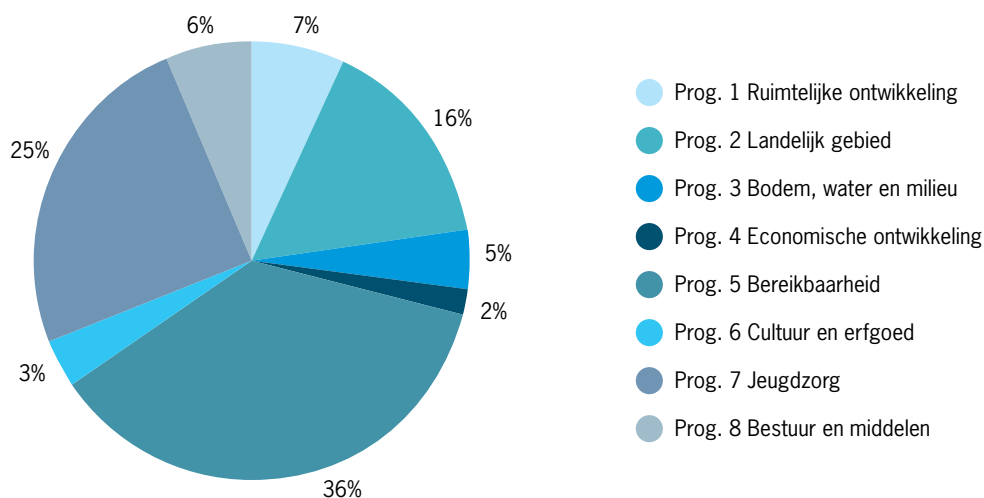
III 2. TERUGBLIK: BUDGETTEN EN REALISATIE 2011-2014

Wij kennen op dit moment acht programma's. De begroting van ieder programma is samengesteld uit drie (samenstellende) delen; een personeel deel, een materieel deel en een toegerekend deel van de overhead. In de onderstaande grafiek 1 zijn de begrote lasten van alle programma's in de periode 2011-2014 afgezet tegen de gerealiseerde lasten. Het betreft hier zowel personele lasten, materiële lasten als overhead. Daar deze lasten niet meer beïnvloedbaar zijn, wordt er hier integraal gerapporteerd. Grafiek 2 toont voor 2014 het aandeel van ieder programma in het totaal van de gerealiseerde lasten, op basis van de najaarsrapportage 2014.

Begrote versus gerealiseerde lasten alle programma's

Grafiek 1: begrote versus gerealiseerde lasten (x € 1.000)

Aandeel programma in totaal lasten alle programma's (NJR.2014)

Grafiek 2: aandeel programma in totaal lasten

III 3. FINANCIIEEL VERTREKPUNT

In de onderstaande tabel 1 is onze meerjarenbegroting 2015-2018 weergegeven. Deze tabel is ontleend aan tabel 3 op pagina 14 van de begroting 2015. Het meerjarenperspectief is materieel sluitend: er is sprake van een (vrij besteedbaar) positief begrotingssaldo over alle jaren.

De lasten in onderstaande tabel zijn onderverdeeld naar materiële budgetten, personele budgetten en overhead, waarbij tevens is aangegeven in hoeverre lasten (en baten) structureel, dan wel incidenteel van aard zijn. Lasten en baten die zich maximaal 4 jaar voordoen in onze begroting zijn hierbij als incidenteel aangemerkt, lasten en baten die zich langer dan 4 jaar voordoen zijn als structureel aangemerkt.

Tabel 1 vormt het vertrekpunt van het financieel perspectief, zoals dat in de volgende paragrafen uiteengezet is.

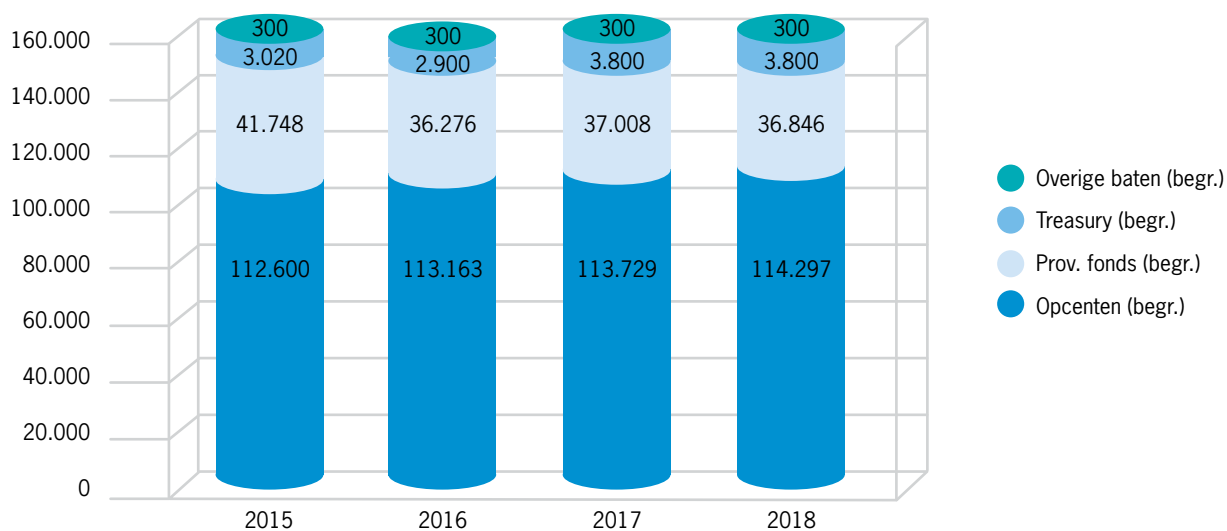
	2015	2016	2017	2018
A. Materiële budgetten				
Structurele materiele programmabudgetten	77.000	85.000	84.000	79.000
Incidentele materiele programmabudgetten	348.000	297.000	231.000	233.000
<i>Saldo materiële budgetten</i>	<i>425.000</i>	<i>382.000</i>	<i>315.000</i>	<i>312.000</i>
B. Personele budgetten en overhead				
Personeel	57.000	56.000	56.000	56.000
Structurele stortingen in reserves	13.000	15.000	15.000	15.000
Incidentele stortingen in reserves	36.000	29.000	30.000	30.000
Stelposten	4.000	7.000	8.000	10.000
<i>Saldo personeel, overhead en reserves</i>	<i>111.000</i>	<i>107.000</i>	<i>110.000</i>	<i>111.000</i>
C. Totaal lasten programmplan (A+B)	535.000	488.000	424.000	423.000
Structurele dekkingsmiddelen	190.000	195.000	196.000	192.000
Incidentele dekkingsmiddelen	347.000	298.000	232.000	234.000
D. Totaal dekkingsmiddelen(baten)	537.000	492.000	428.000	426.000
E. Begrotingssaldo, vrij besteedbaar (D-C)	2.000	4.000	4.000	3.000

Tabel 1: Meerjarig beeld van structurele en incidentele lasten en baten (x € 1.000)

III 4. ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

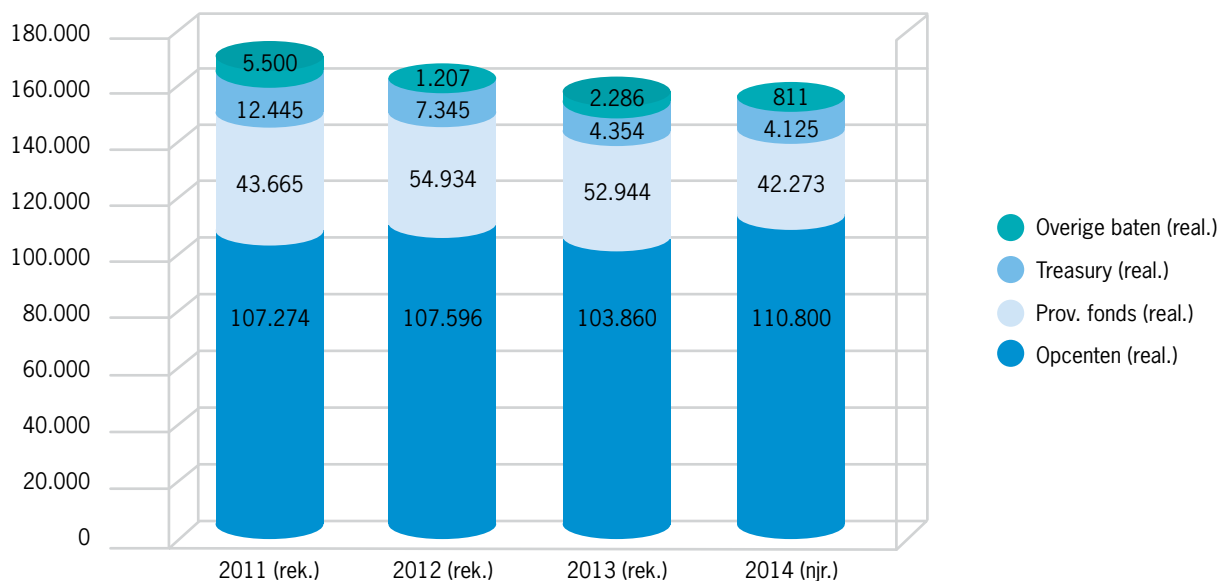
Als provincie hebben wij jaarlijks de beschikking over algemene financiële middelen om de beleidsplannen van Provinciale Staten uit te voeren. Dit zijn onze algemene dekkingsmiddelen. Deze middelen staan los van de doeluitkeringen met een specifieke bestemming. De algemene dekkingsmiddelen kennen een viertal bronnen: opcenten op de motorrijtuigenbelasting, algemene uitkering uit het Provinciefonds van het Rijk, treasurybaten en overige baten. Grafiek 3 toont de begrote inkomsten uit onze algemene dekkingsmiddelen voor de periode 2015-2018. Grafiek 4 laat hierna de gerealiseerde inkomsten zien in de periode 2011-2014.

Alg. dekkingsm. 2015-2018 begroting

Grafiek 3: begrote inkomsten (x € 1.000)

Alg. dekkingsm. 2011-2014 realisatie

Grafiek 4: gerealiseerde inkomsten (x € 1.000)

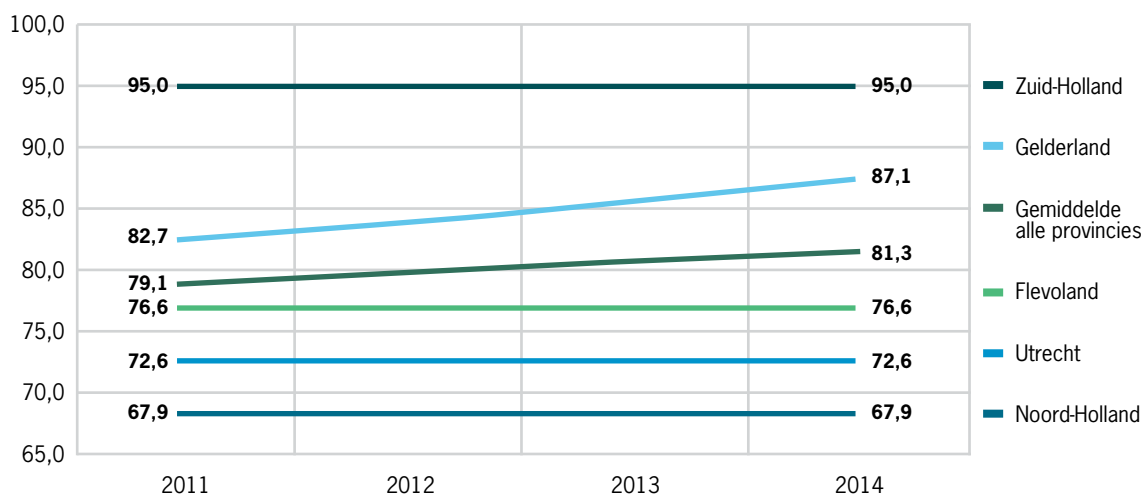
OPCENTEN MOTORRIJTUIGENBELASTING

Circa 70 procent van onze algemene dekkingsmiddelen bestaat uit de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. De opcenten zijn daarmee onze belangrijkste 'eigen inkomstenbron'. Jaarlijks worden wij door het Ministerie geïnformeerd over het maximale aantal opcenten dat wij mogen heffen. Voor belastingtijdvakken die aanvangen na 31 december 2014 betreft dit 110,1 opcenten. Sinds 2008 heffen wij 72,6 opcenten.

De onbenutte belastingcapaciteit van de provincie Utrecht bedraagt per 1 januari 2015 dus 37,5 opcenten. Eén opcent correspondeert met een jaarlijkse opbrengst van ongeveer € 1,5 mln. Per 1 januari 2015 bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit in euro's dus ruim € 56 mln. structureel.

In de onderstaande grafiek 5 is het aantal opcenten dat wij hebben geheven in de periode 2011-2014 afgezet tegen het aantal opcenten dat in de ons direct aangrenzende provincies is geheven. Ook het gemiddeld aantal opcenten van alle provincies samen is opgenomen. Ten opzichte van alle provincies heffen wij ultimo 2014 op de provincie Noord-Holland na het laagste aantal opcenten. Zuid Holland kent het hoogste aantal opcenten.

Aantal opcenten MRB 2011-2014

Grafiek 5: aantal opcenten in de ons omringende provincies

ALGEMENE UITKERING PROVINCIEFONDS

Jaarlijks ontvangen wij geld van het Rijk om onze taken uit te (kunnen) voeren. Een deel van dit geld komt uit het Provinciefonds en wordt uitgekeerd in de vorm van een algemene uitkering. Daarnaast ontvangen wij van het Rijk ook specifieke (doel)uitkeringen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken informeert ons drie keer per jaar over de ontwikkeling van de algemene uitkering, door middel van zogenaamde circulaire's.

De begroting 2015 is gebaseerd op de meicirculaire 2014. Op de hoogte van de algemene uitkering hebben wij geen (directe) invloed. Indirect kunnen wij invloed proberen uit te oefenen, bijvoorbeeld via belangenbehartiging door het Interprovinciaal Overleg (IPO).

TREASURYBATEN

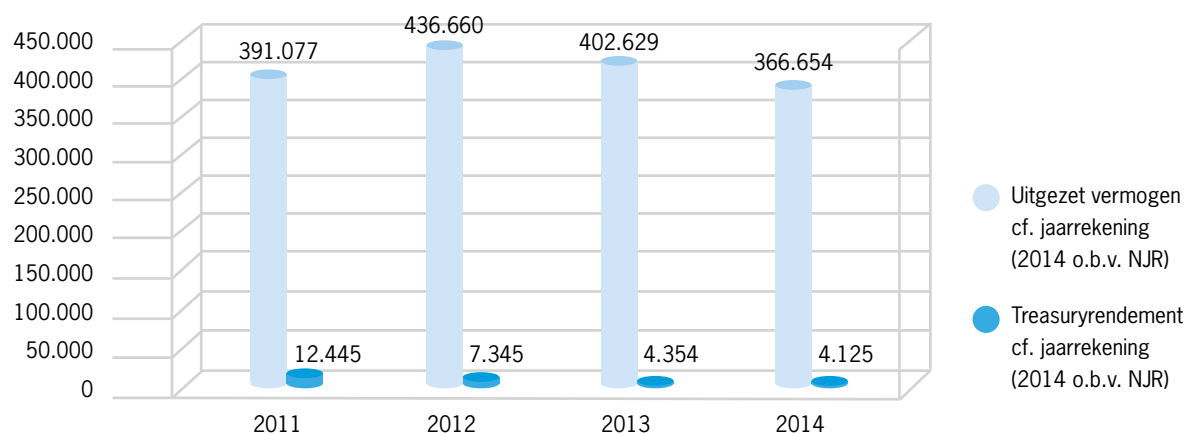
Overtollige middelen zetten wij uit conform de Wet financiering decentrale overheden (Fido) en de bepalingen in onze Verordening interne zaken. De Wet FIDO verplicht ons onze overtollige middelen behoudens de kasgeldlimiet, primair aan te houden in de schatkist bij het Ministerie van Financiën. Dit houdt in dat ons geld en vermogen niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist mag worden aangehouden. Overtollige middelen mogen alleen in rekening-courant en via deposito's bij de schatkist worden aangehouden.

of onderling worden uitgeleend aan andere decentrale overheden, onder voorwaarde dat er geen (verticale) toezichtrelatie bestaat tussen de betrokken decentrale overheden.

Door het verplicht schatkistbankieren zijn de beïnvloedingsmogelijkheden op het renderen van onze liquide middelen zeer beperkt. In de periode 2011-2014 is ons uitgezette vermogen afgenomen van € 391 mln. tot € 367 mln. Hierbij is met name onze kapitaalmarktpositie als gevolg van het verplicht schatkistbankieren aanzienlijk teruggebracht, van € 233 mln. in 2011 tot € 116 mln. ultimo 2014 (begroot).

Grafiek 6 zet het gerealiseerde rendement in de periode 2011-2014 af tegen ons totaal uitgezette vermogen (geldmarkt en kapitaalmarkt). Tabel 2 toont daarbij ook het behaalde relatieve rendement.

Uitgezet vermogen en treasuryrendement

Grafiek 6: uitgezet vermogen en rendement (x € 1.000)

Uitgezet vermogen en treasuryrendement	2011	2012	2013	2014
Uitgezet vermogen	391.077	436.660	402.629	366.654
Rendement (absoluut)	12.445	7.345	4.354	4.125
Rendement (relatief)	3,18%	1,68%	1,08%	1,13%

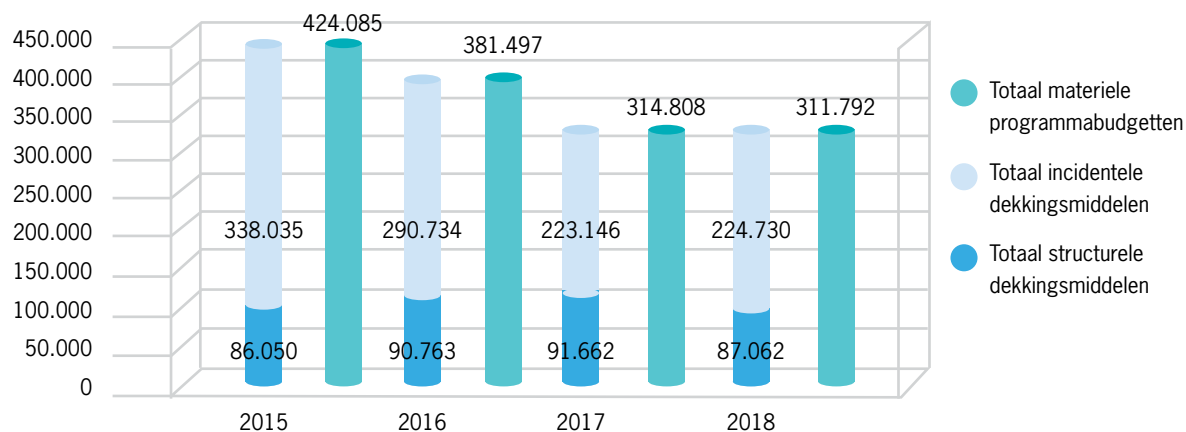
Tabel 2: uitgezet vermogen en rendement (x € 1.000)

III 5. DEKKINGSMIDDELEN 2015-2018 (STRUCTUREEL VS. INCIDENTEEL)

In de periode 2015-2018 nemen onze materiële programmabudgetten af van € 425 mln. in 2015 tot € 312 mln. in 2018 (zie tabel 1). Deze afname wordt voor een groot deel veroorzaakt door een afname van doeluitkeringen binnen programma 5 bereikbaarheid.

De afname van onze materiële programmabudgetten is tot uitdrukking gebracht in onderstaande grafiek 7 (gele kolommen). Hierbij is ook aangegeven op welke wijze deze budgetten zijn gedekt: incidenteel of structureel (blauwe kolommen). De afname in onze materiële programmabudgetten wordt volledig veroorzaakt door een afname in incidentele dekkingsmiddelen. Geborgd dient te worden dat onze structurele taken¹ gedekt (blijven) worden vanuit structurele middelen. De afgelopen jaren zijn een aantal taken die structureel van aard zijn, incidenteel gedekt. In tabel 3 is hiervan een overzicht opgenomen.

Dekking taken alle programma's

Grafiek 7: dekking materiële programmabudgetten (x € 1.000)

Onderwerp	Bedrag
1. Recreatie Recreatieve routenetwerken	250
2. Cultuur en erfgoed Matching monumentensubsidies	1.000
3. Wonen en binnenstedelijke ontwikkeling Kadernota wonen	5.000
4. Nieuwe Hollandse Waterlinie Siteholderschap werelderfgoed	500
	6.750

Tabel 3: structurele taken met incidentele dekking (x € 1.000)

¹ Onder structurele taken verstaan wij die taken, die minimaal de afgelopen twee collegeperiodes zijn uitgevoerd en die niet projectmatig van aard zijn.

III 6. RESERVEPOSITIE

In tabel 4 is de totale reservepositie van de provincie Utrecht weergegeven, onderverdeeld naar algemene reserves (saldireserve en reserve weerstandsvermogen) en bestemmingsreserves. Een uitgebreide toelichting op de reserves is te lezen in de bijlage Nota reserves en voorzieningen.

	2015	2016	2017	2018
Saldireserve	13.946	13.946	13.946	13.946
Reserve weerstandsvermogen	34.516	34.516	34.516	34.516
Sub. algemene reserves	48.462	48.462	48.462	48.462
Bestemmingsreserves/programmareserves	277.833	273.174	273.252	292.341
Totaal alle reserves	326.295	321.636	321.714	340.803

Tabel 4: reservepositie provincie Utrecht alle reserves (x € 1.000)

De verdeling van de bestemmingsreserves over onze programma's is weergegeven in onderstaande tabel 5. In deze tabel is tevens het relatieve aandeel van ieder programma weergegeven in het totaal van onze bestemmingsreserves. Ook is hierbij vermeld de mate waarin de (incidentele) middelen in onze bestemmingsreserves zijn geoormerkt.

Bestemmingsreserves per programma	2015		Geoormerkt			2016		Geoormerkt		
	totaal	aandeel	J	B	O	totaal	aandeel	J	B	O
1. Ruimtelijke ontwikkeling	16.637	6,0	4.848	6.646	5.143	18.537	6,8	3.848	6.646	8.043
2. Landelijk gebied	94.929	34,2	83.423	11.506	0	91.747	33,6	80.241	11.506	0
3. Bodem, water en milieu	6.608	2,4	4.373	2.010	225	6.388	2,3	4.153	2.010	225
4. Economische ontwikkeling	17.249	6,2	0	17.249	0	18.671	6,8	0	18.671	0
5. Bereikbaarheid	106.961	38,5	0	106.961	0	103.404	37,9	0	103.404	0
6. Cultuur en erfgoed	3.383	1,2	0	3.383	0	3.383	1,2	0	3.383	0
7. Jeugdzorg	0	0,0	0	0	0	0	0,0	0	0	0
8. Bestuur en middelen	30.505	11,0	0	30.505	0	29.858	10,9	0	29.858	0
Res. projecten (alle programma's)	1.562	0,6	106	300	1.156	1.187	0,4	106	0	1.081
Totaal bestemmingsreserves	277.834	100%	92.750	178.560	6.524	273.175	100%	88.348	175.478	9.349

Tabel 5: totaal bestemmingsreserves per programma (x € 1.000)

J = Juridisch verplicht = geoormerkt
 B = Bestuurlijk toegezegd = beperkt geoormerkt
 O = Overig = niet geoormerkt

Bestemmingsreserves per programma	2017		Geoormerkt			2018		Geoormerkt		
	totaal	aandeel	J	B	O	totaal	aandeel	J	B	O
1. Ruimtelijke ontwikkeling	20.937	7,7	3.348	6.646	10.943	23.837	8,2	3.348	6.646	13.843
2. Landelijk gebied	89.604	32,8	78.098	11.506	0	87.461	29,9	75.955	11.506	0
3. Bodem, water en milieu	6.388	2,3	4.153	2.010	225	6.388	2,2	4.153	2.010	225
4. Economische ontwikkeling	20.293	7,4	0	20.293	0	21.915	7,5	0	21.915	0
5. Bereikbaarheid	101.930	37,3	0	101.930	0	118.724	40,6	0	118.724	0
6. Cultuur en erfgoed	3.383	1,2	0	3.383	0	3.383	1,2	0	3.383	0
7. Jeugdzorg	0	0,0	0	0	0	0	0,0	0	0	0
8. Bestuur en middelen	29.531	10,8	0	29.531	0	29.447	10,1	0	29.447	0
Res. projecten (alle programma's)	1.187	0,4	106	0	1.081	1.187	0,4	106	0	1.081
Totaal bestemmingsreserves	273.253	100%	85.705	175.299	12.249	292.342	100%	83.562	193.631	15.149

Tabel 5: totaal bestemmingsreserves per programma (x € 1.000)

J = Juridisch verplicht = geoormerkt
 B = Bestuurlijk toegezegd = beperkt geoormerkt
 O = Overig = niet geoormerkt

III 7. BUDGETTEN EN TAKEN 2015-2018 (BEÏNVLOEDBAAR VS. ONBEÏNVLOEDBAAR)

In de onderstaande tabel 6 zijn de materiële programmalasten van onze programma's (dus exclusief personeel en overhead) in totaal opgenomen, onderverdeeld naar taken en de mate waarin budgetten zijn 'geoormerkt', met andere woorden; beïnvloedbaar zijn voor beleidsbesluiten (zie de leeswijzer aan het begin van dit hoofdstuk).

Alle programma's Bedragen x € 1000,-	2017				2018			
	Juridisch	Bestuurlijk	Overig	Totaal	Juridisch	Bestuurlijk	Overig	Totaal
1. Wettelijke taak	214.530	115.095	7.742	337.367	229.825	85.887	4.749	320.461
2. Kerntaak	14.269	47.650	7.991	69.910	4.473	40.701	1.577	46.751
3. Overige taak	2.938	10.830	3.040	16.808	2.172	9.706	2.407	14.285
Totaal	231.737	173.575	18.773	424.085	236.470	136.294	8.733	381.497

Tabel 6: (materiële) budgetten en taken, alle programma's

Alle programma's Bedragen x € 1000,-	2017				2018			
	Juridisch	Bestuurlijk	Overig	Totaal	Juridisch	Bestuurlijk	Overig	Totaal
1. Wettelijke taak	165.929	84.504	5.147	255.580	186.986	64.521	5.145	256.652
2. Kerntaak	4.468	39.618	1.577	45.663	5.201	34.617	1.577	41.395
3. Overige taak	1.887	8.720	2.958	13.565	1.882	9.021	2.842	13.745
Totaal	172.284	132.842	9.682	314.808	194.069	108.159	9.564	311.792

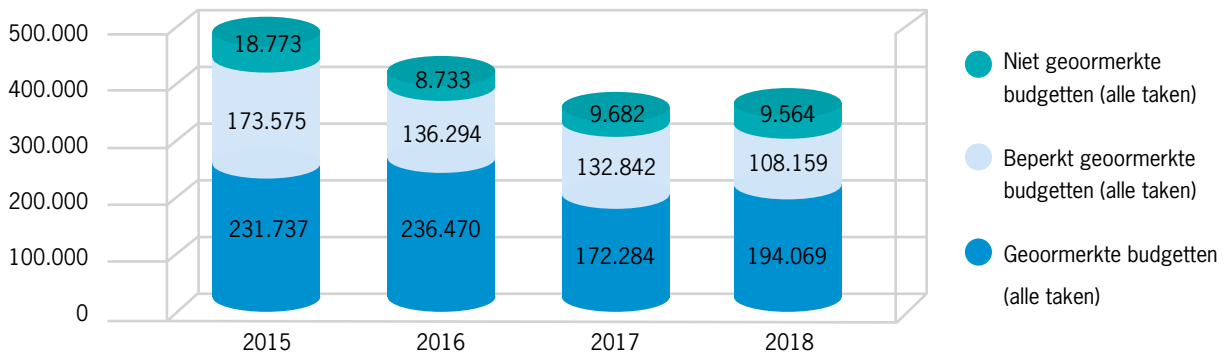
Tabel 6: (materiële) budgetten en taken, alle programma's

In de grafiek 8 is voor de jaren 2015-2018 het totaal van onze materiële programmabudgetten weergegeven, onderverdeeld naar de mate waarin deze budgetten zijn geoormerkt. Juridisch verplichte bedragen zijn geoormerkt en zijn daarmee niet meer beïnvloedbaar voor beleidsbesluiten. Bestuurlijk toegezegde bedragen zijn beperkt geoormerkt en zijn slechts beïnvloedbaar tegen het maken van transactiekosten.

In grafieken 9 en 10 wordt hierna voor de beperkt- en niet geoormerkte budgetten aangegeven uit welke taken dit bestaat. De gebruikte kleuren sluiten hierbij aan op de gebruikte taakkleuren in tabel 6.

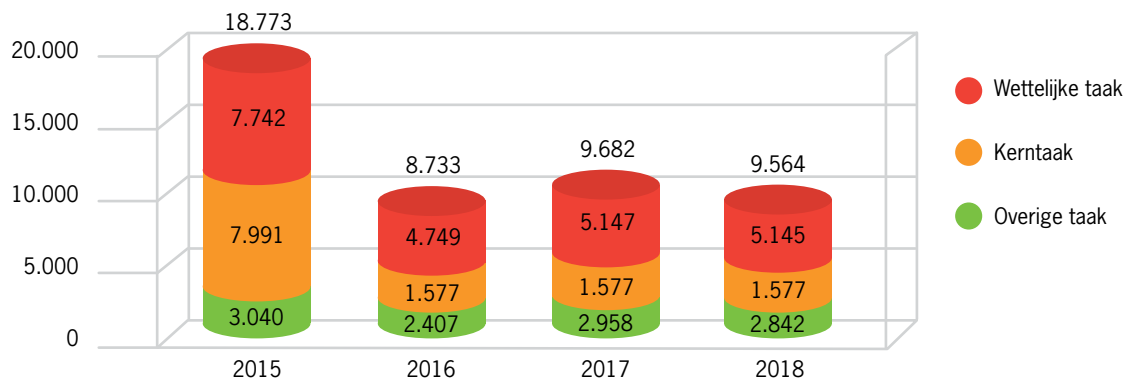
In 2015 is ongeveer 55% van onze materiële programmabudgetten geoormerkt en daarmee niet (meer) beïnvloedbaar. Dit percentage loopt op tot 62% in 2018.

Geoormerkt v.s. niet geoormerkt - alle programma's

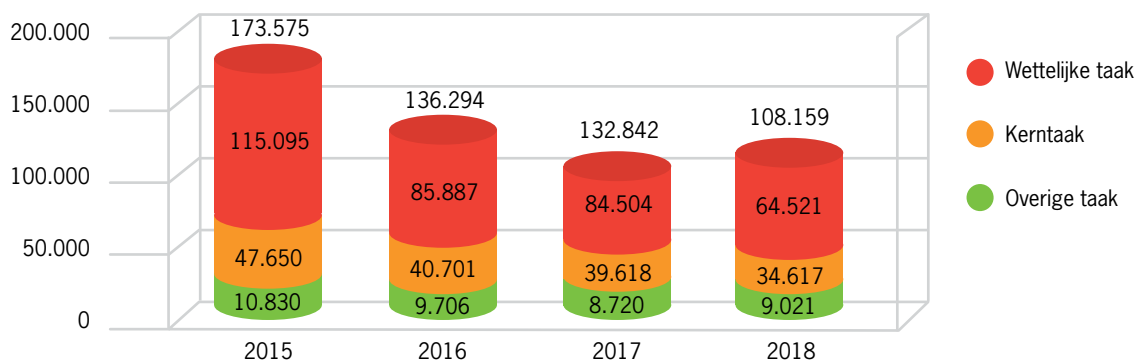

Grafiek 8: geoormerkt v.s. niet geoormerkt (x € 1.000)

Niet geoormerkt per taak - alle programma's

Grafiek 9: niet geoormerkt per taak (x € 1.000)

Beperkt geormerkt per taak - alle programma's

Grafiek 10: beperkt geormerkt per taak (x €1.000)

III 8. BELANGRIJKSTE FINANCIËLE RISICO'S EN WEERSTANDS-CAPACITEIT

In tabel 7 staan de (11) belangrijkste financiële risico's vermeld, die wij op dit moment onderkennen binnen ons 'risicoprofiel' (het totaal aan risico's dat wij onderkennen). Samen zijn deze risico's goed voor bijna 70% van de berekende omvang van ons vereiste weerstandsvermogen.

Weerstandsvermogen

Met behulp van het statistische systeem NARIS (Monte Carlo-analyse) is berekend dat met een zekerheid van 90 procent (landelijke norm) een weerstandsvermogen van € 16,57 mln. voldoende is om al onze risico's binnen ons risicoprofiel op te (kunnen) vangen. Daarnaast reserveren wij € 12,5 mln. voor algemene bedrijfsvoeringsrisico's en € 2,5 mln. voor risico's bij projecten met (voor)financiering uit ons eigen vermogen. Inclusief voorgenoemde reserveringen bedraagt ons vereiste weerstandsvermogen derhalve € 31,57 mln. (€ 16,57 + € 12,5 + € 2,5).

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit zijn de middelen die wij hebben om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Wij maken onderscheid tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit is het bedrag dat wij eenmalig beschikbaar hebben om te gebruiken voor het opvangen van risico's, zonder dat hiervoor beleid hoeft te worden gewijzigd. Dit betreft de reserve weerstandsvermogen (€ 34,516 mln.) en onze algemene reserve (€ 13,946 mln.). Zie ook onder III.6 hiervoor. De structurele weerstandscapaciteit is het bedrag dat de wij jaarlijks kunnen gebruiken voor het opvangen van risico's, zonder inhoudelijke beleidswijzigingen. Hier gaat het om de ongebruikte belastingcapaciteit van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting (€ 56 mln.). Zie ook onder III.4 hiervoor.

Ratio weerstandsvermogen

De relatie tussen de weerstandscapaciteit en de omvang van de risico's kan worden uitgedrukt via de 'ratio weerstandsvermogen'. Hiertoe wordt de beschikbare incidentele weerstandscapaciteit gedeeld door de omvang van de risico's/het risicoprofiel. Als deze ratio 1 bedraagt, dan kunnen wij er vanuit gaan dat wij de risico's voldoende hebben afgedekt. De ratio weerstandsvermogen bij de provincie Utrecht bedraagt ultimo 2015 € 48,462 mln. / € 31,57 mln. = 1,53. Dat is ruim voldoende om de risico's die we lopen op te vangen.

Voor een nadere toelichting op naaststaande risico's en onze weerstandscapaciteit wordt verwezen naar de paragraaf "weerstandvermogen en risicobeheersing" in de begroting 2015.

No.	Risico	Kans	Fin. gevolg
1.	Friciekosten omtrent de volledige integratie van het BRU en overige risico's BRU	25%	max. 15.000
2.	Verlaging van de kredietwaardigheid van een financiële instelling waarop wij debiteurenrisico lopen	3%	max. € 116.000
3.	Hart van de Heuvelrug.	33%	max. € 6.660
4.	Projecten gelieerd aan Hart van de Heuvelrug (Dorrestein).	25%	max. € 2.600
5.	De provincie wordt aangesproken voor de financiële bijdragen aan de waterschappen in de kosten van de muskusratten-bestrijding over het 1e halfjaar van 2011.	50%	max. € 1.250
6.	Aanspraak op de borgstelling voor de convenantsleningen van het Nationaal Groenfonds.	10%	max. € 5.435
7.	De concessiehouders Openbaar Vervoer en Regio taxi gaan failliet.	10%	max. € 5.000
8.	Garantstelling eigen risico gewasschade edelhert. Vanaf 2013 is de provincie financieel verantwoordelijk voor de begroting van het Faunafonds. Onderdeel van deze begroting vormen lastig voorspelbare tegemoetkomingen in schade door beschermde diersoorten. Met het akkoord heeft de provincie zich garant gesteld voor deze begroting met o.a. de uitkeringen, mits is voldaan aan de eisen van het Faunafonds.	50%	max. € 1.000
9.	Gewijzigde inzichten en/of gewijzigde regelgeving	50%	max. € 1.000
10.	Zwakke financiële situatie recreatieschappen	10%	max. € 5.000
11.	Projecten gelieerd aan Hart van de Heuvelrug (Vliegbasis)	10%	max. € 4.400

Tabel 7: belangrijkste financiële risico's provincie Utrecht (x € 1.000)

III 9. FINANCIËLE AANDACHTSPUNTEN EN ONTWIKKELINGEN

Onderstaand een nadere toelichting op de ontwikkelingen en aandachtspunten die in de komende coalitieperiode majeure financiële consequenties (kunnen) hebben voor de Provincie Utrecht. Hierbij zijn de volgende criteria gehanteerd:

- A. Structurele taken, die tot nu toe incidenteel worden gefinancierd;
- B. Nieuwe taken waar de provincie voor aan de lat staat;
- C. Er is sprake van een 'keerzijde verplichting' (cofinancieringsregeling of afspraak);
- D. Consequenties van vastgesteld beleid.

- Vanuit het structurele **budget IGP/RAP** van € 3 mln. per jaar vindt binnen de provinciale begroting jaarlijks tot en met 2017 voorfinanciering plaats ter compensatie van de rentederving rond het programma Hart van de Heuvelrug.

- De doorlooptijd van de **Kadernota Wonen en binnenstedelijke ontwikkeling** is tot 2028. Het budget voor dit programma is echter incidenteel voor de huidige programmaperiode (2012-2015). Zonder budget kan aan deze provinciale ambitie na deze periode niet verder invulling worden gegeven.
- Implementatie van **de Omgevingswet** en de inrichting van de bijbehorende informatiestructuur is een nieuwe taak voor de provincie, waarvoor nog geen budget is gereserveerd.
- Vanuit het **Bestuursakkoord Natuur** is met de provincie Utrecht een cofinanciering verwacht van jaarlijks € 3 mln. Voor 2014 is bij Voorjaarsnota besloten deze aan het Rijk toegezegde harde verplichting te dekken vanuit de Agenda Vitaal Platteland. Voor de periode na 2014 is nog geen financiering geregeld.
- Voor het **agrarisch natuurbeheer**, waarvoor de provincies sinds 1 januari 2014 volledig verantwoordelijk zijn, geldt een bestuurlijke afspraak voor 2014, 2015 en 2016 dat Utrecht hier aan bijdraagt. De financiering van deze bijdrage is nog niet geregeld.
- De invoering van de **Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)** brengt met zich mee dat er nieuwe taken bij de provincie worden neergelegd op met name het gebied van vergunningverlening en handhaving. Implementatiekosten en uitbreiding personele capaciteit. zijn nog niet opgenomen in de begroting. Ook **uit het Natuurpact en de invoering van de Wet natuurbescherming** medio 2015 volgen nieuwe taken voor de provincie.
- In het voorjaar 2015 wordt gestart met de uitvoering van het Europese Plattelandsontwikkelingsprogramma **POP3**. De Europese Commissie heeft € 2,3 mln. per jaar beschikbaar gesteld op voorwaarde dat de provincie dit co-financiert.
- PS hebben het koersdocument, voor de tweede fase van het nationaal Project, van de **Nieuwe Hollandse Waterlinie** 2015-2020 vastgesteld. Om de ambities uit het koersdocument te halen, is het noodzakelijk om ook voor de periode 2016-2020 middelen te reserveren. Daarnaast is er in samenwerking met de provincies Noord-Brabant, Gelderland en Noord-Holland voor de uitvoering van het Liniebrede Programma 2014-2020 nog financiering nodig.
- De provincie zet in op het behouden en versterken van het Recreatieve HoofdNetwerk, maar er zijn, naast structurele budgetten voor de recreatieschappen, geen structurele in investeringsbudgetten beschikbaar voor de versterking van het (boven)regionale routenetwerk met haar TOPs en vanaf 2018 voor het onderhoud van het fietsknooppuntensysteem.
- Voor de **landelijke Limessamenwerking** is budget nodig om invulling te kunnen geven aan de UNESCO-werelderfgoed-ambitie en te voldoen aan de samenwerkingsafspraken met partners.
- Met het gereedkomen van de Utrechtse **Erfgoedmonitor** in 2014 is duidelijk is geworden dat de restauratieopgave voor rijksmonumenten de structureel beschikbare middelen van het **Fonds Erfgoedparels** te boven gaan.
- Voor **cultuureducatie** is de bestuurlijke afspraak gemaakt om de inzet van Rijk, provincies en gemeenten tot en met 2016 te handhaven. Voor de periode daarna moeten nog nadere afspraken worden gemaakt.
- Volgend jaar wordt de **participatiewet** van kracht. Die wet is bedoeld om meer mensen met een arbeidsbeperking aan de slag te helpen. Voor de provincie gaat het om 25 fte tussen 2015 en 2023.
- M.i.v. 1 januari 2015 is **BRU** onderdeel geworden van de provincie. T.a.v. de BRU worden enkele uitgangspunten gehanteerd die doorwerken in de komende coalitieperiodes en van belang zijn voor dit Overdrachtsdocument. Zo zijn de vigerende BRU-beleidsstukken tot 2020 uitgangspunt. Om te komen tot een geïntegreerd BRU- en provinciebeleid wordt, niet eerder dan na 1/1/2017 jaar, een proces ingericht van herijking van beleid. Verder zal de door BRU vastgestelde meerjarenbegroting met uitvoeringsprogramma's (inclusief exploitatie en subsidiebeschikkingen) gerespecteerd blijven tot 2020. Tegenvallers bij investeringsprogramma's, OV-exploitatie en beheer & onderhoud worden binnen deze meerjarenbegroting opgevangen. In 2020 worden mee- en tegenvallers binnen deze programma's bekeken. Dit laat onverlet dat de PS de bevoegdheid hebben om tussentijds beleid te actualiseren en haar budgetrecht behoudt.

Financiële middelen 2015-2018

Onderstaande tabel 8 bevat het totaaloverzicht van de aanwezige financiële middelen, zoals deze in de vorige paragrafen zijn beschreven.

€ 1.000	2015	2016	2017	2018
A. Begrotingssaldo (§III.3) en onbenutte belastingcapaciteit (§III.4)				
A.1 Begrotingssaldo (vrijbesteedbaar)	1.674	3.908	4.088	2.559
A.2 Onbenutte belastingcapaciteit	56.000	56.000	56.000	56.000
Subtotaal A.	57.674	59.908	60.088	58.559
B. Vrije ruimte in Reserves (§III.6)				
<i>betreft incidentele middelen</i>				
B.1 Saldi Reserve	13.946			
B.2 Reserve weerstandsvermogen	34.516			
Af: vereist weerstandsvermogen (§III.8)	-31.510			
Vrije ruimte weerstandsvermogen	2.946			
B.3 Programma reserves	6.524	2.825	2.900	2.900
<i>Per saldo is dus € 15,149 mln. niet geormerkt per 2018 (zie tabel 5)</i>				
Subtotaal B.	23.416	2.825	2.900	2.900
C. Niet geormerkte programmabudgetten (§III.7)				
PROGR. 1 Ruimtelijke ontwikkeling	3.550	100	100	100
PROGR. 2 Landelijk gebied	0	0	0	0
PROGR. 3 Bodem, water en milieu	2.756	-596	-266	-261
PROGR. 4 Economische ontwikkeling	639	654	654	654
PROGR. 5 Bereikbaarheid	5.270	3.722	3.722	3.722
PROGR. 6 Cultuur en erfgoed	819	860	1.348	1.346
PROGR. 7 Jeugdzorg	1.465	0	0	0
PROGR. 8 Bestuur en middelen	4.274	4.003	4.124	4.003
Subtotaal C.	18.773	8.733	9.682	9.564
D. Beperkt geormerkte programmabudgetten (§III.7)				
<i>Herprioriteerbaar door het maken van transactiekosten</i>				
PROGR. 1 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	0	0
PROGR. 2 Landelijk gebied	40.940	35.035	33.996	29.126
PROGR. 3 Bodem, water en milieu	1.126	674	674	674
PROGR. 4 Economische ontwikkeling	785	3.054	3.054	3.054
PROGR. 5 Bereikbaarheid	111.246	82.535	81.152	60.562
PROGR. 6 Cultuur en erfgoed	12.778	9.472	8.649	9.311
PROGR. 7 Jeugdzorg	0	0	0	0
PROGR. 8 Bestuur en middelen	6.700	5.524	5.317	5.432
Subtotaal D.	173.575	136.294	132.842	108.159
E. Totaal heroverweegbare middelen				
A. Begrotingssaldo en onbenutte belastingcapaciteit	57.674	59.908	60.088	58.559
B. Vrije ruimte en reserves	23.416	2.825	2.900	2.900
C. Niet geormerkte programmabudgetten	18.773	8.733	9.682	9.564
A+B+C	99.863	71.466	72.670	71.023
D. Beperkt geormerkte programmabudgetten	173.575	136.294	132.842	108.159
<i>Exclusief transactiekosten</i>				
A+B+C+D	273.438	207.760	205.512	179.182

Tabel 8: totaaloverzicht aanwezige financiële middelen 2015-2018

III 10 INTENSIVERING

COALITIEAKKOORD 2011-2015

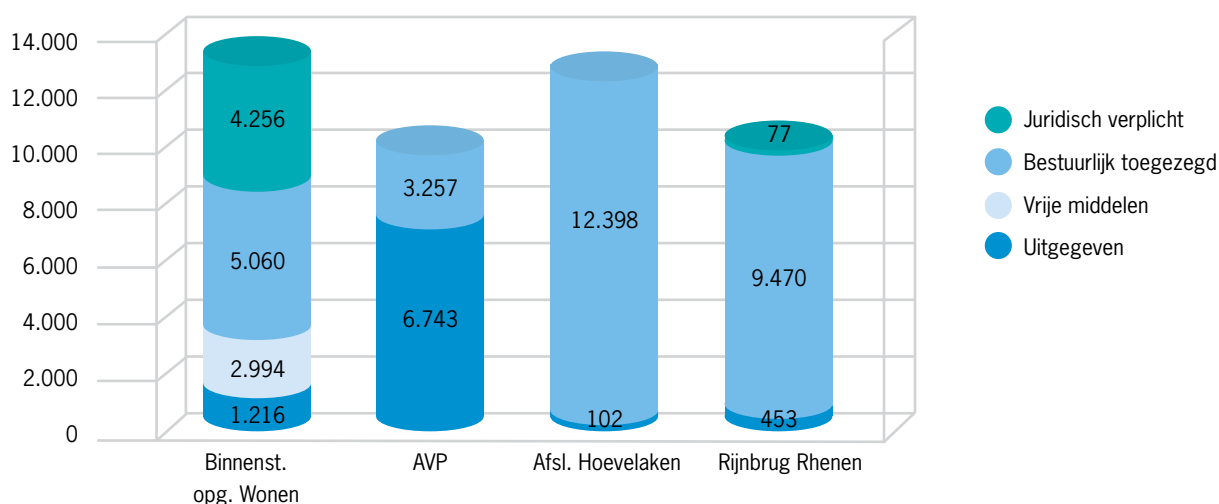
In het coalitieakkoord 2011-2015 'Focus, Vertrouwen, Oplossingsgericht' was € 40 mln. (incidenteel) beschikbaar gesteld voor vier opgaven: Binnenstedelijke opgave wonen, Agenda Vitaal Platteland, Afslag Hoevelaken en Rijnbrug Rhenen. Bij de binnenstedelijke opgave wonen zijn bij de vaststelling van de Kadernota de € 10 mln. aan incidentele middelen beschikbaar gesteld. Hieraan is nog € 0,966 mln. toegevoegd aan geheerprioriteerde coalitiemiddelen 2007-2011 (Najaarsrapportage 2011) en € 2,56 mln. uit het Fonds Stedelijk Bouwen en Wonen (B-stuk, 4 juni 2013) waardoor de reserve voor Wonen en Binnenstedelijke ontwikkeling in totaal 13,526 mln. bevat. De € 10 mln. voor Knooppunt Hoevelaken is per besluit van 22 april 2013 BOK2 Knooppunt Hoevelaken verhoogt tot € 12,5 mln. en gestort in de reserve VERDER.

Per saldo is er derhalve voor iedere opgave beschikbaar:

Binnenstedelijke opgave wonen	13,526 mln.
Agenda Vitaal Platteland	10,000 mln.
Afslag Hoevelaken	12,500 mln.
Rijnbrug Rhenen	10,000 mln.

In onderstaande grafiek 11. valt af te lezen hoe deze middelen in de afgelopen Collegeperiode zijn aangewend. Hierna wordt een beknopte inhoudelijke toelichting over de actuele stand van zaken per opgave gegeven.

Besteding intensivering CA 2011-2015

Grafiek 11: Intensivering C.A. 2011-2015 (x € 1.000)

1. Binnenstedelijke opgave Wonen

Met 7 zogenaamde 'Focusgemeenten', waaronder Utrecht en Amersfoort, zijn samenwerkingsovereenkomsten gesloten over de aanpak van geprioriteerde binnenstedelijke gebieden, waarbij we ons onder andere richten op de realisatie van woningen, aanpak van leegstand, nieuwe vormen van opdrachtgeverschap en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Ook richten we ons op het versnellen van binnenstedelijke projecten in andere gemeenten en bieden we procesondersteuning aan partijen op een aantal thema's zoals transformatie van leegstaande gebouwen, nieuwe vormen van opdrachtgeverschap en organisch ontwikkelen.

2. Agenda Vitaal Platteland (AVP)

De € 10 mln. is een klein onderdeel van de totale dekking van het AVP-programma inclusief 'Ruimte om de stad' en 'Nieuwe Hollandse Waterlinie' en feitelijk voornamelijk ingezet in enkele projecten voor landbouwstructuurverbetering, Natuur, Water en Bodem en recreatie. Over deze projecten is hier gerapporteerd.

3. Afslag Hoevelaken

De aanbesteding van het project A28/A1 Knooppunt Hoevelaken is medio 2014 gestart op basis van de tussen Rijk en regio afgesloten bestuursovereenkomst. Na de Statenverkiezingen zal de uitvoering van het project gegund worden aan een marktpartij. Op dat moment zal duidelijk zijn welke bovenwettelijke regionale wensen gehonoreerd worden en welk deel van de € 12,5 mln. daadwerkelijk uitgegeven moet worden. Het na de gunning vast te stellen bedrag zal - conform de afgesloten bestuursovereenkomst - in 2022 overgemaakt worden aan het Rijk en blijft tot die tijd een reservering in de provinciale begroting.

4. Rijnbrug Rhenen

Op dit moment zijn er 2 hik-ups in het project die van invloed kunnen zijn op de planning. Het betreffen het deelproject: 'kruispunt Achterberg', hier loopt op dit moment nog een SWOV-onderzoek naar een subjectieve beleving van onveiligheid door de projectgroep 'Wij willen veilig oversteken' en een discussie met Rijkswaterstaat over de af te geven omgevingsvergunning door de gemeenten Buren en Rhenen dan wel de provincie Gelderland voor de bouw van de 'Tidal Flow'. De verwachte oplevering van de Tidal Flow is 2017.

IV BIJLAGE

IV NOTA RESERVES EN VOORZIENINGEN

Opvraagbaar bij;
drs. D.J. van 't Veer • sr. beleidsmedewerker bestuur
Provincie Utrecht
E-mail dirk.vant.veer@provincie-utrecht.nl

COLOFON

Provincie Utrecht 2015

DRUKWERKBEGELEIDING:

MultiMediaCentrum provincie Utrecht

Provincie Utrecht

Postbus 80300, 3508 TH Utrecht

T 030 25 89 111

